

ЛАВКА
ДНО

ХЪРЧ

ТАЩИНА
ПОТРЕБАНАТА

ЛАФКАДИО ХЪРН ПОГРЕБАНАТА ТАЙНА

Превод: Мария Демот, Ана Трифонова

chitanka.info

Европеец по произход, американец по възпитание, натурализиран японец по житейска съдба и избор, авторът на тази книга е един от малцината чужденци, съумели да се докоснат до сърцевината на източната душевност и култура. Лафкадио Хърн (1850–1904) е приел Япония като своя истинска родина, проникнал е в тайните и своеобразието ѝ не само с ума, но и със сърцето си, открил е и за читателите на своите книги фантастичния свят на нейния фолклор, изпълнен с магия, анимизъм, поверия, повлияни от будизма и конфуцианството, от първичната жизненост на шинтоизма, с легендарни герои и пророци. Именно този свят оживява и в сборника „Погребаната тайна“, предлагащ на българския читател увлекателно пътешествие из Изтока, пътешествие, което с такъв вещ водач като Лафкадио Хърн е и извънредно познавателно.

ВЪВЕДЕНИЕ

Повечето от включените в тази книга необикновени истории съм взел от стари японски книги с легенди и предания като: „Ясо кидан“, „Буккьо хяккя дзеншо“, „Кокон чомоншу“, „Тама сударе“ и „Хяку-моногатари“.

Някои от легендите са дошли навярно от Китай — забележителната история „Сънят на Акиносукэ“ например положително е китайска. Но, така или иначе, японският разказвач я е променил и ѝ е придал особен колорит, така че тя звучи съвсем като японска...

А невероятният разказ „Юки-онна“ чух от един селянин от Чофу, Нишитамагори в провинция Мусаши, като легенда от родното му село. Не знам дали някога е била писана на японски, но странното поверие, за което легендата разказва, е било със сигурност разпространено в много краища на страната, и то в най-различни варианти...

Описаното в „Рики-бака“ е лично преживяване и аз го пренесох върху хартията почти веднага след като се случи, променяйки само едно фамилно име.

Токио, Япония
20 януари 1904 г.

ЦВЕТАНА КРЪСТЕВА

ЛАФКАДИО ХЪРН, ИЛИ „БЛУЖДАЕЩИЯТ ОБЛАК“

„Лафкадио Хърн е толкова японски, колкото тристишията *хайку*.“

Тази фраза присъства задължително във всички статии, студии, предговори за Лафкадио Хърн (1850–1904). Възприема се като толкова естествена, че днес вече никой не се пита на кого първо е хрумнала. Знае се обаче, че е изречена от японец.

Така или иначе, самият факт, че макар да пише на английски, Лафкадио Хърн, или по-точно Кондзуми Якумо — както сам избира да се нарича в Япония, — е включен дори в меродавния Библиографски речник на японската литература, недвусмислено говори, че за японците той е свой. А да бъдеш приет от една нация, която векове наред ревниво е бранела и продължава да брани духовната си чистота, е истинско признание.

Може би от значение е обстоятелството, че Лафкадио Хърн пристига в Япония в разгара на периода Мейджи (1868–1911), който слага край на близо тривековната самоизолация на Япония и я въвлича стремглаво във водовъртежа на световния културен обмен. А може би е израз на дълбока почит към този европо-американски чудак, който съумява да открие в Япония не само екзотика, но и едно туптящо сърце със своя човешка тъга и стремления, със съзнание за самобитно културно минало и с богата творческа фантазия.

Якумо — японското му име, е дълбоко символично. Означава Осем облака, или според митологичната трактовка на числото осем — Безброй облаци. Подобно на блуждаещ облак, гонен от ветровете, Лафкадио Хърн дълго се скита из различни страни, за да открие на четиридесетгодишна възраст страната, в която „по силата на кармата“, както полушеговито твърди, му е било отредено да живее.

Пътят му към Япония и към последното му име е всъщност път към себе си, път на самопознанието, на преодоляването на вътрешните

противоречия, път към вярата в собствените възможности.

Роден е с името Патрик. От майка гъркиня и баща ирландец, който се озовава на гръцките острови в състава на британската армия. Трагичната съдба на майка му, доведена до пълно психическо разстройство от ледената враждебност на пуританското семейство на баща му, го превръща в сприхав неврастеник. Жестокостта на баща му, който захвърля майка му и я лишава дори от възможността да се среща с тримата си синове, го обременява с чувство за вина. Към това се прибавя и злополуката, сполетяла го в колежа в Ъшоу, Северна Англия, когато от удар с топка ослепява с лявото око.

Конфликтът с англо-ирландските му роднини прераства във враждебност към обкръжаващото го общество и довежда до нежелание, а и до невъзможност да се вгради в него. Преследван от чувство за непълноценност — физическа и психическа, на деветнадесетгодишна възраст той заминава за Америка и прекъсва зависимостта си от чуждата му „роднинска среда“. Патрик Хърн умира, за да се прероди като Лафкадио Хърн.

С новото име, избрано по асоциация с гръцкия остров Левкас, където е роден, той се връща към корените си, към майката, която живее в спомените му като романтичен идеал. „Всичко хубаво, което има у мен — пише Лафкадио Хърн на брат си, — идва от нея. Майката е онази, която ни създава, на която дължим благородството в душите си и способността да обичаме.“

Америка не му отваря веднага вратите си. Той дълго търси своя шанс, захващайки се с всевъзможни дейности, които едва го крепят на ръба на екзистенц-минимума, докато най-сетне успява да се промъкне във вестникарския бизнес и започва да пише — репортажи, статии, та дори книги. Първо е кореспондент на „Инкуайърър“ в Синсинати, после работи за един нюорлеански вестник, където го отвежда интересът му към живота на метисите, накрая се свързва със седмичника „Харпърс Уикли“. По едно време се опитва да издава и свое седмично сатирично списание, но се проваля. Може би защото смехът по начало не е най-силната страна на този мрачен човек, чиято най-удачна шега е навярно названието на ресторанта му „Трудни времена“, превърнал се в поредния му неуспех. Далеч по-добър се оказва в описанието на различни „страшни случки и истории“ —

разказите от серията „Фантастика“ (1880) и книгата „Някои китайски призраци“ (1887), които дори му донасят известност.

Така, между шанса и неуспеха, го заварва 1890 година, когато по поръчение на „Харпърс Уикли“ заминава за Япония. Заминава, за да не се върне никога вече. Нито в Америка. Нито в Европа.

В Япония „блуждаещият облак“ най-сетне намира относително спокойствие, постига хармония с обкръжаващата го среда и открива себе си чрез фантастичния свят на японските легенди и предания.

Напълно различният японски социум му позволява за първи път да се отърси от потискащото съзнание, че не е като останалите. Да забрави за физическия си недъг и за недотам красивата си външност. В Япония той идва като *гайджин* — „външен човек“, „чужденец“, и тя му предоставя шансове, еднакви с тези на другите чужденци. Но за разлика от повечето от тях той не ѝ се натрапва с поучения как следва да живее „по западен образец“, а просто се опитва да я разбере. Усетил се за първи път истински свободен и равноправен, той обиква страната, която му помага да си възвърне достойнството и самочувствието, съумява да се слее толкова органично с нейните традиции и начин на живот, че от „външен човек“ се превръща в натурализирания японец Коидзуми Якумо.

Първо живее в северното градче Мацуе, където се жени за японка от самурайски род — Коидзуми Сецуко, после се премества в топлия южен остров Кюшу, но подгонен от страха от честите земетресения, отново поема на север. Работи известно време в излизация на английски език „Кроникъл“ в град Кобе, а сетне става преподавател по английска литература в самия Токийски Имперски университет — по онова време най-авторитетното висше учебно заведение в Япония. В резултат на скандал, избухнал, общо взето, по съвсем незначителен повод (причината не е свързана с японец, а — за кой ли път? с европейец), Лафкадио Хърн напуска работата си там и след няколко семестъра в реномирания частен университет „Васада“ през 1904 г. умира от инфаркт.

„Това, че Лафкадио Хърн се караше често с приятелите си, навярно се дължеше тъкмо на онази черта в характера му, която обуславяше и очарованието на неговите произведения, а именно — идеализма му — с разбиране се отнася към чудатостите му английският японист Бейзил Хол Чембърлейн, преподавател по

японски език (!) в Токийския Имперски университет. — Той бе достоен за съчувствие — вечно стремящ се към обич и всеки път откриващ, че обичта му се разминава с действителността.“

Навярно поради това Лафкадио Хърн намира своя романтичен идеал и своето истинско „аз“ не в реалността, а чрез фантастичния свят на японския фолклор, чрез вплетената в него първична жизненост на полуезическата, полуканоническата шинтоистка вяра, която независимо от всички по-сетнешни религиозно-философски наслоения е дълбоко и трайно закодирана в народопсихологията на японците.

Шинтоизмът води своето начало от прастари времена, когато, според свидетелството на историческата хроника „Нихонги“ (720), „и птиците, и дърветата са можели да говорят“. Шинтоисткият свят е населен с духовете на праотците, продължаващи да закрилят домашното огнище, с божествата на дървета, планини и реки... Срещат се и пакостливи духове, но те далеч не са всесилни. „Ние сме стари богове. И също като гръцките видяхме зората на света... Великият Пан умря. Но ние и досега сме живи... Ние сме и в дърветата. Ние сме и в потоците. И в лекия ветрец над розите. И в сумрачната светлина върху стените на храма. Ние сме навред и винаги...“ — казва един от безбройните безименни шинтоистки богове *ками* в разказа на класика на новата японска литература Акутагава Рюноске^[1] „Усмивката на боговете“.

В света на шинтоизма всички елементи на живата и неживата природа съществуват хармонично в една хоризонтална плоскост. Те преминават свободно от една форма в друга — поверие, което получава религиозно-философска обосновка чрез будистката идея за кармата и за колелото на вечните превъплъщения *сансара*. И изкуството, създадено от човека, не стои над живота, а е част от него, естествено продължение на света на растенията, животните, боговете и хората. „Всяка истинска картина има своя душа — обяснява Кашин Коджи в едноименния разказ на Лафкадио Хърн, — Тя притежава своя воля и може да откаже да се раздели с човека, който ѝ е вдъхнал живот, или със своя законен притежател. Много легенди разказват за това. Знае се например, че веднъж вработетата, нарисувани от Хоген Еншин върху една плъзгаща се стена *фусума*, отлетели, а на тяхно място останали само бели петна. Говори се също така, че един кон, нарисуван върху какемоно, често излизал нощем на паша...“

Магия, анимизъм, будистки и конфуциански постулати; божества, духове, призраци, легендарни герои и пророци от Япония, Китай и Индия — това е светът на японските легенди и предания, това е светът, който оживява и в произведенията на Лафкадио Хърн.

Обайващо поетични са разказите му за дърветата — „Джурокудзакура“, „Убадзакура“, разказът за девойката-върба Аояги. Поучителни са историите из света на животните и насекомите — „Мандариновите патици“, „Пеперудите“, „Мравките“. Отново и отново зазвучава в разказите му вярата в несекващата обич на майката, която и след смъртта си продължава да се грижи за своето дете („По време на холера“ и други). С нова сила блясва талантът му в разказването на „страшни случки и истории“, подхранен от неизчерпаемите нюанси на сенките, във вълшебно-фантастичните повести *кайдан*.

И все пак, макар да са написани по японски сюжети, разказите на Лафкадио Хърн се отличават от традиционните легенди и предания. Преди всичко поради стремежа му не само да разказва, но и да обяснява. Може би тъкмо това е най-интересното в тях особено за неапонските читатели, защото произведенията на Лафкадио Хърн, създадени на границата между миналия и настоящия век, и до днес не са загубили стойността си на своеобразен мост между културите на Запада и Изтока.

Красноречива е оценката на литературните критици, че в творчеството на Лафкадио Хърн са съчетани „философската мисъл на Индия, изящният естетизъм на Япония и интерпретаторският дух на западната наука“.

Лафкадио Хърн написва над десет книги за Япония — „Мигове от непознатата Япония“ (1894), „Кокоро“ (1896), „Екзотика и ретроспекции“ (1898), „Сред призраците на Япония“ (1899), „Сенките“ (1900), „Японска мозайка“ (1901), „Кайдан: разкази и изследвания върху странни неща“ (1904), „Япония — опит за интерпретация“ (1904) и други. Всяка една от тях е достатъчно интересна, за да бъде прочетена, но може би върхът на неговото творчество са разказите от книгите „Кокоро“ („сърце, душа“), „Японска мозайка“ и „Кайдан“, които са залегнали в основата на това първо българско издание и предлагат увлекателно пътуване в света на японските легенди и предания. А с вещ водач като Лафкадио Хърн то е и много познавателно.

Последвайте го и не му се сърдете за многобройните японски думи, които използва. Още повече, че сам обяснява редица от тях. Японските думи в неговия текст не са натруфен аксесоар за парадиране с „дълбоко познание“, а са естествената реч на този европо-американски чудак, приел Япония не само с ума, но и със сърцето си.

[1] Акутагава Рюноске — „Разговор в мрака“, ДИ „Народна култура“, 1986 г. — Б.а. ↑

ИСТОРИЯТА НА БЕЗУХИЯ ХОИЧИ

Много отдавна, преди повече от седемстотин години, в залива Дан-но ура, в пролива Шимоносеки, се разгоряла последната битка^[1] между дълго враждуващите Хейке, рода Тайра, и Генджи, рода Минамото^[2]. В нея загинали всички Хейке, дори жените и децата, а също и малолетният император Антоку Тенно. И оттогава насам, вече седем столетия, призраци витаят на този бряг... И другаде съм разказвал за чудноватите раци, които се срещат само тук — раците Хейке с човешки лица върху черупката. Говори се, че са душите на воините Хейке. Ала и други странни неща могат да се видят и чуят по тези места. В безлунни ноци по крайбрежието блуждаят или припламват над вълните хиляди призрачни огънове — бледи светлинки, които местните рибари наричат *ониби* — дяволски огънове. А задухат ли ветровете, откъм морето се надига глъч, наподобяващ грохот на битка.

Преди духовете на Хейке били много по-неспокойни от сега. Те издебвали минаващите нощем кораби и се опитвали да ги потопят; никога не пропускали и случай да удавят плувец. Тъкмо за да ги усмирят, построили в Акамагасеки^[3] будисткия храм Амидаджи. До него на самия морски бряг направили и гробище, поставили и паметни плочи с имената на удавения император Антоку Тенно и неговите велможи и там редовно се отслужвали будистки служби за блуждаещите им души. Това като че поуспокоило Хейке и те вече не причинявали чак толкова беди, но от време на време вършели странни неща, сякаш за да подскажат, че все още не са намерили пълен покой.

Преди няколко века живял в Акамагасеки слепец на име Хоичи, прочут с уменията си да разказва легенди под съпровод на *бива*^[4]. Той от дете пеел и свирел и още съвсем млад надминал учителите си. Но като *бива-хоши*^[5] Хоичи се прочул най-вече с баладите си за Хейке и

Генджи. Казват, че когато пеел за битката в Дан-но ура, „даже душите на мъртвите не можели да сдържат сълзите си“.

В зората на славата си Хоичи бил много беден, но един добър човек му помогнал да стъпи на крака. Това бил настоятелят на храма Амидаджи, ценител на поетичното слово и музиката, който често канел Хоичи да свири и пее. След време, очарован дълбоко от рядката дарба на младежа, той го поканил да живее при него.

Хоичи приел с благодарност. Отредили му стая в самия храм, а в замяна на храната и подслона трябвало само да доставя с музиката и баладите си удоволствие на своя благодетел в свободните му вечери.

Една лятна привечер повикали настоятеля да отслужи опело на покойник от околността. Той взел със себе си своя послушник и оставил Хоичи сам в храма. Нощта била гореща и слепецът пожелал да се поразхлади на верандата пред стаята си. Верандата гледала към малка градина зад Амидаджи. Хоичи зачакал там свещеника и се опитал да разсее самотата си със звуците на своята *бива*. Минало полунощ, а настоятелят не се връщал. Но нощта продължавала да бъде все така душна, за да си легне човек, и Хоичи останал навън.

По едно време най-сетне дочул стъпки откъм задната порта. Някой прекосил градината по посока към верандата и спрял точно пред Хоичи. Но не бил настоятелят. Плътен глас изрекъл името на слепеца — рязко и безцеремонно, така както самурай се обръща към подчинен. Младежът бил твърде смаян, за да се обади веднага, и гласът прокълтял отново грубо и повелително:

— Хоичи!

— Хай^[6]! — отвърнал младежът, изплашен от заканата в гласа.
— Сляп съм. Не мога да видя кой ме вика.

— Не се бой — казал непознатият вече по-внимателно. — Отседнали сме тук наблизко и идвам при теб със заръка. Сегашният ми господар, особа от най-висш ранг, минава през Акамагасеки с многобройна свита благородници. Искаше да разгледа мястото на сражението при Дан-но ура и днес го посети. И тъй като е слушал за твоето умение да разказваш историята на битката, пожела да чуе изпълнението ти. Затова сега ще вземеш своята *бива* и ще ме придружиш до дома, където те очакват височайшите му гости.

В онези времена било немислимо да не се подчиниш на заповедта на самурай. Хоичи нахлузил сандалите си, грабнал инструмента и тръгнал след непознатия, който го водел умело, но го карал да върви много бързо. Ръката, на която Хоичи се уповавал, била сякаш от желязо, а дрънченето, съпровождащо всяка крачка на воина, подсказвало, че той е в пълно бойно снаряжение — вероятно часови на пост. Първоначалната уплаха на Хоичи преминала и той започнал да си внушава, че му е провървяло, защото си спомнил думите на пратеника, че служи на „особа от най-висш ранг“, и решил, че господарят, пожелал да чуе изпълнението му, не ще да е по-долу от *даймь*^[7]. Не след дълго самураят спрял, а младежът усетил, че стоят пред голяма порта, и се зачудил, защото не могъл да си спомни друга в тази част на града освен главната порта на храма Амидаджи.

— Каймон^[8]! — извикал самураят.

Чуло се как отлостват портата, после двамата влезли и продължили нататък. Прекосили градина и отново спрели пред някакъв вход. Воинът извикал високо:

— Хей! Доведох Хоичи!

Отвътре долетял шум от забързани стъпки, плъзгане на врати, дърпане на завеси. Долетели и женски гласове. По говора на жените Хоичи доловил, че са придворни дами при знатна особа, но все не успявал да отгатне къде е попаднал. Не му дали обаче време за догадки. След като му помогнали да изкачи няколко каменни стъпала и му казали да остави сандалите си на най-горното, женска ръка го повела по безконечни коридори с полиран дървен под и безброй завой с кръгли колони в ъглите, по безчет рогозки, докато се намерил в огромна зала. Шумоленето на коприна, наподобяващо шум на вятър в горски листак, подсказало на Хоичи, че е заобиколен от много хора. Те си шепнели приглушено и по говора им той познал, че са все знатни люде.

Казали на Хоичи да се чувства като у дома си и му поднесли възглавничка за сядане. Той се разположил на нея, настроил инструмента си и тогава към него се обърнала някаква дама, вероятно *роджо* — най-високопоставената придворна, онази, която отговаря за женската свита:

— А сега бихме желали да чуем сказанието за Хейке под акомпанимент на *бива*.

Ала изпълнението на целия епос щяло да отнеме много нощи, затова Хоичи се осмелил и попитал:

— Тъй като историята е твърде дълга, коя част биха искали да чуят ваши височества?

— Изпей ни песента за сражението при Дан-но ура, защото тя е най-тъжната — отвърнала дамата.

Тогава Хоичи издигнал глас и запял песента за битката в разгневеното море, като изтръгвал от своята *бива* чудни звуци, наподобяващи шума на порещи вълните кораби и ударите на весла, бръмченето и свистенето на стрели, виковете и тежките стъпки на воини, звъна на стоманени мечове върху щитове, пляска, с който съсечените падали сред локви кръв. А в паузите от вси страни до него долитал одобрителен шепот:

— Какъв чудесен музикант! Никога по нашите места не се е чувала такава песен! В цялата империя няма певец като Хоичи!

Окуражен, слепият младеж засвирил и запял още по-прочувствено, а залата притихнала от удивление.

А когато накрая започнал да излива в звуци съдбата на слабите и беззащитните, печалната кончина на жените и децата и гибелния скок на Нии-но Ама^[9] с невръстния престолонаследник на ръце, от публиката се изтръгнал ужасяващ стон на мъка и ярост. После всички заридали тъй неистово и безутешно, че слепецът се изплашил от силата на скръбта, която събудил с песента си. Но постепенно печалните вопли стихнали и отстъпили място на дълбока тишина, сред която Хоичи чул отново гласа на придворната дама — *роджо*. Тя казала:

— Не се и съмнявахме, че свириш изкусно на *бива* и нямаш равен на себе си в песента, ала не предполагаме, че някой може да достигне съвършенството, което ти ни показва тази вечер. Господарят имаше удоволствието да ни уведоми, че възнамерява да те награти достойно. Но той желае да свириш и пееш пред него всяка нощ в продължение на седмица, след което негово величество ще отпътува оттук към двореца си. Така че утре вечер по същото време ще трябва пак да дойдеш. Ще ти изпратим самурая, който те доведе днес... Има и още нещо, за което ми е наредено да ти съобщя. От теб се иска да не споменаваши никому за посещенията си тук, поне докато трае височайшият престой на нашия господар в Акамагасеки. Тъй като

пътува инкогнито, той нареди да не се говори за това... А сега можеш да се върнеш в храма.

След като Хоичи изразил както подобава благодарността си, женска ръка го отвела до изхода, където чакал самураят. Той го придружил до верандата в задната част на храма и там се сбогувал с него.

Почти зазорявало, когато Хоичи се прибрал. Но никой не бил забелязал отсъствието му, защото и настоятелят се върнал късно през нощта. На другия ден Хоичи успял да отпочине добре. Той, разбира се, никому не споменал и дума за необикновеното си приключение.

А в полунощ се явил самураят и го отвел при височайшите особи, където Хоичи отново пял, и то с не по-малък успех. Но този път в храма съвсем случайно открили, че го няма, и когато на сутринта се върнал, настоятелят го повикал и започнал да го кори меко:

— Безпокояхме се за теб, приятелю Хоичи. Опасно е слепец да излиза, и то сам в такъв късен час. Защо не се обади? Щях да пратя някой слуга да те придружи. А и къде беше?

Хоичи отвърнал уклончиво:

— Моля да ме извините, скъпи приятелю. Трябваше да уредя един личен въпрос, а не можех да свърша работата по друго време.

Настоятелят бил повече изненадан, отколкото огорчен от неговорчивостта на Хоичи — поведението на младежа му се сторило неестествено и той заподозрял нещо нередно. Боял се да не би слепецът да е омагьосан или подмамен от зли духове. Не го разпитвал повече, но тайно заръчал на слугите да държат под око Хоичи и да го проследят, ако той отново напусне храма след здрач.

Още същата нощ видели слепеца да излиза и слугите начаса запалили фенерите си и го последвали. Но навън валяло като из ведро и било тъмно като в рог, тъй че, преди още хората от храма да излязат на пътя, Хоичи потънал сякаш вдън земя. Очевидно вървял прекалено бързо, учудващо бързо за незрящ. Мъжете претърсили всички улици, надникнали във всеки дом, където Хоичи имал обичая да се отбива, но никой не го бил виждал. Най-сетне, когато тръгнали покрай брега

назад към храма, те се сепнали от звуците на *бива*, отекващи гръмко откъм гробищата на Амидаджи. Освен няколко призрачни пламъчета, които блещукали както обикновено в непрогледни нощи, всичко наоколо тънело в дълбок мрак. Но слугите се втурнали към гробищата и там в светлината на фенерите си открили Хоичи — сам под дъжда пред паметната плоча на Антоку Тенно. Слепецът дърпал яростно струните на своята *бива* и пеел високо песента за битката при Дан-но ура. А до него, около него и над всички гробове горели като свещи огньовете на мъртвите. Никога преди това не се били появявали толкова много *ониби* пред погледа на смъртен.

— Хоичи-сан! Хоичи-сан! — завикали слугите. — Ти си омагьосан, Хоичи-сан!

Но слепецът, види се, изобщо не ги чувал. Той свирел така ожесточено, че карал инструмента в ръцете си да гърми, да ехти, да звънти, и пламенно и страстно възпявал подвизите на героите при Дан-но ура. Слугите го сграбчили и изкрещели в ушите му:

— Хоичи-сан! Хоичи-сан! Веднага тръгвай с нас за храма!

А, той ги смъмрил:

— Как смееете да ме прекъсвате в присъствието на такова височайше общество!

При тези думи слугите не могли да сдържат смеха си, въпреки че всичко било тъй необикновено и зловещо. Сигурни, че е омагьосан, те го грабнали, изправили го на крака и бързо го повлекли насила обратно към храма. Там по нареждане на настоятеля веднага го преоблекли в сухи дрехи и го нахранили добре. После светият човек настоял да получи пълно обяснение за странното поведение на своя приятел.

Хоичи дълго се колебал, преди да заговори. Но накрая, след като разбрал, че държането му наистина е разтревожило и разсърдило добрия настоятел, решил да престъпи обещанието и разказал всичко от игла до конец.

А настоятелят възкликнал:

— Бедни ми Хоичи, та ти си в голяма опасност! Цяло нещастие е, че не ми каза по-рано! Твоят талант наистина ти е навлякъл голяма беда. Навярно вече си даваш сметка, че не си бил в никакъв дворец, а си прекарвал нощите си в гробищата сред гробовете на Хейке. Тъкмо там, седнал под дъжда пред паметната плоча на Антоку Тенно, те намериха тази нощ моите хора. Всичките ти представи са една измама

— всичко освен зова на мъртвите. Но подчинил им се веднъж, ти си вече във властта им. И ако след случилото се отново ги послушаш, те ще те разкъсат на парчета. Ала рано или късно все едно щяха да се разправят с теб... Тази нощ не ще мога да остана тук — извикаха ме да отслужа. Но преди да тръгна, ще трябва да изпиша тялото ти със свещени текстове, за да те предпазя от злите духове.

Настоятелят и неговият послушник съблекли Хоичи, взели четките си и до залез-слънце успели да изпишат по цялото му тяло — по гърдите и гърба, по главата, лицето и шията, по ръцете и краката, дори по петите му, текста на свещената сутра *Хання Шинкьо*^[10]. Когато свършили, настоятелят дал на Хоичи следните наставления:

— Тази нощ, веднага щом изляза, ще седнеш на верандата и ще чакаш. В полунощ ще те извикат. Но каквото и да се случи, не продумвай и дума и не помръдвай. Не казвай нищо и седи неподвижно, сякаш медитираш. Ако мръднеш или издадеш звук, те ще те разкъсат на парчета. Не се плаши и не помисляй да викаш за помощ, защото никой не би могъл да ти помогне. Сториш ли това, което ти казвам, ще избегнеш опасността и повече няма да има от какво да се боиш.

След здрач настоятелят и послушникът напуснали храма, а Хоичи седнал на верандата както му заръчали. Положил инструмента до себе си, заел поза за медитация и застинал, като внимавал да не кашля и дори да не диша доловимо. Часове наред седял така.

Най-сетне чул стъпките да приближават по пътя. Те преминали през портата, прекосили градината, дошли до верандата и спрели точно пред него.

— Хоичи! — извикал плътният глас.

Слепецът притаил дъх и не помръднал.

— Хоичи! — повторил страховито гласът. После потрети ядно: — Хоичи!

Слепият не помръдвал, сякаш бил вкаменен, а гласът изроптал:

— Не отговаря... Нее, тази няма да я бъде! Чакай да видя къде е тоя човек...

По верандата отекнали тежки стъпки, приближили се бавно и спрели пред Хоичи. После дълго — на слепеца му се сторило вечност — царяла пълна тишина, а тялото му се разтърсвало от ударите на сърцето.

Най-последно грубият глас промърморил досами него:

— Инструментът е тук, но от музиканта виждам само две уши!... Ето защо не отговаря — няма уста. От него са останали само ушите... Е, ще занеса на своя господар поне тях като доказателство, че височайшето му разпореждане е изпълнено.

В този миг Хоичи усетил как стоманени пръсти стиснали ушите му като в менгеме и ги откъснали. Но въпреки страшната болка не издал нито звук. Тежките стъпки се отдалечили по верандата, минали през градината и заглъхнали към пътя. Слепият усещал как отстрани на главата му се стича нещо гъсто и топло, ала не смеел да вдигне ръце и да го напипа.

Настоятелят се прибрал чак на разсъмване. Той веднага се завтекъл към верандата, но се подхлъзнал на нещо лепкаво и извикал от ужас, защото на светлината на фенера си видял, че лепкавото е локва кръв. После видял и Хоичи в поза за медитация, а кръвта още се стичала на тънки струйки от раните му.

— Бедни ми Хоичи! — извикал потресен настоятелят. — Какво е това?... Да не би да си ранен?

Щом чул гласа на своя приятел, слепецът си отдъхнал, избухнал в ридания и разказал през сълзи какво му се случило в отминалата нощ.

— Бедният Хоичи! — възкликнал настоятелят. — Аз съм виновен!... Изписахме цялото ти тяло със свещени текстове, но пропуснахме ушите. Оставих това на послушника и допуснах ужасна грешка, че не проверих как се е справил!... Даа, но вече нищо не може да се направи, ами поне да опитаме час по-скоро да излекуваме раните ти... Хайде, горе главата, приятелю! Страшното мина. Онези вече никога няма да те обезпокоят.

С помощта на добър лекар Хоичи скоро оздравял. Мълвата за необикновеното му преживяване се разнесла надлъж и шир и го прославила. Много благородници идвали в Акамагасеки, за да послушат музиката и песните му, и го възнаграждавали богато. Така че той забогатял... Но след случилото се го наричали вече само *Мими-наши Хоичи*, тоест Безухия Хоичи.

[1] Решителната битка през 1185 г., която слага край на враждата между двата най-влиятелни по онова време рода: Тайра и Минамото, и завършва с пълна победа за Минамото. — Б.р. ↑

[2] Поради двойното четене на йероглифите в японския език — китайско (квазикитайско) и японско, Хейке е твържествено на рода Тайра, а Генджи — на рода Минамото. — Б.р. ↑

[3] Другото име на Шимоносеки. Градът е известен и като Баккан. — Б.а. ↑

[4] Вид четириструнна лютня. — Б.пр. ↑

[5] *Хоши* означава монах. В миналото странстващите музиканти, които рецитирали „Хейке-моноготари“ („Сказание за дома Тайра“) и други печални истории, се наричали *бива-хоши*, или проповедници с бива. Не е ясно откъде иде това название, но се предполага, че е свързано с факта, че бива-хоши са бръснели главите си като будистки монаси. — Б.а. ↑

[6] Да (яп.) — Б.р. ↑

[7] Върховен местен феодален владетел. — Б.р. ↑

[8] Отворете! (яп.) — Почтително обръщение на самурай към охраната пред портите на владетел. — Б.а. ↑

[9] Съпругата на Тайра Кийомори (1118–1181) — главата на рода Тайра. *Нии-но Ама* се удавя заедно с внука си, принц Антоку, след поражението на рода Тайра в битката при Дан-но ура. — Б.р. ↑

[10] Японското наименование на по-кратката Прагна-Парамита-Хридая сутра. Предмет на кратката и дългата Прагна-Парамита (Превъзходна мъдрост) е доктрината за празнотата на формата, т.е. за нематериалната същност на явленията и нещата. „Формата е празнота, а празнотата — форма. Празнотата не се различава от формата; формата не се различава от празнотата. Това, което е форма, е празнота, това, което е празнота, е форма... Чувство, име, понятие, знание — те са също празнота... Не съществуват очи, уши, нос, тяло и ум... Но когато обвивката на съзнанието се разруши, той (търсецият) се освобождава от всички страхове и недосегаем за промените, се наслаждава на нирвана.“ (Б.а.) На тази идея се приписват и магическите свойства на сутрата, за които се говори по-нататък. — Б.р.

↑

МАНДАРИНОВИТЕ ПАТИЦИ^[1]

Живял някога в областта Томура-ного, провинция Муцу, един ловец и соколар на име Сонджо.

Веднъж той излязъл на лов, но така и не попаднал на дивеч. На връщане обаче съзрял на едно място, наречено Аканума, двойка мандаринови патици, плуващи заедно в реката, която той се канел да премине. Знаино е, че да убиеш такава птица, е лошо, но Сонджо бил много гладен и се прицелил. Стрелата пронизала мъжката, а женската патица се шмугнала в тръстиките на отсрещния бряг и изчезнала. Сонджо отнесъл убитата птица вкъщи и я сготвил.

А през нощта сънувал тягостен сън. Присънило му се, че една красива жена влиза в стаята, застава до възглавницата му и избухва в ридания. Тя плачела тъй горчиво, че сърцето на Сонджо се свило от мъка. А жената извикала:

— Защо, защо го уби! Какво зло ти стори?... Двамата бяхме тъй щастливи в Аканума, а ти го уби!... Какво зло ти стори? Даваш ли си сметка какво направи?... Ти уби и мен, защото не мога да живея без съпруга си... Дойдох, за да ти кажа това...

После тя пак заплакала високо и тъй жално, че риданията ѝ го пронизали до мозъка на костите. А жената изрекла през сълзи стихотворението:

*Хи куререба// Повиках го при мен,
Сасойоши моно о —// когато се здрачи...
Аканума но^[2]// Ела сега — сама съм
Макотоно куре но// в тръстиките на Аканума.
Хитори-не дзо уки!// Да знаеш как боли!...^[3]*

А накрая възкликнала:

— Не знаеш, не си даваш сметка какво направи! Но когато утре дойдеш в Аканума, ще видиш!... Ще видиш!...

С тези думи, плачейки силно, жената си отишла тъй внезапно, както и дошла.

На сутринта, когато Сонджо се събудил, сънят бил тъй жив в съзнанието му, че ловецът се разтревожил не на шега. В ушите му още звучали думите: „Но когато утре дойдеш в Аканума, ще видиш!“

Затова Сонджо решил да отиде незабавно там, за да разбере дали сънят му не е бил нещо повече от сън. Стигнал той до Аканума и от брега на реката видял женската патица да плува сама. В същия миг птицата го съзряла, но вместо да избяга, заплувала право насреща му, с вперен в него страшен поглед. После внезапно разкъсала с клюн гърдите си и умряла пред очите на ловеца.

Сонджо си обръснал главата и станал монах^[4].

[1] **Мандариновите патици** (*ошидори*) от древни времена в Далечния изток се почитат като символ на съпругеска любов и вяност. — Б.а. ↑

[2] Третият стих има и друг, твърде покъртителен смисъл, тъй като Аканума (Червено блато) може да се прочете и като *акану ма*, което значи: „Тогава, когато бяхме неразделни и щастливи...“ — Б.а. ↑

[3] Стиховете в книгата са преведени от японски от Цветана Кръстева. — Б.р. ↑

[4] Според будистката традиция монасите — мъже и жени — бръснат главата си. — Б.р. ↑

ИСТОРИЯТА НА О-ТЕЙ

Преди много-много години в град Ниигата, провинция Ечидзен, живял човек на име Нагао Чосей. Той бил син на лекар и наследил бащината си професия.

Като дете го сгодили за момиче на име О-Тей — дъщеря на един приятел на баща му, и двете семейства още тогава се споразумели да вдигнат сватба веднага щом Нагао завърши учението си. Но О-Тей била с крехко здраве и на петнадесетата си година получила силен пристъп на туберкулоза. Като разбрала, че краят ѝ приближава, тя изпратила да повикат Нагао, за да се прости с него. Младежът коленичил до постелята ѝ, а девойката промълвила:

— Нагао-сама, годенико мой, от деца сме наречени един за друг и трябваше да се оженим в края на годината. Но аз вече си отивам — единствено боговете знаят кое е най-доброто за нас... Ако поживея още няколко години, само ще продължа да причинявам неприятности и мъка на околните. С това хилаво тяло не бих била и добра съпруга — би било егоистично да искам да живея, пък било то и заради теб.

Вече съм съвсем готова за смъртта и от теб искам само да обещаеш, че няма да скърбиш. И още... искам да ти кажа, че ще се срещнем отново.

— О, непременно ще се срещнем отново! — отвърнал пламенно Нагао. — И в Чистата земя^[1] не ще изпитваме болка от раздялата.

— Не, не — казала нежно О-Тей. — Не говоря за отвъдния свят. Вярвам, че ни е писано да се срещнем отново в сегашния ни живот^[2]... Въпреки че утре ще ме погребат.

Нагао я погледнал смаян и забелязал, че тя се усмихва на недоумението му. О-Тей продължила с нежния си мечтателен глас:

— Да, тъкмо на този свят, в своя сегашен живот, Нагао... Стига само и ти да го желаеш. Но за да се сбъдне това, трябва пак да се родя момиче и да порасна. Така че ще се наложи да чакаш. Петнадесет-шестнадесет години са много време... Но, годенико мой, сега ти си само на деветнадесет...

В желанието си да облекчи предсмъртните ѝ мигове той отвърнал нежно:

— Да те чакам, скъпа, за мен ще бъде радост, а не задължение. Ние сме обвързани с тържествен обет за цели седем живота.

— Но ти, изглежда, се съмняваш? — погледнала го въпросително О-Тей.

— Обична моя, съмнявам се, че ще успея да те позная, скрита зад друго лице и под чуждо име, освен ако ми дадеш някакъв знак, че това си ти.

— Не мога да направя това. Само боговете и будите знаят кога и къде ще се срещнем. Но съм убедена, дълбоко убедена, че ако си готов да ме приемеш, ще се върна при теб... Помни тези мои думи!...

Тя млъкнала, а очите ѝ се затворили.

Била мъртва.

Нагао искрено обичал О-Тей и скръбта му нямала край. Той направил паметна дъсчица, на която издълбал нейното *дзокумьо*^[3], и я поставил в *буцудан* — домашния олтар на своя дом, като всеки ден принасял пред дъсчицата дарове. Много мислел и върху странните предсмъртни думи на О-Тей и с надежда да достави удоволствие на духа ѝ написал тържествено обещание да се ожени за нея, ако тя някога се върне при него в друго тяло. После сложил на обещанието личния си печат и го поставил в олтара редом с паметната дъсчица на О-Тей.

Ала Нагао бил единствен син и независимо от всичко трябвало да се ожени. Не минало много време, и той се видял принуден да отстъпи пред увещанията на близките си и да си вземе жена по избор на баща си.

След сватбата обаче продължил да принася дарове пред дъсчицата на О-Тей и винаги си мислел за нея с обич. Но с времето образът ѝ започнал да избледнява в паметта му — като сън, който е трудно да си спомниш.

А годините минавали.

Много нещастия сполетели Нагао през тези години. Първо изгубил родителите си, после починали жена му и единственото му дете. И Нагао останал сам-самичък на света. Напуснал обезлюдения си дом и се отправил на дълъг път, да търси утеха за мъката си.

Веднъж, по време на странстването си, той минал през планинското селце Икао, известно и досега с минералните си извори и с красивата си природа. В селската странноприемница, където отседнал, му прислужвала една девойка и още щом зърнал лицето ѝ, сърцето му трепнало както никога досега. Тя тъй поразително приличала на О-Тей, че Нагао се ощипал, за да се увери, че не сънува. Докато влизала и излизала — да донесе огън и храна или да приготви постелята на госта, — всяко нейно движение събуждало в душата му мили спомени за момичето, за което бил сгоден на младини.

Нагао я заговорил и девойката му отвърнала с мек ясен глас, чиято сладост го изпълнила с тъга по отминалите дни.

Съвсем объркан, той я попитал:

— Сестрице, ти тъй много приличаш на една жена, която някога — много отдавна — познавах, че бях потресен, когато те видях. Извини ме, но бих искал да зная как те наричат и откъде си.

Изведнъж девойката заговорила с незабравимия глас на покойната:

— Името ми е О-Тей, а ти си Нагао Чосей от Ечиго, моят годеник. Преди седемнадесет години умрях в Ниигата, а ти написа обещание да се ожениш за мен, ако някога се върна на този свят в тялото на жена. После подпечата обещанието с личния си печат и го постави в семейния олтар до дъсчицата с моето име... И затова аз се върнах...

Едва изрекла тези думи, девойката паднала в несвяст.

Нагао се оженил за нея и бракът им бил щастлив. Но никога след това тя не могла да си спомни думите, изречени там, в Икао. Нито нещичко от предишния си живот. Проблеснал загадъчно по време на срещата им, споменът за предишното ѝ раждане изчезнал напълно.

[1] Будисткият рай според учението на амидаисткия будизъм. — Б.р. ↑

[2] Според будизма човешкият живот се състои от три взаимосвързани звена — предишен, сегашен и следващ живот. — Б.р. ↑

[3] Будисткият термин *дзокумьо* — светско име, означава собственото име, което човек носи приживе, за разлика от *каймьо* или *хомьо* — посмъртно име, изписано върху надгробната плоча и на паметната дъсчица в местния храм. — Б.а. ↑

УБАДЗАКУРА

Преди триста години в село Асамимура, околия Онсенгори, провинция Ийо, живял един добър човек на име Токубей. Той бил най-богатият в околията *мураоса* — старейшина на селото. Токубей бил щастлив и всичко му се удавало с лекота, ала стигнал до четиридесетте, без да познае радостта от бащинството. Затова в бедата си Токубей и жена му отправяли много молитви към бог Фудо Мьоо^[1], на когото в Асамимура бил издигнат прочут паметник, известен като храма Сайходжи.

Най-сетне молитвите им били чути — съпругата на Токубей го дарила с дъщеря. Детето било много хубаво. Нарекли го О-Цюю. Но тъй като майката нямала достатъчно кърма, взели дойка на име О-Соде.

О-Цюю пораснала и станала много красива девойка. Ала на петнадесетата си година заболяла тежко и лекарите решили, че ще умре. Тогава дойката О-Соде, която обичала О-Цюю като родна майка, отишла в храма Сайходжи и отправила към Фудо-сама пламенни молитви да спаси момичето. После всеки ден в продължение на двадесет и един дни тя се молела пред божеството, а на двадесет и втория О-Цюю като по чудо оздравяла.

Голяма била радостта на всички в дома на Токубей. Той дал богато угощение за приятелите си в чест на щастливото събитие.

Но в нощта на празненството дойката О-Соде неочаквано заболяла, а на следващата сутрин лекарят, когото повикали да се погрижи за нея, съобщил, че тя умира.

Дълбоко опечалени, всички в къщата се събрали край смъртния ѝ одър, за да се простят с нея. А О-Соде им рекла:

— Време е да ви кажа нещо, което не знаете. Моите молитви бяха чути. Молих се дълго и горещо Фудо-сама да ми разреши да умра вместо О-Цюю. И той ме дари с милостта си. Затова не скърбете за

мен... Но имам към вас една молба. Дадох на Фудо-сама обет да посадя за благодарност в градината на храма Сайходжи вишнево дърво. Сега не мога да изпълня сама обета. Затова ви моля да го сторите вместо мен... Сбогом, скъпи мои... Помнете, че съм щастлива да умра вместо О-Цую.

След погребението на О-Соде родителите на О-Цую посадили в градината на Сайходжи младо вишнево дръвче — най-хубавото, което могли да намерят.

Дръвчето растяло и заяквало и на шестнадесетия ден от втория месец^[2] на следващата година — на годината от смъртта на О-Соде — се отрупало с великолепни цветове.

Така вишната цъфтяла цели двеста петдесет и четири години — винаги на шестнадесетия ден от втория месец. А цветовете ѝ — розови и бели — били като зърната на оросена с мляко женска гърд. И хората я нарекли *Убадзакура* — Вишневото дърво на дойката.

[1] Будистки бог на огъня. Олицетворява гневя на Буда и може да се справя с всякакви зли духове. — Б.р. ↑

[2] По лунния календар. — Б.р. ↑

ХИТРОСТ

Заповядано било екзекуцията да се изпълни в градината на *яшики* — господарския дом. Затова отвели мъжа там и го накарали да коленичи в средата на обширно, покрито с пясък пространство, което било разположено от *тоби-иши* — пътечка от камъни. Такива пътечки и днес могат да се видят в японските градини. Ръцете на осъдения били вързани на гърба. Приближените на господаря донесли кофи с вода и торбички за ориз, пълни с чакъл, които струпали около мъжа, за да не може да мърда. Дошъл господарят и проверил готово ли е всичко. Останал напълно доволен и не направил никаква забележка.

Внезапно осъденият му извикал гневно:

— Почтени господарю, не извърших умишлено престъплението, заради което съм обречен да умра. Единствената причина за него е безкрайната ми глупост. По рождение съм глупав — такава е моята карма, и невинаги съм успявал да се предпазя от грешки. Но да убиеш човек само заради глупостта му, е несправедливо и тази несправедливост ще бъде отмъстена. Както е сигурно, че ще ме убиете, тъй сигурно е, че ще бъда отмъстен, защото омразата ми ще роди мъст и на злото ще бъде отвърнато със зло...

Ако човек бъде убит в момент, когато в гърдите му бушува ненавист, духът му е способен да отмъсти на убиеца. Самураят знаел това. Той отвърнал любезно, почти меко:

— Ще позволим да ни плашиш колкото си искаш. Ала след като умреш. И все пак е трудно да повярва човек, че наистина възнамеряваш да изпълниш закана си. Затова би ли ни дал някакъв знак за дълбоката си омраза, след като ти отсечем главата?

— Разбира се, че ще ви дам!

— Отлично! — казал самураят и измъкнал дългия си меч. — Сега ще ти отсека главата. Ето тук, пред теб, има камък. Щом главата ти падне, опитай се веднага да го захапеш. Ако твоят вбесен дух ти помогне да го сториш, то някои от нас може би наистина ще се изплашат. Е, ще опиташ ли да захапеш камъка?

— Ще го ухапя! — изревал гневно мъжът. — Ще го ухапя! Ще го ухапя!

Нещо блеснало, нещо изхрущяло, нещо тупнало: тялото се килнало и рухнало върху торбичките, от подстригания врат шурнали две силни струи кръв, а главата паднала на пясъка. После се претърколила тежко към камъка, подскочила рязко, ухапала горния му край, стиснала го яко между челюстите си, увиснала за миг с отчаяно впити в него зъби и най-накрая паднала безсилна.

Всички мълчали, но не сваляли ужасени очи от своя господар. Той изглеждал напълно безучастен. Подал само меча си на най-близкия страж, който го облял от дръжката до върха с вода от дървена лейка, а сетне няколко пъти избърсал внимателно стоманата с мека хартия... Така завършила церемонията по изпълнението на присъдата.

Месеци след това васалите и домашните на господаря живели в непрестанен страх, че духът на осъдения ще им се яви. Никой не се и съмнявал, че отмъщението ще дойде, и вечният страх ги карал да виждат и чуват твърде невероятни неща. Вече се плашели дори от шума на вятъра в бамбука и от поклащането на сенките в градината. Накрая, след като се посъветвали помежду си, решили да се явят пред своя господар с молба да се отслужи *сегаки*^[1] за усмиряване на отмъстителния дух.

— Съвсем излишно е — казал самураят, когато най-старшият от неговите васали изложил общото желание. — Разбирам, че жаждата за мъст на изправен пред смъртта човек наистина е повод за страх. Но в този случай няма от какво да се боите.

Приближеният погледнал умолително господаря си, но не се осмелил да попита каква е причината за тази опасна самонадеяност.

— О, всичко е съвсем просто — заявил самураят, долавяйки мълчаливото недоверие. — Само последното намерение на онзи човек би могло да е опасно и като го предизвиках да ми даде знак, аз всъщност отклоних вниманието му от жаждата за мъст. Той умря, поставяйки си за цел да ухапе камъка и успя да направи само това, но

нищо повече. Останалото, види се, забрави... Ето защо не бива да се безпокоите.

И наистина духът на езекутирания не причинил никакви неприятности. Изобщо нищо не се случило.

[1] Будистка заупокойна служба за душите на покойници без близки. Вж. бележката в разказа „Джикининки“. — Б.р. ↑

ЗА ОГЛЕДАЛОТО И КАМБАНАТА

Преди осем столетия монасите от Муген-яма в провинция Тотоми пожелали за своя храм голяма камбана и се обърнали към жените от околността с молба да им помогнат, като донесат за претопяване стари бронзови огледала.

(Дори днес в дворовете на някои японски храмове могат да се видят купчини бронзови огледала, подарени за тази цел. Най-голямата подобна колекция, която някога съм виждал, беше в храма на сектата Джодо^[1] в град Хаката на остров Кюшу. Огледалата бяха предназначени за отливане на десетметрова статуя на буда Амида.)

По онова време живяла млада жена, съпруга на земевладелец от Муген-яма. Тя подарила огледалото си на храма, но по-късно много ѝ досвидяло за него. Спомнила си какво ѝ била разказвала майка ѝ за огледалото, спомнила си, че е принадлежало не само на майка ѝ, но и на майката и бабата на майка ѝ. Спомнила си и за отразените в него щастливи усмивки. Разбира се, ако можела да предложи на монасите съответна сума, с която да го откупи, тя щяла да ги помоли да ѝ върнат скъпата реликва, но нямала толкова пари. Когато и да отидела в храма, жената виждала огледалото си в купчината сред стотиците други. Познавала го по релефно изваяните на обратната му страна три знака на щастието *шо*, *чику*, *бай* — бор, бамбук и слива, които били очаровали детските ѝ очи, когато нейната майка ѝ го показала за първи път. Жената жадувала за удобен случай да открадне огледалото, за да го скрие и да го съхрани за цял живот. Но такъв случай все не идвал и тя страдала все повече и повече от мисълта, че от глупост се е разделила завинаги с част от живота си. Често размишлявала над старата японска поговорка: „Огледалото е душата на жената“ (поговорка, загадъчно изразена в йероглифа за душа на гърба на много бронзови огледала), и изпадала в ужас, че това е много по-съдбовно вярно, отколкото си била представяла.

Когато огледалата, принесени в дар за камбаната на Муген-яма, били изпратени в леярната, там открили, че едно от тях не иска да се претопи. Леярите опитвали отново и отново, но напразно. По всичко личало, че жената, която го била дарила на храма, по-късно съжалявала за постъпката си. Дарението не било направено от все сърце и затова себичната ѝ душа се била скрепила с огледалото и го пазела твърдо и студено дори в пещта.

Естествено, това бързо се разчуло и скоро всички разбрали чие е огледалото, което не искало да се разтопи. И тъй като тайният ѝ грях бил изложен на показ, клетата жена се засрамила и разгневила дълбоко. Тя не можела да понесе срама, затова се удавила, като оставила прощално писмо със следното съдържание:

След смъртта ми няма да е трудно да се стопи огледалото и да се излее камбаната. Но на онзи, който я счупи, като удари по нея, духът ми ще донесе голямо богатство.

Трябва да знаете, че предсмъртното желание или клетва на човек, който умира с гняв в сърцето или се самоубива от ярост, притежава свръхестествена сила. Дори след като претопили огледалото на покойната и най-после камбаната била излята, хората не забравяли думите от писмото. Те вярвали, че духът на жената ще донесе богатство на онзи, който счупи камбаната, тъй че още щом тя била окачена в двора на храма, огромна тълпа се стекла да удря по нея. Удряли с все сила и ярост, но камбаната се оказала много здрава и храбро удържала атаките им. Въпреки това хората не се отчайвали. Ден след ден, по всяко време на денонощието, независимо от протестите на монасите, те биели ли, биели ожесточено. Това се превърнало в истинска напаст — монасите не могли повече да издържат и се отървали от камбаната, като я изтърколили от хълма в едно тресавище. То било дълбоко и веднага я погълнало — ето какъв бил краят на прословутата камбана. Останала само легендата за нея. А в легендата тя е наречена *Муген-кане* — „Камбаната от Муген“.

Съществуват странни японски поверия за чудодейната сила на определен мисловен процес, загатнат, но не и обяснен от глагола *надзораеру*. Думата е непреводима, тъй като се отнася до различни подражания на вълшебство, както и до извършването на множество религиозни актове. Според речниците най-общото значение на *надзораеру* е: „имитирам“, „сравнявам“, „оприличавам“, но тайнственото му, понятно само на посветените, значение е „замествам във въображението си предмет или действие с друго, за да се постигне магически, чудотворен ефект“. Например: не сте в състояние да построите будистки храм, но лесно можете да положите камъче пред образа на Буда със същата набожност, с която бихте издигнали храм, ако бяхте достатъчно богат. Преподнасянето на камъче е толкова или почти толкова достойна постъпка, колкото издигането на храм...

Невъзможно е да изчетете всичките шест хиляди седемстотин седемдесет и един тома будистки текстове, но с искреното си желание да го сторите ще заслужите толкова, колкото ако сте ги прочели... Това обяснение ще е, предполагам, достатъчно, за да се схване религиозното значение на *надзораеру*.

Магическият смисъл на думата не може да се разтълкува обаче без много и разнообразни примери. Ако направите сламено човече със същите подбуди, с които сестра Елена направила човече от восък, и в часа на Бика^[2] го заковете с дълги гвоздеи на дърво в горичката на някой храм и ако впоследствие човекът, когото сламеното човече изобразява, умре в страшни мъки, това би илюстрирало едно от значенията на *надзораеру*... Или да предположим, че през нощта у дома ви се е вмъкнал крадец и е откраднал скъпоценностите ви. Успеете ли да откриете следите му в градината и докато са още пресни, изгорите във всяка от тях мокса — китайски пелин, — ходилата на крадеца ще пламнат и той няма да намери покой, додето не се върне доброволно и не се остави на вашата милост. Това е друг вид подражание на вълшебство, съдържащо се в значението на глагола *надзораеру*. А пример за трети вид са множеството легенди за Муген-кане.

След като камбаната потънала в блатото, вече, разбира се, никой не можел и да се надява да я счупи. Но онези, които съжалявали за тази загубена възможност, удряли и чупели предмети — въображаеми заместители на камбаната, като с това се надявали да зарадват духа на притежателката на огледалото, предизвикало толкова неприятности. Една от тях била Умегае, известна в японските легенди с връзката си с Кадживара Кагесуе, самурай от рода Хейке. Веднъж, когато двамата били на път, Кадживара се оказал без пукната пара и в много тежко положение. Умегае си спомнила за камбаната от Муген-яма, взела бронзов леген, нарекла го, че е камбаната, и го заудряла, докато не го счупила, като в същото време викала колкото ѝ глас държи: „Триста жълтици! Триста жълтици!“ Един гост на странноприемницата, в която двамата били отседнали, чул дрънченето и виковете ѝ, попитал я защо прави това и като узнал причината, веднага дал на Умегае триста рьо^[3] в злато. По-късно за бронзовия леген на Умегае съчинили и песен, която и днес се пее от танцуващите девойки:

*Както, удряйки легена, Умегае
се сдоби с безброй пари,
ще се моля до безкрая
да сполучат моите сестри!*

След тази случка славата на Муген-яма се разнесла навред. И много хора последвали примера на Умегае, като даже се надявали да я надминат в сполуката.

Сред тях имало един безпътен селянин, който живеел недалеч от Муген-яма, на брега на река Оигава. След като пропилял състоянието си в разгулен живот, този човек си направил глинен модел на Муген-кане от калта в градината си и с виковете и молитви за голямо богатство заудрял по него, докато го счупил.

Изведнъж от земята пред него изникнала фигурата на жена в бяла роба, с дълга разпусната коса. Тя държала в ръце похлупена делва. Жената се обърнала към селянина:

— Дойдох да удовлетвори заслужено пламенната ти молитва. Ето, вземи тази делва.

С тези думи тя му подаде делвата и изчезнала. Щастливецът се втурнал вкъщи, за да съобщи на жена си добрата новина. Поставил пред нея похлупената делва, която била и много тежка, и двамата я отворили. Отворили я и открили, че е пълна догоре с...

Но не, наистина не мога да ви кажа с какво била пълна.

[1] Буквално Чиста земя — наименование на будистка секта, която почита буда Амида. — Б.р. ↑

[2] От 2 до 4 часа след полунощ. С дванадесетте зодиакални знака на Изтока, носещи имената на животни, са се обозначавали не само годините, но и дните, часовете и пр. И тъй като денонощието има двадесет и четири часа, а зодиакалните знаци са дванадесет, то всеки час е бил равен на два астрономически. — Б.р. ↑

[3] Стара японска монета. — Б.пр. ↑

ДЖИКИНИНКИ^[1]

Веднъж Мусо Кокуши^[2], проповедник от сектата Дзен, пътувал сам през провинция Мино и се заблудил в една безлюдна местност. Нямамо кого да попита за пътя. Дълго се лутал безпомощно и вече започнал да губи надежда, че ще намери подслон за през нощта, когато на върха на огрян от последните слънчеви лъчи хълм съзрял една от онези малки хижи, наречени *анджицу*, в които обитават монаси отшелници. Хижата била почти порутена, но Мусо забързал натам. Открил, че в нея живее престарял монах, и помолил да го приюти за през нощта. Старецът му отказал грубо, но насочил Мусо към най-близкото селце в долината, където можел да намери храна и подслон.

Мусо стигнал до селцето, в което имало само десетина колиби. Приели го радушно в дома на старейшината. В гостната се били събрали около петдесетина души, но него въвели в малка странична стая, където му донесли храна и му приготвили постеля. Той си легнал рано, защото бил капнал от умора, но към полунощ се събудил от силен плач в съседната стая. Малко след това плъзгащата се врата се отворила безшумно и един младеж с фенер в ръка влязъл, поздравил почтително и казал:

— Ваше преподобие, мой тежък дълг е да ви уведомя, че сега аз съм стопанинът на този дом. А вчера бях само най-големият син на старейшината. Но когато дойдохте, изморен от дългия път, решихме да ви спестим притеснението и затова не ви казахме, че само няколко часа преди това баща ми почина. Хората, които видяхте в съседната стая, са нашите съселяни, дошли да изразят последна почит към покойника. След малко всички ще се отправим към съседното село, на три мили път оттук, защото според обичая ни никой не бива да остава нощем в селото, когато някой умре. След като въздадем съответните дарове и молитви, всички напускаме селото и оставяме мъртвеца сам. Странни неща стават нощем в дома, в който има покойник, и затова мислим, че ще е по-разумно да дойдете с нас. Бихме могли и там да ви намерим

добър подслон. Но тъй като сте духовно лице, навярно нямате страх от демони и зли духове и ако не се боите да останете сам с тялото, можете да се разполагате свободно в този беден дом. Така или иначе, дължен съм да ви предупредя, че никой освен свещенослужител не би се осмелил да остане тук тази нощ.

А Мусо отвърнал:

— Искрено съм ви задължен за добрите намерения и щедрото гостоприемство. Жалко, че когато дойдох, не ми казахте за смъртта на баща си, защото въпреки умората щях да намеря сили да изпълня задълженията си на свещенослужител. Ако знаех, щях да отслужа заупокойна молитва, преди да напуснете селото. Ала ще свърша това сега и ще остана да бдя над тялото до сутринта. Не зная за каква опасност говорите, но не се боя от призраци и демони, тъй че ще ви помоля да не се безпокоите за мен.

Младежът се зарадвал на тези думи и изразил както подобава благодарността си. После и другите близки на покойника, както и всички присъстващи дошли да изкажат на Мусо своята признателност, след което стопанинът на дома казал:

— А сега, ваше преподобие, въпреки нежеланието си да ви оставим сам, ще трябва да се сбогуваме. Според обичая на селото никой от нас не бива да остава тук след полунощ. Ще се молим за вас, а и вие се пазете. И ако в наше отсъствие видите или чуете нещо странно, ще ни разкажете, когато се върнем утре сутринта.

После всички напуснали къщата, а Мусо отишъл в стаята на покойника. Пред мъртвото тяло били наредени обичайните приношения, а над него горяло малко будистко кандило — *томьо*. Мусо прочел молитвата, изпълнил погребалния обред и се отдал на медитация. Така прекарал в безмълвие няколко часа. В обезлюденото село не се чувал нито звук. Но в часа, когато нощната тишина била най-дълбока, в стаята безшумно влязъл фантом — огромен и неясен силует. И в същия миг Мусо почувствал, че няма сили да мръдне или да отвори уста. Той видял как силуетът вдигнал трупа, сякаш с ръце, и го изял по-бързо, отколкото котка изяжда мишка. Започнал от главата и изял всичко — косата, костите, дори савана. След като погълнало тялото, чудовищното Нещо подхванало приношенията и нагълтало и

тях. После изчезнало тъй ненадейно и загадъчно, както се било появило.

На другия ден сутринта селяните се върнали и заварили монаха да ги чака пред вратата на къщата. Поздравили го, а като влезли в стаята, никой не изразил учудване от липсата на мъртвеца и приношенията. Младият стопанин се обърнал към Мусо:

— Ваше преподобие, безпокояхме се за вас — навярно сте имали неприятни преживявания през нощта. Но сега сме щастливи да ви видим жив и читав. Ако можехме, с удоволствие щяхме да останем с вас, но тукашният закон, както вече ви казах, повелява да напуснем дома, в който има покойник, и да оставим трупа сам. Винаги когато сме престъпвали този неписан закон, ни е сполетявало голямо нещастие. Но ние го спазваме и всеки път откриваме, че в наше отсъствие трупът и приношенията изчезват. Може би сте разбрали причината?

Мусо им разказал за неясния, ужасяващ призрак, които влязъл при мъртвеца и излял и него, и всички приношения. Но никой като че ли не се изненадал от чутото, а стопанинът пояснил:

— Думите ви, ваше преподобие, съвпадат с онова, което се разказва от прастари времена.

— Кажете ми, а монахът от хълма не чете ли понякога заупокойна молитва за вашите мъртви? — попитал Мусо.

— Какъв монах? — удивил се младият стопанин.

— Онзи, който снощи ме упъти към селото. Отбих се в неговата колиба ей там, на оня хълм. Той отказа да ме приюти, но ме научи как да стигна дотук.

Селяните се спогледали в недоумение и след известно мълчание стопанинът на дома обяснил:

— Ваше преподобие, на онзи хълм няма никакъв монах, нито пък колиба. От много поколения насам по тези места няма духовен пастир.

Мусо повече не отворил дума за това, защото по всичко личало, че любезните му домакини го смятат за подмамен от зъл дух. Но след като се сбогувал с тях и разпитал подробно за пътя, решил да потърси отново отшелника на хълма, за да се увери дали наистина е видял само

призрак. Лесно открил хижата и този път старецът го поканил да влезе, а вътре му се поклонил ниско и рекъл:

— О, срам ме е! Много ме е срам. Умирам от срам!

— Не бива да се срамувате, че ми отказахте подслон. Вие ме упътихте към селото, а там ме приеха много добре. Благодарен съм ви за тази услуга!

— Аз не мога да дам подслон на смъртен — отвърнал отшелникът. — Но се срамувам не защото ви отпратих, а защото снощи ме видяхте в истинския ми вид, тъй като онзи, който изяде пред очите ви трупа и приношенията, бях аз... Трябва да знаете, ваше преподобие, че съм *джикининки*, същество, което се препитава с човешко месо. Имайте милост и ми позволете да ви изповядам тайния си грях, заради който съм наказан така.

Много, много отдавна бях свещеник по тези, забравени от бога, места. Бях единственият духовник в околността. Така че по онова време донасяха тук — понякога от много далеч — телата на мъртвъците, за да отслужи заупокой. Но аз четях молитвите и изпълнявах обряда само по задължение, а мислех единствено за храната и дрехите, които положението на свещенослужител ми даваше възможност да получавам. Заради това егоистично неблагочестие веднага след смъртта си се преродих в *джикининки*. Оттогава съм наказан да се храня с труповете на хората от околността — изяждам ги, както през нощта сам видяхте...

Сега, ваше преподобие, настоятелно ви моля да отслужите *сегаки*^[3]. Помогнете ми с молитвите си да се избавя по-скоро от това ужасно съществуване.

Едва произнесъл тези думи, и отшелникът изчезнал; в същия миг изчезнала и порутената му колиба. А Мусо Кокуши се оказал на колене сред високата трева пред много стара и обрасла с мъх надгробна плоча във формата на горин-иши^[4], която подсказвала, че там почива свещенослужител.

[1] *Джикининки* — дословно зъл дух, който яде хора. Японският разказвач дава и санскритския термин „ракшаса“, но и той е толкова неясен, колкото „джикининки“, защото има много ракшаси —

демони. Тук „джикининки“ очевидно означава един от Барамон-расецу-гаки — Брахман-ракшаса-прети, — които образуват двадесет и шестия клас на покойниците — претите, според старите будистки писания. — Б.а. ↑

[2] Посмъртното име на монаха Сосеки (1271–1346) — изтъкнат поет и основател на храма Тенрюджи, един от десетте центъра на сектата Риндзай, клон от сектата Дзен. — Б.р. ↑

[3] Будистка служба за душите на превърналите се в гаки (на санскр. прети), или гладни духове. — Б.а. ↑

[4] Буквално „камък на петте кръга“ (или „петте зони“) — надгробие от наредени един върху друг пет камъка, всеки с различна форма. Символизират петте магически елемента — ефир, огън, въздух, вода и земя. — Б.а. ↑

МУДЖИНА

По пътя Акасака в Токио има склон, наречен Кии-но-кунидзака, което значи Склон на провинция Кии. Не знам откъде иде това негово название. От едната му страна лежи древен крепостен ров — дълбок и много широк, с високи зелени брегове, тук-там с градини. А от другата страна се издигат дългите и внушителни стени на императорския дворец. Преди ерата на уличните лампи и рикшите, паднел ли мрак, околността запустявала и окъснелите минувачи предпочитали да заобикалят с часове, само и само да не замръкнат сами след залез на Кии-но-кунидзака. И то защото по тези места бродела муджина^[1] — язовец.

Последният човек, който я видял, бил един възрастен търговец от квартала Кьобаши, но той умрял преди около тридесет години. А ето какво разказвал.

Една късна нощ, както бързал нагоре по Кии-но-кунидзака, съзрял жена, надвесена над рова. Тя била сам-сама и ридаела горко. Търговецът се изплашил, защото помислил, че се кани да се удави, затова спрял, за да ѝ предложи помощ или утеха. Жената била крехка, грациозна и красиво облечена, а косата ѝ била прибрана в прическа на девойка от добро семейство.

— О-джочу^[2]! — приближил и извикал той. — Не плачете така!... Кажете какво ви измъчва. Стига да е по силите ми, бих бил щастлив да ви помогна.

(Говорел искрено, защото бил много добър човек.)

Но жената продължила да плаче, криейки лице в единия от дългите ръкави на кимоното си.

— О-джочу! — извикал отново търговецът от нежно по-нежно. — Моля ви, чуйте ме... Това място не е за сама девойка нощем. Не плачете, моля ви. Само кажете с какво да ви помогна.

Жената се изправила бавно, но останала все така с гръб към него и продължила да хълца и да стене в ръкава си. Търговецът сложил леко ръка на рамото ѝ и пак замолил:

— О-джочу! О-джочу! О-джочу!... Чуйте ме само за миг!... О-джочу! О-джочу!...

Тогава жената се обърнала, пуснала ръкава на кимоното и прекарала ръка по лицето си... И търговецът видял, че тя няма нито очи, нито нос, нито уста... Той изпищял ужасен и побягнал.

Хукнал нагоре по Кии-но-кунидзака, тичал ли, тичал и всичко пред него било пусто и черно. Ала търговецът все тичал, без да смее да погледне назад. И ето че неочаквано съгледал светлинка на фенер, толкова далечна, че блещукала като светулка. Той хукнал към нея. Оказал се фенерът на пътуващ продавач на *соба*^[3], който бил спрял количката си край пътя. Ала всяка светлинка и всяко човешко присъствие били добре дошли за търговеца след такова преживяване, затова той се хвърлил в краката на продавача на *соба* и завикал:

— Аа!... Аа!...

— Какво, какво! — откликнал грубо онзи. — Какво ти е? Да не би някой да те удари?

— Не, никой не ме удари — задъхвал се търговецът. — Само... Аа! Аа!...

— Само те изплаши ли? — попитал равнодушно продавачът. — Крадци ли?

— Не, не! Не крадци — едва си поемал дъх ужасеният човек. — Видях... видях жена... край рова... И тя ми показва... Аа! Не мога да кажа какво ми показва!...

— Така ли? Да не би нещо такова? — извикал продавачът, погладил лицето си и то в миг станало досущ като яйце...

В същото време светлината на фенера изчезнала.

[1] Едно от най-срещаните животни в японския фолклор, което, според поверието, може да приема човешки образ и да прави пакости. — Б.р. ↑

[2] Почтена госпожице (яп.) — Б.р. ↑

[3] Тънки макарони от елдено брашно. Супа с такива макарони — Б.р. ↑

РОКУРО-КУБИ^[1]

Преди близо петстотин години живял самурай на име Исогаи Хейдадзаемон Такецура, на служба при *даймьо* — владетеля — Кикуджи от Кюшу. Този Исогаи бил наследил от войнствените си предци вродена дарба за бойните изкуства и необикновена сила. Още като момче надминал учителите си в саблен бой, в стрелба с лък, в схватки с меч и разкрил качествата си на смел и изкусен воин. По-късно, по време на войната Ейкьо^[2], той така се отличил, че заслужил много и високи почести. Но когато Кикуджи загубил властта и се разорил, Исогаи останал без господар. Можел веднага да постъпи на служба при друг *даймьо*, но тъй като не търсел слава, а в сърцето си останал верен на предишния си господар, предпочел да се откаже от светския живот. Затова си отрязал косата и станал странстващ монах, като приел будисткото име Кайрюо.

Но дори под расото на будистки свещенослужител биело храброто му сърце на самурай и както преди се надсмивал над риска, така и сега презирал опасностите; в мраз и пек пътувал, за да проповядва будистките закони там, където никой друг монах не дръзвал да пристъпи. Защото това било време на размирици и жестокост и пътищата криели опасности за самотния пътник, пък бил той и духовник.

По време на първото си дълго странстване Кайрюо посетил провинция Кай. Веднъж нощта го заварила в безлюдна планинска местност, отдалечена на много *ри*^[3] от най-близкото село. Монахът се примирил, че ще спи под звездите, и като си избрал за ложе меката трева край пътя, се приготвил за сън.

Той никога не бягал от несгоди, тъй че и голият камък му служел за легло, а коренът на някой бор — за удобна възглавница. Тялото му било от стомана и Кайрюо не се боял от росата, дъжда, сланата и снега.

Тъкмо легнал, и ето по пътя се задал мъж с брадва и голям наръч дърва. Като видял монаха, дърварят спрял, поогледал го мълчаливо и

го попитал дълбоко зачуден:

— Що за човек сте, господине, та имате смелостта да спите сам на такова място?... Тук обитават зли духове. Не ви ли е страх от косматите?

— Приятелю — отвърнал весело Кайръо, — аз съм само един странстващ монах или, както биха ме нарекли хората, „гост на облаците и водата“. От косматите никак не се страхувам, ако говорите за злите духове — лисици и язовци. А безлюдните места обичам: удобни са за медитация. Свикнал съм да спя под открито небе — научих се да не треперя за живота си.

— Трябва да сте наистина смел, свети човече, за да спите тук. Това място има лоша слава, много лоша! Нали знаете какво гласи народната мъдрост: *Кунши аяюки ни йорадзу* — „Благородният не се излага без нужда на риск“. Затова ви предупреждавам, че е много опасно да спите тук. И ви предлагам подслон, макар че домът ми е само една окаяна сламена колиба. Няма нищо за ядене, но поне ще намерите над главата си покрив, под който да преспите спокойно.

Той говорел искрено и Кайръо, на когото дружелюбният му тон се харесал, склонил да го последва. Дърварят го повел по тясна и стръмна планинска пътека, на места труднопроходима и виеща се над опасни пропасти, на други — покрита с хлъзгави коренища, на трети — криволичеща между грамадни зъбери. Най-после Кайръо се озовал на малка поляна на билото на хълм. Над главата му светела пълната лупа. Огледал се и видял сламена колиба с весело осветени прозорци. Дърварят го завел под навеса зад колибата, където си измили краката с течаща по бамбукови тръби вода, докарана от потока наблизко. До навеса имало зеленчукова градина и горичка от кедър и бамбук, а между дърветата проблясвали косите на планински водопад, разстилащи се на лунната светлина като дълга бяла роба.

Кайръо влязъл с домакина в колибата и видял още четирима обитатели — мъже и жени, които греели ръцете си на огън, стъкнат в ро^[4]. Те се поклонили ниско на монаха и го поздравили почтително. Кайръо се учудил, че бедни хора, и то в такава пустош, владеят етикета. „Добри хора — казал си той. — Трябва да са възпитавани от човек, отлично запознат с нормите на благоприличието.“ После се обърнал към стопанина на къщата — *аруджи*, както го наричали останалите:

— Ако съдя по изисканите ви думи и по това тъй любезно посрещане, невинаги сте били прост дървар. Навярно преди сте принадлежали към по-висша класа?

Домакинът се усмихнал горчиво:

— Не грешите, господине. Някога бях човек с положение, а вижте ме сега... Животът ми е истински провал — съсипаха ме собствените ми грехове. Служех при един *даймьо* и имах доста висок ранг. Ала прекалено много обичах виното и жените, а тази страст ме подтикваше към злодеяния. Моята себичност доведе дома ми до разорение и причини смъртта на много хора. Но ме постигна заслужено възмездие, макар че дълго се крих от закона. Сега често се моля за възможността да изкупя някак злото, което извърших, и да възродя дома на своите предци. Но се страхувам, че никога не ще намеря начин да го сторя. Въпреки това се опитвам да преодолея грешките си, като искрено се разкайвам и помагам доколкото мога на изпадналите в беда.

Кайръо останал доволен от благородните му намерения и казал:

— Приятелю, имал съм случаи да се убедя, че хора, склонни на младини към безразсъдство, могат в зряла възраст да станат истински праведници. В свещените сутри пише, че и най-заклетият злодей би могъл да стане дълбоко почтен човек, ако от все сърце желае това. Не се съмнявам, че имаш добро сърце, и вярвам, че бъдещето ще е по-благоклонно към теб. Тази нощ ще чета сутрите и ще се моля да намериш сили да преодолееш старите си грехове.

След тези думи Кайръо пожелал лека нощ на стопанина и той го отвел в странична стаичка, където го чакала готова постеля. След малко всички легнали да спят, а монахът зачел сутрите на светлината на книжен фенер. Той чел и се молил до късно, а преди да заспи, отворил прозореца, за да се полюбува още веднъж на пейзажа. Нощта била прелестна: нямало ни облаче, ни полъх на вятър, а ярката лунна светлина очертавала рязко черните сенки на дърветата и искряла в капките роса. Песента на щурците и цикадите звучала като многогласен хор, а грохотът на близкия водопад отеквал могъщо в нощта. При шума на водата Кайръо почувствал жажда, сетил се за бамбуковия водоскок зад къщата и решил, че може да се напие, без да буди къщата. Дръпнал безшумно междинната плъзгаща се врата и на светлината на фенера си видял да лежат на пода пет тела — без глави.

За миг монахът застинал, поразен от мисълта за страшно престъпление. Но веднага забелязал, че няма и капка кръв, а по обезглавените шици не личат следи от меч. После си казал: „Това е или зрителна измама, дело на зли духове, или са ме подмамили в селение на *рокуро-куби*... В книгата *Сошинки*^[5] пише, че ако някой намери обезглавеното тяло на *рокуро-куби* и го премести, главата никога вече няма да успее да се върне на мястото си. В книгата пише още, че като не открие тялото, главата се удря три пъти о пода, подскачайки като топка, задъхва се, обзета сякаш от ужас, и скоро след това умира. Ако тези тук са *рокуро-куби*, то едва ли ми мислят доброто, така че ще трябва да послушам съветите на книгата.“

Кайръо хванал тялото на *аруджи* за краката, довякъл го до прозореца и го изхвърлил навън. После се спуснал към задната врата, но тъй като била залостена отвътре, досетил се, че главите са излезли през отвора за дима на тавана. Кайръо вдигнал внимателно резето, изтичал в градината и се запрокрадвал към горичката. Между дърветата се чували гласове и монахът се насочил към тях, като се криел в сенките на дърветата, докато успял да се спотаи наблизко. После съгледал иззад един дънер главите на петимата *рокуро-куби*. Те блуждаели в тъмнината, говорели си и дъвчели червеи и насекоми, които събирали по земята и между дърветата. Скоро обаче главата на *аруджи* престанала да яде и казала:

— Ах, колко тлъстичък е този монах и как добре ще си похапнем!... Беше глупаво от моя страна да му разправам втели-некипели — така само го накарах да чете сутри за спасение на душата ми. А няма да е лесно да се приближим до него, защото не можем и с пръст да го пипнем, докато се моли. Но вече съмва и той навярно спи... Някой от вас да иде до колибата и да види какво прави гостът!

Друга — главата на млада жена, мигом се издигнала и се понесла леко като прилеп към колибата. Но само след минута се върнала задъхана и ужасена.

— Монахът не е там! Измъкнал се е! Но това не е най-страшното. Отместил е тялото на *аруджи*: само че не разбрах къде го е скрил.

При тези думи лицето на *аруджи* — едва различимо на лунната светлина — се изкривило в зловеща гримаса: очите се опулили чудовищно, косата щръкнала като четина, а зъбите ядно заскърцали.

После от устните се изтръгнал вик и главата изрекла през сълзи на ярост:

— Оо, сега вече няма да мога да се съединя с тялото си. Трябва да умра!... И то заради проклетия монах! Но първо ще си отмъстя! Ще го разкъсам! Ще го изям!... Аа, ето го и него — ей там зад дървото. Вижте го! Вижте този тлъст страхливец!...

В същия миг главата на *аруджи*, последвана от останалите, се нахвърлила върху Кайръо. Но храбрият монах се бил вече въоръжил с едно изтръгнато из корен дърво. Той го размахал яростно срещу тях. Четири глави отхвъркнали настрани. Само главата на *аруджи* продължила отчаяно да се нахвърля върху него, докато накрая го захапала за левия ръкав на робата. Кайръо обаче я сграбчил мигновено за плитката и я заудрял. Тя не го пускала, но по едно време издала продължителен стон и престанала да се мята. Била мъртва. Но зъбите и останали впити в ръкава и въпреки огромната си сила Кайръо не успял да разтвори челюстите. Така, с увисналата на ръкава му глава, той се върнал в колибата, където заварил четиримата *рокуро-куби*. Разкъравените им, покрити с рани глави се били вече съединили с телата. Щом го съзрели до задната врата, те изпищели ужасени: „Монахът! Монахът!“, и избягали през предната в гората.

На изток небето изсветлявало — скоро щяло да съмне, а монахът знаел, че силата на злите духове трае, докато е тъмно. Той погледнал окървавената и омазана с пяна и пръст глава на ръкава си, изсмял се гръмогласно и си рекъл: „Ама че подарък ще отнесе оттук — глава на зъл дух!“

После си събрал нещата и безгрижно се спуснал от планината, за да продължи пътя си. Вървял така известно време, докато стигнал до Сува в провинция Шинано. Преминал тържествено по главната улица с главата на ръкава си и предизвикал такъв смут, че жените заприпадали, децата се разпищели и разбягали, всички обсъждали шумно гледката, докато се появил един *торите* — така наричали тогава полицаите — и отвел монаха в затвора. Защото всички мислели, че главата е на убит, който, умирайки, е захапал ръкава на своя палач. Колкото до Кайръо, той само се усмихвал и мълчал на разпита. Така че, след като прекарал една нощ в затвора, на следния ден го изправили пред местния съд. Наредили му да обясни защо той, един монах, носи на ръкава на

робата си човешка глава и как смее да демонстрира безсрамно пред очите на хората престъплението си.

Кайръо се смял дълго и гръмко на тези въпроси, а после се обърнал към съда със следните думи:

— Многоуважаеми съдии, не аз закачих главата на ръкава си — тя сама, пряко волята ми, се вкопчи в него и остана да виси така. Не съм извършил никакво престъпление. Защото това не е човешка глава, а на зъл дух. А и да съм причинил смъртта му, то бе само за да спася собствената си кожа...

Монахът започнал да разказва приключението си, като отново се разсмял от все сърце, когато стигнал до неочакваната си среща с петте глави.

Но съдиите не се и усмихнали. Те разсъдили, че е закоравял престъпник, и възприели разказа му за подигравка с тях. Ето защо, без повече разследване, решили да го осъдят незабавно на смърт. Гласували всички освен един — най-стария от съдиите. По време на делото той си мълчал и след като изслушал мнението на останалите, се надигнал и изрекъл:

— Нека първо, както си му е редът, огледаме внимателно главата. Ако монахът казва истината, то самата тя ще го потвърди... Дайте я тук!

Главата ведно с робата била незабавно поставена пред съдиите. Старецът дълго я въртял, оглеждал я внимателно и най-сетне открил на тила няколко странни червени йероглифа. Той насочил вниманието на съдиите към тях и им показал също така, че никъде по шията не личали следи от меч или друго оръжие. Тъкмо обратното — линията на прерязване била гладка като тази на откъснал се от клонка пожълтял лист. Тогава старият съдия се обърнал към присъстващите:

— Убеден съм, че монахът казва самата истина. Това е глава на *рокуро-куби*. В книгата „Нанхо-и-буцу-ши^[6]“ пише, че на тила на *рокуро-куби* винаги има червени йероглифи. Ето ги и тук. Можете сами да се убедите, че не са написани впоследствие. Освен това знайно е, че от древни времена такива духове обитават планините в провинция Каи... Но вие, господине — обърнал се той към Кайръо, — що за човек сте? Откъде такава смелост? Защото дадохте доказателство за храброст, каквато малцина монаси притежават. Вне имате по-скоро

качества на воин, отколкото на монах. Навярно някога сте били самурай?

— Да, прав сте. Преди да се посветя на Буда, бях дълго време воин и няхах страх от нищо — ни от човек, ни от дявол. Тогава името ми бе Исогаи Хейдадзаемон Такецура и живеех на Кюшу. Може би някои от вас ме помнят?

В залата се разнесе възторжен шепот, защото много от присъстващите помнели добре това име. И Кайрю мигом се оказал сред приятели вместо пред съдии — приятели, готови да му засвидетелстват почитта и вниманието си. Всички го придружили с благоговение до замъка на *даймьо*, който го посрещнал с радост, угостил го и на сбогуване го дарил богато. Когато напуснал Сува, Кайрю бил толкова щастлив, колкото би могъл да е щастлив един монах на този преходен свят. А главата взел със себе си, като твърдял шеговито, че я е нарочил за подарък.

А сега остава само да разкажем какво се случило с главата.

Ден-два след като напуснал Сува, Кайрю се натъкнал на разбойник, който го спрял на едно усамотено място и му заповядал да се съблече. Монахът веднага свалил робата си и я подал на разбойника, който едва тогава видял какво виси на ръкава. И макар да не бил страхливец, се стреснал, пуснал дрехата и отскочил назад. После извикал:

— Ей ти, що за монах си? Та ти си по-лош и от мен! Вярно е, че съм убивал, но никога не съм се разхождал с нечия глава, увесена на ръкава ми... Даа, драги ми господине, явно, че с теб сме от един занаят, и трябва да призная, че искрено ти се възхищавам... А тази глава би ми свършила добра работа — ще плаша хората с нея. Ще ми я продадеш ли? Вземи в замяна дрехите ми, а за главата ще ти дам и пет *рю* отгоре.

— Щом толкова искаш, ето ти и расото, и главата, но трябва да ти кажа, че това не е човешка глава, а глава на *рокуро-куби*. Тъй че, ако я купиш и впоследствие имаш неприятности, моля те, спомни си, че съм те предупредил.

— Ама че веселяк е този монах! — възкликнал разбойникът. — Не стига, че е убил човек, ами и шеги си прави!... — Но затова пък аз

говоря сериозно. Ето ти дрехите ми, ето ти и парите, а ти ми дай главата... Каква полза от шеги?

— Вземай я — отвърнал Кайръо. — А аз не се шегувам. Единствената шега, ако изобщо има място за шеги, е, че ти си достатъчно глупав да даваш пари за глава на зъл дух.

И като се смеел искрено на глупостта на разбойника, Кайръо продължил пътя си.

Така разбойникът се сдобил с главата и расото и дълго време играл по друмищата ролята на монах призрак. Но когато наближил околностите на Сува, до ушите му стигнала историята на главата. Тогава той се изплашил, че духът на *рокуро-куби* ще му донесе неприятности, и решил веднага да върне главата при мъртвото тяло и да ги зарови заедно.

Разбойникът намерил самотната колиба в планините на Каи, но тя била пуста и тъй като не могъл да открие тялото, заровил само главата в горичката зад колибата. На гроба поставил плоча. После накарал да отслужат *сегаки* за упокой на духа на *рокуро-куби*. А плочата, известна като *гроба на рокуро-куби*, може да се види и днес. Така поне твърди японецът, който ми разказа тази история.

[1] **Рокуро-куби** — зъл дух с извънредно дълга шия. — Б.р. ↑

[2] Гражданска война през периода Ейкьо (1429–1440). — Б.р. ↑

[3] Мярка за дължина, равна на 3,927 км. — Б.р. ↑

[4] Четвъртито, плитко и изкопано в средата на стаята огнище. Обикновено се пълни до половината с въглини. — Б.а. ↑

[5] Сборник от двадесет свитъка, в които са събрани разкази и истории за страшни и невероятни неща, за земни и небесни богове, за превъплъщения и ужаси. — Б.р. ↑

[6] Сборник с будистки предания и легенди. — Б.р. ↑

ПОГРЕБАНАТА ТАЙНА

Много отдавна живял в провинция Тамба богат търговец на име Инамурая Генсуке. Той имал дъщеря О-Соно. И тъй като тя била много умна и красива, търговецът си казал, че ще е жалко да я остави само с образованието, което можели да ѝ дадат селските учители, и като я поверил на грижите на свои доверени слуги, изпратил я в Киото да усвои светските познания и обноски, на които се учили девойките от столицата. След като завършила учението си, О-Соно се омъжила за приятел на семейството — търговец на име Нагарая, и живяла щастливо с него близо четири години. Родило им се и момченце. Ала на четвъртата година от сватбата О-Соно заболяла и умряла.

В нощта след нейното погребение малкият ѝ син казал, че майка му се е върнала и е в стаята на горния етаж. Тя му се била усмихнала, но не го заговорила и той се уплашил и избягал. Няколко души веднага се качили горе, в бившата стая на О-Соно, и с ужас разпознали на светлината на кандилцето пред семейния олтар силуета на покойната. Тя като че стояла пред *тансу* — скрина, в който все още лежали накитите и дрехите ѝ. Главата и раменете ѝ се виждали съвсем отчетливо, но от кръста надолу фигурата изтънявала и почти се губела. С една дума, изглеждала като незавършено отражение на О-Соно и била прозрачна като сянка във водата.

Близките ѝ се уплашили и побързали да напуснат стаята. А долу взели да обсъждат какво да правят. Свекървата на О-Соно казала:

— Всяка жена е привързана към някои свои дребни вещи. А О-Соно не правеше изключение. Може би е дошла да им се порадва. Много покойници биха го направили, ако вещите им не са предадени в местния храм. Ето защо, ако подарим на храма кимоната и поясите на О-Соно, духът ѝ навярно ще намери покой.

Всички се съгласили, че трябва да направят това час по-скоро. И така, на другата сутрин опразнили чекмеджетата на скрина и отнесли в храма накитите и дрехите на О-Соно.

Но през нощта тя пак дошла и пак гледала втренчено към скрина. Дошла и на следващата, и на по-следващата нощ, и така всяка нощ, докато къщата не се превърнала в обител на страха.

Тогава свекърва ѝ отишла в храма, разказала всичко на настоятеля и го помолила за съвет. Храмът принадлежал на сектата Дзен, а настоятелят бил учен и мъдър старец, известен с името Дайген Ошо. Той я изслушал и казал:

— Трябва да има нещо, което не ѝ дава покой. Нещо в скрина или край него.

— Но ние изпразнихме всички чекмеджета — отвърнала старата жена. — В скрина не остана нищо.

— Добре — казал Дайген Ошо, — довечера ще дойда у вас, ще бдя в тази стая и ще видя какво може да се направи. А вие се разпоредете никой да не влиза, докато съм вътре, освен ако не повикам.

След залез-слънце Дайген Ошо отишъл в дома на покойната и намерил стаята ѝ готова за бдението му. Той останал сам и зачел свещените сутри. До часа на Плъха^[1] не се случило нищо. После силуетът на О-Соно внезапно се очертал пред скрина. По лицето и се четял копнеж, а очите ѝ били вторачени в скрина.

Дайген Ошо произнесъл свещените слова, които се препоръчвали за такива случаи, и се обърнал към силуета с посмъртното име — *каймьо*, на О-Соно:

— Тук съм, за да ти помогна. Навярно в този скрин има нещо, което не ти дава покой. Да го намеря ли вместо теб?

Сянката кимнала леко, сякаш в знак на съгласие, и настоятелят станал и отворил най-горното чекмедже. Било празно. Той отворил едно след друго и второто, и третото, и четвъртото, претърсил ги, погледнал внимателно и зад, и под тях, но не открил нищо. А силуетът гледал все така вторачено и с копнеж. „Какво ли може да иска?“, запитал се настоятелят. Неочаквано му хрумнало, че може да има нещо, скрито под хартиите на дъното на чекмеджетата. И пак отворил

първото — нищо. Във второто и третото — също. Но под хартията, с която било постлано четвъртото, Дайген Ошо открил писмо.

— Това ли не ти даваше покой? — попитал той.

Жената-силует се обърнала към него, а плахият ѝ поглед не се откъсвал от писмото.

— Да го изгоря ли вместо теб? — попитал отново Дайген Ошо.

Тя му се поклонила ниско.

— Ще го изгоря в храма още на сутринта — обещал той. — И никой няма да го прочете. Никой освен мен.

Нощта си отивала, когато настоятелят напуснал стаята. Долу всички го чакали с нетърпение.

— Не се безпокойте — казал им той. — Тя няма да се появи повече.

Така и станало.

Дайген Ошо удържал на думата си и изгорил писмото. Било любовно писмо, което О-Соно получила по време на учението си в Киото. Но само настоятелят знаел съдържанието му и тайната била погребана с него.

[1] От 0 до 2 часа след полунощ. — Б.р. ↑

ЮКИ-ОННА

Живели в едно село в провинция Мусаши двама дървари — Мосаку и Минокичи. По времето, за което ще ви разкажа, Мосаку бил вече старец, а Минокичи — неговият помощник — осемнадесетгодишен момък.

Всеки ден двамата ходели за дърва в една гора на около пет мили от селото. Широка река пресичала пътя им дотам, а през нея се преминавало с лодка. Няколко пъти селяните прехвърляли мост, но реката все го отнасяла. Обикновен мост не можел да издържи на придошлата река.

В една много студена зимна вечер, когато Мосаку и Минокичи се прибирали в селото, ги застигнала силна снежна буря. Добрали се някак до брода, но видели, че лодкарят си е отишъл, а лодката е на отсрещния бряг. Да преплуват реката, и дума не можело да става, тъй че дърварите се приютили в колибата на лодкаря и се радвали, че изобщо са намерили подслон. Вътре нямало мангал, нито място, където да стъкнат огън. Колибата била само две *татами*^[1], с врата, но без прозорец. Мосаку и Минокичи залостили вратата и легнали да спят, като се завили със сламените си наметала. Отначало не усещали студа и си мислели, че бурята скоро ще премине.

Старецът заспал почти веднага, а Минокичи дълго лежал буден и се вслушвал в страховития вой на вятъра и напора на снега по вратата. Реката бучала, а колибата скърцала и се тресяла като лодчица в морето.

Бурята била чудовищна и с всеки миг ставало все по-студено. Но въпреки студа и Минокичи най-сетне заспал.

Събудил го снегът, който засипвал лицето му. Вратата на колибата зеела широко отворена и на фона на снежното сияние — *юки акари* — Минокичи видял в колибата жена — цялата в бяло. Тя стояла надвесена над Мосаку и дишала в лицето му, а дъхът ѝ бил като гъст бял дим. В същия миг жената се обърнала към Минокичи и спряла над него. Той се опитал да извика, но открил, че не може да издаде нито звук. Бялата жена започнала да се надвесва над него — все по-ниско и

по-ниско, докато лицето ѝ почти докоснало неговото и момъкът видял, че е ослепително красива, макар очите ѝ да го ужасили. Известно време тя се взирала в лицето му, после се усмихнала и прошепнала:

— Мислех и с теб да постъпя като със стареца. Но ми е жал, защото си толкова млад... и тъй хубав... Не ще ти сторя зло. Но разкажеш ли някому, дори на родната си майка, какво видя тази нощ, аз ще узная... И ще те убия... Помни това!

С тези думи тя се обърнала и излязла през вратата.

После Минокичи усетил, че може да се движи, скочил и погледнал навън. От жената нямало и следа, а снегът продължавал да връхлита яростно върху колибата. Момъкът затворил вратата и за сигурно я подпрял отвътре с няколко цепеници. Зачудил се дали вятърът не я бил отворил и помислил, че просто е сънувал и е обърнал снежното сияние вън с фигурата на бяла жена. Само че не бил съвсем сигурен. После извикал на Мосаку и се изплашил, защото старецът не отвърнал. Минокичи протегнал в тъмното ръка, докоснал лицето на Мосаку и открил, че е студено като лед. Старецът бил мъртъв.

На разсъмване бурята стихнала и когато малко след изгрев-слънце лодкарят се върнал, намерил Минокичи да лежи безчувствен до измръзналото тяло на Мосаку. Погрижили се за момъка и скоро той дошъл на себе си. Но дълго не могъл да се оправи след онази студена и страшна нощ. А и бил много уплашен от смъртта на стареца, но не казал никому нито дума за привидението — жената в бяло.

Щом оздравял, веднага се захванал със занаята си и всяка сутрин отивал сам в гората и се връщал по здрач с огромен наръч дърва, които продавал с помощта на майка си.

Година по-късно, през една зимна вечер на път към къщи Минокичи настигнал непознато момиче. То било високо, стройно и много хубаво и отвърнало на поздрава му с глас, галещ ухото като чуруликането на пойна птичка. Продължили заедно и се запrikaзвали. Девойката казала, че името ѝ е О-Юки^[2], че неотдавна загубила родителите си и че сега отива в Едо^[3], където се надява нейни близки да ѝ помогнат да намери работа като слугиня.

Скоро Минокичи бил вече очарован от непознатата и колкото повече я гледал, толкова по-красива му се струвала тя. Затова се

осмелил да я попита дали е сгодена, а тя отвърнала през смях, че е свободна като птичка. После и тя на свой ред го попитала дали е женен, или е дал вече някому обет, но Минокичи отговорил, че макар да живее само с овдовялата си майка, тя все още не му е поставяла въпроса за „почтена снаха“, защото той е твърде млад... След тези признания двамата дълго вървели мълчаливо. Знайно е обаче, че поговорката гласи: *Ки га ареба ме мо кучи ходо ни моно о юу* — „Има ли желание, очите са по-красноречиви от думите“. Тъй че, когато стигнали до селото, двамата вече се харесвали взаимно.

Минокичи поканил О-Юки да се отбие в дома му, за да си почине от пътя. След кратко свенливо колебание тя приела. Майка му я посрещнала сърдечно и я нагостила с топла вечеря. О-Юки се държала тъй мило, че старата жена веднага я харесала и я убедила да отложи пътуването си до Едо.

В крайна сметка О-Юки така и не заминала. Останала в къщата като „почтена снаха“.

О-Юки доказала, че е наистина отлична снаха и съпруга, и когато пет години по-късно старицата била на смъртно ложе, последните й думи били изпълнени с любов и признателност към жената на сина й. А О-Юки родила на Минокичи десет чудесни дечица — момчета и момичета, до едно с много красива кожа.

Селяните намирали О-Юки за удивително създание, защото тя била много по-различна от тях. Повечето селски жени остарявали рано, но и след като станала майка на десет деца, О-Юки изглеждала все тъй млада и свежа като в деня, когато за първи път дошла в селото.

Една вечер, когато децата вече спели, О-Юки шиела на светлината на книжния фенер. Минокичи я гледал и по едно време казал:

— Така, както седиш сега — с лице към светлината, ми напомняш за нещо странно, което преживях преди години — на осемнадесетгодишна възраст. Тогава видях жена, красива и бяла... Да, тя наистина много приличаше на теб.

Без да вдига очи от ръкоделието, О-Юки помолила:

— Разкажи ми за нея... Къде я видях?

И Минокичи ѝ разказал за страшната нощ в колибата на лодкаря, за бялата жена, която се надвесила над него, усмихнала се и му зашепнала необикновени думи; разказал ѝ за тихата смърт на Мосаку.

— Насън или наяве, тогава за пръв и последен път видях красива като теб жена. Тя, разбира се, не беше човешко същество и аз се изплаших от нея — много се изплаших. Но беше тъй ослепително бяла!... Вярно, така и не можах да разбера дали съм сънувал, или наистина съм видял *Юки-онна* — Снежната жена...

О-Юки захвърлила ръкоделието, скочила, наклонила се над седналия Минокичи и изкрещяла в лицето му:

— Това бях аз, аз! Юки! И тогава ти казах, че ще те убия, ако изтървеш и дума за случилото се... Ако не са децата, които спят ей там, щях веднага да те убия! Но гледай да се грижиш добре, много добре за тях, защото оплачат ли се някога от теб, ще си получиш заслуженото!

Тя крещяла, но гласът ѝ ставал все по-слаб като шум на вятър. После се стопила, превърнала се в бял дим и изчезнала през комина...

Никой повече не я видял...

[1] Мярка за площ, равна на 1,5 м² — Б.пр. ↑

[2] **Юки** (яп.) — сняг. Разпространено в Япония женско име, отговарящо на българското Снежа. — Б.пр. ↑

[3] Старото име на Токио. — Б.пр. ↑

ИСТОРИЯТА НА АОЯГИ

През годините Буммей^[1] живял млад самурай на име Томотада на служба при Хатакеяма Йошимуне^[2], владетел на Ното. Томотада бил родом от Ечидзен, но още като малък го взели на служба в замъка на владетеля на Ното и под личната му опека го обучили във всички бойни изкуства. Когато възмъжал, Томотада се проявил и като добър учен, и като отличен воин и продължил да се радва на благоволенieto на своя господар и благодетел. Добрият нрав, очарователните обноски и красотата му будели възхитата и обичта и на другарите му по оръжие.

Когато Томотада бил двадесетгодишен, изпратили го с лично послание при Хосокава Масамото^[3], великия *даймьо* на Киото, родственик на Хатакеяма Йошимуне. И тъй като му наредили да мине през провинция Ечидзен, младежът помолил за разрешение да се отбие пътием при овдовялата си майка.

Томотада тръгнал на път в най-студеното време на годината — земята била покрита със сняг и въпреки че конят му бил як, младежът се придвижвал много бавно. Пътят минавал през планинска местност, където селцата били малко и далеч едно от друго. На втория ден, след часове уморителна езда, Томотада открил с тревога, че няма да стигне до мястото, където се надявал да пренощува. А имало защо да се безпокои — врълетели го изневиделица силна снежна буря и леденостуден вятър, а и конят му изнемогвал. Вече губел и сетна надежда да намери подслон, ала неочаквано съгледал сламения покрив на къщурка, кацнала на близкия, обрасъл с върби склон. Той подкарал с огромни усилия умореното животно натам и похлопал силно на вратата. Отворила старица и при вида на красивия странник възкликнала:

— Заповядайте, влезте, млади господарю!

Томотада слязъл от коня, вързал го под навеса и прекрачил прага на къщурката. Вътре старец и девойка се греели на огън, стъкнат от бамбукови клонки. Те го поканили почтително да се сгрее и го разпитали накъде е тръгнал. Двамата старци се заели да топят саке и да приготвят вечеря за странника, а девойката се скрила зад един параван. Още с влизането Томотада забелязал с почуда, че е необикновено красива, макар дрехите ѝ да били крайно бедни, а дългата ѝ разпусната коса — чорлава. Той наистина се удивил, че едно тъй красиво създание живее в такава мизерна къщурка накрая на света.

Старецът прекъснал размислите му:

— Почтени господине! До съседното село е далеч, бурята не стихва, вятърът е пронизващ, а и пътят е много лош. Опасно е да продължите тази нощ. Вярно, че колибата ни е недостойна за вас и че не можем да ви предложим удобства, но навярно ще е по-разумно да пренощувате под бедния ни покрив... Ние ще се погрижим добре за коня ви.

Томотада приел смирената покана, като тайно се зарадвал на слуката да остане по-дълго при девойката. Скоро му предложили проста, но обилна вечеря, а момичето излязло иззад паравана, за да му прислужва на трапезата. Сега била облечена в груба, но чиста дреха от домоткано платно, а дългата ѝ разпусната коса била сресана и пригладена. Когато се навела да му напълни чашката, Томотада останал смаян от прелестта ѝ. Девойката му се видяла несравнимо по-прекрасна от която и да било придворна дама. Всеки неин жест бил тъй изискан и грациозен, че това още повече го поразило. А старците започнали да се извиняват заради нея:

— Дъщеря ни Аояги^[4], господине, израсна сам-сама тук в планините и не познава добрите обноски. Молим да ѝ простите непохватността и невежеството.

Томотада възразил, че за него е щастие да му прислужва такава хубавица. Не можел да свали очи от нея, макар да виждал, че под погледа му страните ѝ руменяят. Той така се прехласнал, че забравил храната и сакето. Майката загрижено казала:

— Любезни господине, надяваме се дълбоко, че ще хапнете поне малко от храната и ще опитате нашето саке, колкото и недостойни да са те за вас, защото навярно сте уморен и съвсем премръзнали от ледения вятър.

За да не обиди старците, Томотада пийнал и хапнал колкото можал. А чарът на девойката все повече го заплелявал. Той я заговорил и открил, че и гласът ѝ е нежен като лицето ѝ. „Може и да е отрасла в планините — помислил си той, — но тогава навярно родителите ѝ са били някога хора с висок ранг, защото тя говори и се държи като дама от благородно потекло.“ Неочаквано младежът се обърнал към девойката със стихотворение, за което го вдъхновила насладата в душата му. Стихотворението криело в себе си и въпрос:

*Отбих се тук на път
и що да видя — девойка-цвете!
Незабелязано изниза се денят...
Кажу, защо в очакване на изгрева
лъчите му трептят по твоето лице?*

Без нито миг колебание, Аояги отвърнала:

*Дали ако с ръкавите прикрива
лицето си поруменяло
в предчувствие за идващия ден,
при мене още ще останеш,
незнайни господарю мой?!*

Тогави Томотада разбрал, че тя приема възхищението му, и бил не по-малко очарован от умениято ѝ да предаде поетично чувствата си, отколкото от уверенията, които тя вложила в стихотворението си. Вече бил убеден, че не може и да мечтае да срещне или да спечели на този свят по-красива и по-умна от тази обикновена девойка. Вътрешният му глас сякаш крещял настойчиво и го подканял: „Не отминавай щастието, изпратено ти от боговете!“

С една дума, Томотада бил омагьосан, така омагьосан, че без да се двоуми, поискал от старците ръката и а Аояги, като в същото време им открил името, потеклото и ранга си в двора на владетеля на Ното. Двамата старци му се поклонили ниско, надпреварвайки се да изкажат

почудата и благодарността си. А след известно колебание бащата отвърнал:

— Милостиви господарю, вие сте човек с високо положение и навярно ще се издигнете още повече. Оказвате ни прекалено голяма чест и ние наистина не знаем как да ви изкажем дълбоката си благодарност. Но дъщеря ни е глупаво селско момиче от просто потекло, неука и без опит и едва ли е достойна за съпруга на благороден самурай. Не смеем и да помислим за това. Ала щом тя ви харесва и вие ѝ прощавате снизходително грубите селски обноски, ние с радост ви я даваме за покорна слугиня. Благоволете да разполагате с нея както пожелаете.

До сутринта бурята стихнала и слънцето се показало от безоблачния изток. Ръкавите на Аояги скривали от очите на нейния възлюбен руменината на изгрева по страните ѝ, но Томотада не можел да се задържа повече в този гостоприемен дом. Ала и не искал да се примири с раздялата. Затова щом се приготвил за път, рекъл на старците:

— Може и да е неблагодарно да искам повече от това, което вече получих, но още веднъж ви моля да ми дадете дъщеря си за жена. Трудно бих се разделил сега с нея, а и тя желае да ме последва, ако ѝ разрешите. Ще я взема така, както си е, и винаги ще ви почитам като родители... А сега ви моля да приемете тази скромна благодарност за любезното ви гостоприемство.

С тези думи Томотада поставил пред двамата кесия със златни рьо. Но след много благодарности и извинения старецът му върнал парите с думите:

— Милостиви господарю, на нас злато не ни трябва, а вие навярно ще имате нужда от него по време на дългото си пътуване в студа. Тук не купуваме нищо, а и да пожелаем, не бихме могли да похарчим толкова пари за себе си... Колкото до дъщеря ни, вече я имате като дар — тя ви принадлежи. Не е нужно да ни молите, за да я отведете със себе си. Тя ни каза, че се надява да ви придружи и да бъде ваша прислужница, докато имате нужда от нея. Безкрайно сме щастливи да чуем, че благоволявате да я приемете, и се надяваме и молим да нямате неприятност и с нея.

Жалко, че не можем да я облечем прилично, нито да ѝ дадем зестра... Освен това сме вече стари и не след дълго все едно щяхме да се разделим с нея. Затова сме искрено щастливи, че желаете да я отведете със себе си.

Напразно Томотада убеждавал старците да приемат някакъв подарък от него, но парите като че ли не ги интересували. Ала той почувствал, че двамата наистина желаят да поверят съдбата на дъщеря си в негови ръце, затова решил да я отведе незабавно.

(На това място в японския оригинал повествованието се прекъсва необяснимо и става твърде непоследователно. По-нататък не се споменава нищо нито за майката на Томотада, нито за родителите на Аояги, нито за владетеля на Ното. Очевидно разказвачът се е отегчил, пренебрегнал е лекомислено подробностите и е побързал да разкаже изумителния край на историята. Не мога да възстановя пропуснатото или да загладя недостатъците в композицията, но ще се осмеля да дам някои обяснения, без които се губи връзката с по-нататъшното развитие на действието... По всичко изглежда, че Томотада завежда прибързано Аояги в Киото и си навлича неприятности, но не става ясно къде живеят двамата след това.)

... По онова време никой самурай нямал право да се жени без съгласието на своя господар, а младежът не се и надявал да го получи, преди да е изпълнил успешно мисията си. Ето защо той имал повод да се бои, че красотата на Аояги ще привлече нечие височайше внимание и че могат да му я отнемат. Затова в Киото се стараел да държи девойката далеч от любопитни погледи. Но веднъж един от свитата на владетеля Хосокава я забелязал, разкрил връзката ѝ с Томотада и докладвал това на великия *даймьо*. На свой ред владетелят — млад принц и поклонник на женската красота — наредил — да доведат незабавно и без церемонии девойката в двореца.

Томотада страдал безутешно, но знаел, че е свършено безсилен да направи каквото и да било. Бил само обикновен васал и пратеник на

далечен *даймьо*, а в момента зависел от милостта на много могъщия Хосокава, чиито заповеди не можел да престъпи... Освен това си давал сметка, че е направил глупост и сам си е виновен за сполетялото го нещастие, като влязъл в тайна любовна връзка, която самурайският кодекс категорично осъждал. Оставала му само една надежда, отчаяната надежда, че Аояги ще пожелае и ще успее да избяга с него. След дълги размисли и колебания Томотада решил да опита да ѝ изпрати писмо. Това било, разбира се, рисковано — писмото можело да попадне в ръцете на владетеля, а да изпратиш любовно писмо на дама от двореца, се тълкувало като непроситимо оскърбление. Но Томотада решил да поеме риска и под формата на китайско стихотворение съчинил писмо, което успял с огромни усилия да изпрати на Аояги. Стихотворението съдържало само двадесет и осем йероглифа, но чрез тях младежът съумял да изрази силата на своята любов и болката, че е загубил любимата си.

*Още миг, и ще докосне принцът
скъпоценния ми свиден бисер.
Натежали са ръкавите ѝ от сълзи.
Но дари ли я с любов безбрежна,
аз ще бродя в тъжна самота.*

Същата вечер на Томотада било заповядано да се яви пред владетеля Хосокава. Младежът веднага разбрал, че довереникът му е разкрит, а ако писмото му било вече в ръцете на могъщия *даймьо*, не можел и да се надява на пощада — очаквало го най-страшното. „Ще нареди да ме убият — мислел си Томотада, — но за какво ми е животът без Аояги? А ако ме осъдят на смърт, поне и аз ще се опитам да убия Хосокава!“ Той мушнал мечовете в пояса си и забързал към замъка.

Още щом влязъл в голямата дворцова зала, видял принца да седи на почетното си място, заобиколен от висши сановници с церемониални шапки и одежди. Царяло гробно мълчание и когато Томотада приближил, за да поздрави смирено, тишината му се сторила зловеща като затишие пред страшна буря. Но неочаквано Хосокава

слязъл от почетното място, хванал младежа за ръка и започнал да речитира стихотворението:

Още миг, и ще докосне принцът...

Томотада вдигнал поглед и видял в очите му сълзи. После Хосокава казал:

— Вие се обичате така силно, че реших да ви благословя вместо моя родственик — владетеля на Ното. Ще отпразнуваме още сега сватбата. Ето, гостите са вече тук, а и подаръците са готови.

По даден от владетеля знак отместили плъзгащите се врати към съседната зала, където Томотада видял събрани много знатни придворни, повикани за церемонията... Сред тях била и Аояги в сватбени одежди...

Така му върнали любимата, а сватбата била весела и шумна и двамата млади получили много и скъпи подаръци от Хосокава и неговите приближени.

Пет години преживели щастливо Томотада и Аояги. Но една сутрин, както разговаряла с мъжа си, Аояги неочаквано изкрещяла от болка, а сетне пребледняла и застинала. След малко казала със слаб глас:

— Извини ме, че извиках така, но болката бе тъй внезапна!... Сигурно сме били предопределени един за друг от кармична връзка в някой наш предишен живот и аз вярвам, че и в бъдещите си прераждания ще имаме щастието да се срещнем, и то неведнъж... Но в това си съществуване трябва вече да се разделим. Моля те, повтаряй за мен молитвата „Нембуцу^[5]“, защото умирам.

— О, какво говориш, мила?! — извикал смаяният съпруг. — Само леко ти прилоша... Полегни малко, отдъхни и болката ще премине.

— Не, не! Умирам! Не се лъжа. Сигурна съм! Вече е безсмислено, мили мой, да крия от теб. Аз не съм човешко същество. Душата ми е душа на дърво, сърцето ми е сърце на дърво, а животът ми — жизнените сили на върба. В този страшен миг някой сече

дървото ми и аз трябва да умра... Ох, нямам сили дори да заплача. Бързо, бързо! Повтаряй „Нембуцу“!... Бързо!... Аа!...

Тя пак изкрещяла от болка, извърнала настрани красивата си главица и се опитала да скрие лице в ръкавите си. Но в същия миг започнала да се свлича някак неестествено, сякаш потъвала, и тялото ѝ се сляло с пода. Томотада скочил, за да я подхване, но нямало какво да подхване. На рогозката лежали само дрехите и украшенията за коса на неговата любима. Тялото ѝ вече не съществувало.

Томотада си обръснал главата, дал будистки обет и станал странстващ монах. Пребродил всички провинции на империята и на всички свети места отправял молитви за душата на Аояги. Пътят на поклонник го отвел и в Ечидзен. Там той потърсил къщурката на родителите на своята любима. Но когато се озовал на самотното място сред планината, открил, че къщурката е изчезнала. Нямало и следа, която да напомня за нейното съществуване, освен пъновете на три върби — на две стари дървета и на едно младо — отсечени, види се, много преди той да пристигне тук.

Томотада издигнал встрани от пъновете на трите върби надгробна плоча, издълбал на нея свещени текстове и извършил много будистки служби за упокой на душите на Аояги и нейните родители.

[1] 1468–1486 г. — Б.р. ↑

[2] **Хатакеяма Йошимуне** (?-1480) — представител на едни от най-влиятелните в средновековна Япония самурайски родове. През 1473 г. е назначен от шогун Ашикага Йошимаса (1435–1490) за негов пръв министър. — Б.р. ↑

[3] **Хосокава Масамото** (1466–1507) — Б.р. ↑

[4] Името дословно означава Зелена върба и макар рядко, се среща и днес. — Б.а. ↑

[5] „Бъди благословен, о, буда Амида!“ — Б.р. ↑

ДЖУРОКУ-ДЗАКУРА

*Усо но йона —// Дойде шестнайсети
Джуроку-дзакура// и разцъфна вишната —
Саки ни керу// като мираж.*

В местността Вакегори, в провинция Ййо, расте много старо и известно вишнево дърво, наречено *джуроку-дзакура*, или „вишната, която цъфти на шестнадесетия ден“, защото то цъфти само единствен път в годината — на шестнадесетия ден от първия месец по стария лунен календар. Това е сезонът на големите студове. А знайно е, че вишните винаги дочакват пролетта, преди да се осмелят да цъфнат. Но вишната *джуроку-дзакура* цъфти с живот, който не е или поне не е бил неин. В дървото се е вселил духът на един човек...

Той бил самурай от Ййо, дървото растяло в градината му и цъфтяло в обичайното време: към края на март — началото на април. Като дете той играел под вишната, а по разцъфналите ѝ клони много дълго, в продължение на сто години, сезон след сезон, и неговите родители, и родителите на родителите му, а и техните предци окачвали ярки книжни ленти, изписани със стихове на възхвала.

А самият самурай остарял, надживял всичките си деца и нямало вече какво и кого да обича на този свят освен дървото. Но не щеш ли, през лятото на една година то изсъхнало и умряло.

Безкрайна била мъката на стария човек. Добри съседни му донесли млада и красива вишнева фиданка и я посадили в градината му с надежда да го утешат. Той им благодарил любезно и се престорил, че е щастлив, а истината била, че сърцето му се свивало от болка, защото бил тъй привързан към старото дърво, че нищо не можело да го утеша.

Най-последно го осенила щастлива идея — старият самурай се досетил как би могъл да възроди мъртвото дърво. (Бил шестнадесетият ден от първия месец.)

Самураят отишъл в градината, поклонил се на изсъхналото дърво и му заговорил:

— Моля те, имай милост и разцъфти още веднъж поне, тъй като реших аз да умра вместо теб. (Защото в Япония вярват, че по волята на боговете човек наистина може да дари живота си другиму, на друго същество, дори на дърво. Това се нарича *мигавари ни нару* — върша нещо вместо някого.)

Сетне постлал бяло платно под дървото и както подобава на един самурай, си направил върху него *харакири*. А душата му се преселила във вишневото дърво и то мигом разцъфнало.

И така то цъфти всяка година на шестнадесетия ден от първия месец на лунния календар. В сезона на големите студове.

СЪНЯТ НА АКИНОСУКЕ

В областта Тоичи, провинция Ямато, живял *гоши* на име Мията Акиносуке... (Тук е мястото да обясня, че във феодална Япония имало привилегирована класа на самураи земеделци, наречени *гоши*, които подобно на йомените в Англия били поземлени собственици.)

В градината на Акиносуке се извисявал огромен и много стар кедър, под чиято сянка той обичал да почива в горещи дни. През един зноен следобед Акиносуке седял под дървото с двама приятели, също *гоши*, на приказки и sake, когато внезапно го налегнала непреодолима дрямка. Очите му се затваряли и той помолил приятелите си да го извинят, че ще поспи в тяхно присъствие, а после легнал до ствола на кедъра и ето какво му се присънило.

Както си лежал в градината, видял но отсрещния хълм да се спуска шествие, което приличало на свита на велик *даймьо*. Оказало се, че наистина е дълга процесия, по-внушителна от всички, които някога бил виждал. Тя идвала към дома му. Начело вървели множество млади мъже в богати одежди и теглели голяма лакирана колесница, или *гошо-гурума*, обшита в небесносиня коприна. Шествието спряло пред къщата му и един пищно облечен мъж, очевидно с висок дворцов ранг, приближил до Акиносуке, поклонил му се ниско и казал:

— Ваше благородие, пред вас стои *керай* — васал на владетеля на Токойо^[1]. Кралят, моят повелител, нареди да ви поздравя от негово височество и да се поставя изцяло на вашите услуги. Нареди също да ви съобщя, че желае да ме придружите до неговия дворец. Затова, ако обичате, качете се още сега във височайшата колесница, изпратена специално за вас.

След тези думи Акиносуке понечил да отвърне както подобава, но бил твърде смаян и объркан, за да проговори, а и незнайно защо силите му в миг го напуснали, тъй че единственото, което могъл да направи, било да се подчини на волята на височайшия *керай*. Качил се той, *керай* се настанил до него и дал знак; слугите опънали

копринените възета, обърнали колесницата на юг и шествието потеглило.

Акиносуке останал безкрайно изненадан, че само след броени минути спрели пред огромна двуетажна порта — *ромон* — в китайски стил, която той никога по-рано не бил виждал наблизко. Тук *керай* слязъл, изрекъл: „Ще известя за височайшето посещение“, и се скрил вътре. След малко от портата излезли двама благородници в роби от пурпурна коприна и островърхи шапки на високопоставени придворни. Те приближили, поздравили го почтително, помогнали му да слезе и го повели през портата и през обширна градина към входа на дворец, простиращ се на мили на изток и на запад. Акиносуке бил въведен в удивителна по своите размери и разкош зала за посетители. Придворните го настанили на почетното място и седнали смирено от двете му страни. В това време прислужници в церемониални дрехи поставили пред него ободряващи напитки. След като Акиносуке опитал от всяка, двамата сановници му се поклонили ниско и се обърнали към него със следните думи, като съгласно дворцовия етикет говорели в строга последователност:

— А сега наше почетно задължение е да ви съобщим... причината, поради която бяхте призован тук... Кралят, нашият господар, е изпълнен от височайше желание да станете негов зет... и пожела и нареди още днес да се ожените... за нейно величество принцесата, неговата дъщеря.

Ще ви въведем след малко в залата... където негово величество е вече готов да ви приеме... Но най-напред трябва да ви облечем в подходящи церемониални одежди^[2].

След тези думи придворните станали и се отдалечили към нишата, в която имало голяма позлатена ракла. Те я отворили и извадили от нея най-различни кимона и пояси от пищни платове, извадили и *камури* — шапка на царедворец. Пременили Акиносуке както подобава за кралски зет, а после го повели към залата, в която владетелят на Токойо седял върху *дайдза*^[3], с висока черна шапка на държавен глава и роба от жълта коприна. Вляво и вдясно пред него седели подредени по ранг множество високопоставени сановници, неподвижни и величествени като статуи в храм. Акиносуке преминал през множеството, застанал пред краля и му се поклонил дълбоко три пъти. На свой ред кралят го поздравил любезно и казал:

— Вече са ти обяснили защо си повикан да се явиш пред наше величество. Решихме теб да изберем за съпруг на нашата единствена дъщеря, а сватбата ще се състои тук и още сега.

След тези думи на краля отнякъде се разнесла весела музика и дълга процесия от красиви придворни дами се появила иззад завеса и повела Акиносукe към залата, в която го очаквала невестата.

Залата била огромна, но едва побирала гостите, дошли за сватбената церемония. Щом Акиносукe заел мястото срещу принцесата, като коленичил на приготвена специално за него възглавничка, всички му се поклонили.

Невестата приличала на небесна богиня, а дрехите ѝ били прекрасни като лятно небе. Сватбената церемония преминала сред много радост и веселие.

След тържеството младоженците се оттеглили в покоите си, в друга част на двореца, където приели поздравленията на много знатни благородници, както и безчет сватбени подаръци.

Няколко дни по-късно Акиносукe отново бил повикан в тронната зала. Приели го още по-любезно, а кралят му казал:

— В югозападната част на нашите земи се намира остров на име Райшу. Решихме да те назначим за негов управител. Хората там са предани и покорни, но техните закони все още се различават от законите на Токойо, а и обичаите им не са поставени в ред. Ние ти възлагаме задачата да направиш живота им колкото се може по-добър и желаем да ги управляваш с добрина и разум... Всичко необходимо за пътешествието ти до Райшу е вече готово.

Така Акиносукe и неговата съпруга напуснали двореца на Токойо. Голяма свита от благородници и дворцови служители ги изпратила чак до брега. Двамата отплавали на кораб, избран за тях от самия крал. Съпровождани от благоприятни попътни ветрове, те пристигнали благополучно в Райшу, където на брега ги посрещнали всички жители на острова.

Акиносукe веднага поел задълженията си, които се оказали не чак толкова тежки. През първите три години на управлението си бил

зает главно със съставяне и въвеждане на закони, но имал за помощници много мъдри съветници и работата не му била неприятна. След като се справил с нея, не му останали други задължения, освен тези да присъства на всички обреди и церемонии, които предписвал древният обичай. Климатът в страната бил тъй здравословен и земята тъй плодородна, че тук не познавали ни болести, ни нужда, а хората — толкова добри, че никога нито един закон не бил нарушен. Акиносуке живял и управлявал в Райшу цели двадесет и три години, през които ни сянка на тъга не помрачила живота му.

Ала на двадесет и четвъртата година от неговото управление го сполетяло голямо нещастие: жена му, която била родила седем деца — пет снове и две дъщери, — заболяла и умряла. Погребали я с много почести на върха на един красив хълм в областта Ханрюоко, а на гроба ѝ поставили голям и разкошен паметник. Но Акиносуке страдал така безутешно за нея, че не искал повече да живее.

Щом задължителният траур изтекъл, от двореца в Токойо пристигнал *шиша* — кралски пратеник. Той предал на Акиносуке съболезнованията на краля, а после му казал:

— Това са думите, които нашият височайши господар — кралят на Токойо, ми заповяда да ви предам: „Време е да се върнеш в своята страна. Колкото до седемте деца, те са внуци и внучки на краля и за тях и в бъдеще ще се грижат както подобава. Затова не бива да се тревожиш за съдбата им.“

Акиносуке се подчинил на заповедта и се приготвил за път. След церемонията, на която се простил с всички свои съветници и доверени служители, той бил придружен с много почести до пристанището. Там Акиносуке се качил на изпратен за него кораб и отплавал в синьото море под синьото небе. Скоро и очертанията на остров Райшу станали сини, после сиви и постепенно изчезнали съвсем...

Тогава Акиносуке внезапно се събудил под кедъра в собствената си градина!

Известно време той бил като замаян и сякаш не можел да повярва на очите си. Но видял, че двамата му приятели все още седят край него, пият и си говорят оживено. Акиносуке ги изгледал смаяно и възкликнал:

— Колко странно!

— Изглежда, е сънувал нещо — изсмял се единият. — Какво толкова странно сънува, Акиносуке?

Тогава той им разказал съня си — своя сън за двадесет и три годишното си пребиваване в страната Токойо и на остров Райшу. А те се изумили дълбоко, защото в действителност той спал не повече от пет минути.

Единият *гоши* му казал:

— Наистина си сънувал невероятен сън. Ние също видяхме нещо необикновено, докато спеше. Минута-две малка жълта пеперуда пърхаше над лицето ти. После кацна на земята до теб, досами дървото, и почти веднага огромна мравка изпълзя от една дупка, сграбчи пеперудата и я дръпна вътре. А точно преди да се събудиш, пак видяхме как пеперудата излезе от дупката и отново запърха над лицето ти. После внезапно изчезна незнайно къде.

— Може да е била душата на Акиносуке — предположил другият *гоши*. — Стори ми се, че я видях да влиза в устата му, честна дума!... Но и да е била душата му, това едва ли обяснява странния му сън.

— Мравките ще го обяснят — намесил се първият *гоши*. — Те са необикновени създания, може би дори духове... Във всеки случай тук, под кедъра, има голям мравуняк...

— Я да го разгледаме — извикал заинтригуван Акиносуке и изтичал за лопата.

Земята около и под дървото била населена с огромна колония мравки. При това те си били прокарали проходи и едва забележимите конструкции от слама, пръст и стъбълца удивително напомняли миниатюрни градове. В средата на един от тях имало нещо като сграда, по-голяма от останалите, където безброй малки мравки се суетели около една много по-едра с жълтеникави крилца и продълговата черна глава.

— Та това е кралят от моя сън! — извикал Акиносуке. — А ето и замъка на Токойо... Изумително!... Райшу трябва да е на югозапад, вляво от този корен... Ами да! Ето го!... Колко странно! Вече съм

сигурен, че мога да намеря и планината Ханрюко с гроба на принцесата...

Той дълго се взирал, търсил ли, търсил и най-после открил хълмче, на върха на което било закрепено огладено от водата камъче с форма, напомняща будистка надгробна плоча. А под камъчето Акиносукэ открил, овалено в пръст, мъртвото тяло на женска мравка.

[1] Названието Токойо е неизвестно. Означава или просто непознатата страна, или все още неоткрита земя, от която никой пътник не се завръща, или Царството на феите — Хорай. „Владетелят на Токойо“ — тук кралят на Хорай или владетелят на Царството на феите. — Б.а. ↑

[2] Според старинния обичай последната фраза трябвало да се произнесе едновременно и от двамата придворни. Този церемониал все още се спазва в традиционния японски театър. — Б.а. ↑

[3] Буквално „велик трон“ — подиума, на които седял феодалният владетел или държавният глава. — Б.а. ↑

РИКИ-БАКА

Казваше се Рики, което значи сила, но хората му викаха Рики-бака, или Рики Глупака, защото се бе родил, за да остане завинаги дете. Тъкмо затова всички бяха добри с него, дори когато подпали една къща, като поднесе горяща кибритена клечка към мрежата против комари, а после запляска радостно с ръце при вида на пламъците. На шестнадесет години беше високо, яко момче, но умът му си остана в щастливата възраст на двегодишните. Затова и продължаваше да играе с най-малките. По-големите деца в квартала — от четири до седемгодишните — не искаха да играят с него, защото Рики все не можеше да научи песните и игрите им. Любимата му играчка бе една дръжка за метла, която той яздеше като конче. По цели часове Рики яздеше дръжката нагоре-надолу по склона пред моя дом и се смееше от все сърце. Но накрая врявата, която вдигаше, стана тъй непоносима, че един ден се принудих да му кажа да си намери друго място за игра. Той се поклонил послушно и си тръгна, влачейки тъжно дръжката след себе си. Винаги добър и съвсем безобиден, когато, разбира се, го държаха далеч от огън, Рики рядко даваше повод да се оплакват от него. Мястото му в живота на нашата улица бе не по-голямо от това на куче или на пиле и когато накрая изчезна, не ми липсваше. Месеци наред нищо не ми напомни за момчето.

— Какво стана с Рики? — попитах веднъж стария дървар, който снабдяваше квартала с дърва за огрев. Защото се сетих, че Рики често му помагаше да носи тежките наръчи.

— Рики-бака ли? Аа, Рики умря, горкото момче... Да, умря преди около година. Много ненадейно. Лекарите казаха, че имал някаква болест на мозъка. А сега за бедния Рики разправят странна история.

Когато умрял, майка му написала името му — *Рики-бака* — на дланта на лявата му ръка. *Рики* — с йероглифи, а *бака* — с букви. После отправила много молитви — молитви към боговете в следващия си живот момчето й да е по-щастливо.

А неотдавна, преди около три месеца, в почтения дом на господни Нанигаши в Коджимачи се родило момче. Удивително било, че на дланта на лявата му ръка имало надпис. Съвсем ясно се разчитало *Рики-бака*.

Товага близките се досетили, че това раждане е в ответ на нечии молитви, и незабавно разпоредили да се разпита навред.

Така най-сетне един продавач на зеленчуци донесъл, че в Ушигоме имало едно малоумно момче на име Рики-бака, което починало предишната есен.

Близките на новороденото изпратили двама слуги да издирят майката на Рики. Открили я, разказали за случилото се и тя била безкрайно щастлива, защото домът на Нанигаши е много богат и прочут. Но слугите добавили, че семейството е много сърдито заради думата *бака* на дланта на новороденото. „Къде е гробът на твоя Рики?“, попитали я те. „В гробището на храма Дзендо-джи“, отвърнала майката. „Молим те да ни разрешиш да вземем малко пръст от гроба на твоя Рики“, помолили двамата.

Тя ги завела на гробището, слугите взели шепа пръст, загънали я внимателно във фурошики^[1] и дали на майката на Рики известна сума — десет йени.

— Не разбирам защо им е била тази пръст — удивих се аз.

— Ами все пак не е редно детето да порасне с това клеймо на дланта си, нали? А друг начин то да се заличи няма. Трябва да търкаш кожата с пръст от гроба, в който е погребано тялото от предишното раждане.

[1] Голяма кърпа, в която като в бохча се носят дрехи, вещи и пр.
— Б.р. ↑

ХОРАЙ^[1]

Синьо видение на губещи се във висините дълбини — море и небе са се слели в сияйна омара...

Утро на пролетен ден.

Само небе и море — лазурен безкрай...

На преден план игриви вълни проблясват в сребристо, нишките на морската пяна се вият във водовъртеж.

Но малко по-нататък не се долавя движение, нито багри: мътното топлосиньо на водата се разлива и разтваря в синевата на въздуха. И няма хоризонт. Само устремена в безкрая далечина — под краката зее бездънна пропаст, а над нея се извисява необятният небесен купол и с височината палитрата става все по-наситена.

Затова пък там далеко под синевата на купола се очертават смътно контурите на дворцови кули със заострени и извити като лунни сърпове високи върхове — измамно великолепие на нещо отдавнашно и странно, озарено от нежно като спомен слънчево сияние.

... И така, опитвам се да опиша едно *какемоно* — японска картина върху коприна, окачена в нишата на гостната ми. Картината е озаглавена „Шинкиро“ — „Мираж“. Ала очертанията на миража не могат да се объркат с други. Това са мъждеещите порти на благословения Хорай, а отвъд тях — лунните кули на двореца на краля Дракон. Рисунокът, макар и оживял под четката на наш съвременник, носи духа на Китай отпреди две хиляди и сто години.

Ето какво е писано за това свещено място в китайските книги от онези времена:

В Хорай няма болести и смърт, няма и зима. Цветята никога не вехнат, а плодовете не загиват и ако човек вкуси дори веднъж от тях, повече не ще почувства глад и жажда. В Хорай растат омайни билки — *соринши*, *рикугоаои*,

банконто, — лек за всички болести. Тук вирее и чудотворната трева *йошинши*, която съживява мъртвите. Тя пие жива вода, една-единствена глътка от която дарява вечна младост. Жителите на Хорай ядат ориз от много малки купички, но оризът в тях никога не свършва, докато не се наядеш до насита. Там пият вино от съвсем малки чашки, но колкото и да пие човек, не може да пресуши такава чашка, докато главата му не се замае от сладостно опиянение.

Това и много още се разказва в легендите от времето на династия Дзин^[2]. Но едва ли хората, записали тези легенди, са виждали Хорай дори само като мираж.

Защото в действителност няма омайни плодове, които утоляват навеки глада и жаждата; нито чудотворна трева да съживява мъртвците; нито извор на жива вода; нито вечно пълни купички с ориз и вечно пълни чаши с вино. Не е вярно, че Хорай не познава мъката и смъртта, нито е вярно, че там няма зима. В Хорай зимите са студени — вятърът шиба и пронизва костите, а снежните шапки на Драконовите кули стърчат злоещо.

Но Хорай крие и много прелести, а за най-удивителната от тях не споменава нито един китайски летописец. Това е въздухът на Хорай. Необикновен е този въздух, затова и слънчевата светлина е по-бяла — млечна светлина, която не заслепява, — удивително ясна, но и много мека. Тук въздухът е отпреди сътворението на света: невероятно древен, толкова древен, че изпитвам страх, като си помисля от кои времена е. И съвсем не е обикновена смес от азот и кислород, не е просто въздух, а е изтъкан от духове — субстанция от безброй-безброй поколения души, слели се в една необятна полупрозрачност, — души на хора, които са мислели съвсем различно от нас.

Който и смъртен да поеме глътка от него, той поема в кръвта си трепета на тези души и те променят усещанията му — преобразяват представите му за пространство и време, така че той да вижда само през техния поглед, да чувства с техните сетива и да мисли единствено като тях. Неусетно като сън настъпва тази промяна, а изникналият в този сън Хорай може да бъде описан така:

Тъй като в Хорай не познават злото, сърцата на хората никога не стареят. Душите им са вечно млади, затова и усмивка озарява лицата им от първия до последния им час. Освен когато боговете им изпратят скръб. Тогава те забулват лицата си, докато скръбта отmine.

Всички в Хорай се обичат и си вярват, сякаш са членове на едно семейство; и речта на жените се разлива като птича песен, защото сърцата им са също тъй безгрижни и леки като на птиците. Ръкавите на танцуващите девойки наподобяват пърхането на огромни нежни криле.

В Хорай хората не крият нищо един от друг освен скръбта, защото няма от какво да се срамуват. Там никога не заключват, защото никой не краде; и денем, и нощем вратите остават незалостени, защото там няма от какво да се боят. И тъй като тамошните хора са вълшебници, макар и смъртни, всичко в Хорай освен двореца на краля Дракон е малко, необикновено и очарователно. А приказните обитатели на тази земя наистина ядат ориза си от много малки купички и пият виното си от съвсем малки чашки...

Отчасти това видение е навярно плод на призрачния въздух. Но не напълно, защото магията, сътворена от мъртвите, е само очарованието на един Идеал, магията на един извечен блян. И нещо от този блян се е въплътило в сърцата на много хора — в простата красота на безкористния живот, в прелестта на Жената...

Зъл вятър откъм запад вее над Хорай и уви! помита удивителния въздух. Откриваме го само тук-там на валма и дълги ивици — като онези дълги светли ивици на облаците, които пресичат надлъж пейзажите на японските художници.

Само под тези ивици вълшебна мъгла можеш все още да откриеш Хорай. Но никъде другаде... Помни, че Хорай носи още едно име — *шинкиро*, или мираж. „Видението на непостижимото“. А видението избледнява, избледнява, за да не се появи никога вече освен на картини, в стихове и мечти...

[1] **Хорай** — според китайската легенда един от трите острова в Източнокитайско море, на които живеят „небесни обитатели“. Легендата е вероятно плод на тогавашните бледи представи на китайците за съществуването на Япония. — Б.р. ↑

[2] 220–618 г. от н.е. — Б.р. ↑

ПЕПЕРУДИТЕ

I.

Не бих могъл и да се надявам на щастието, което е имал онзи китайски учен, известен в японската литература като Росан. Защото той бил обичан от две призрачни девойки, небесни сестри, които го навестявали всеки десет дни и му разказвали истории за пеперуди. Има удивителни китайски легенди за пеперуди — фантастични истории, които много бих искал да науча. Но никога няма да мога да чета на китайски, нито дори на японски, а няколкото японски стиха, които съм успял с огромни усилия да преведа, съдържат толкова малко алюзии за китайските истории и легенди за пеперуди, че мъките ми са сравними с тези на Тантал... И, разбира се, никакви призрачни девойки не биха удостоили с посещението си скептик като мен.

Искам да узная например цялата легенда за китайската девойка, която пеперудите взели за цвете и я следвали на рояци — тъй уханна и възхитителна била тя.

Бих искал да узная нещо повече и за пеперудите на император Генсо^[1], или Мин Хан, който ги карал да избират неговите възлюблени... Той често устройвал в прекрасната си градина празненства, на които присъствали ослепително красиви дами. В разгара на пира отваряли клетките, пускали пеперудите сред гостите и те кацвали върху най-красивата дама, която и ставала избраница на императора. Но след като Генсо *котей*, тоест император Генсо, видял Йокихи (която китайците наричат Ян Гуйфей), той престанал да разчита на избора на своите пеперуди, което не било за добро, тъй като Йокихи му докарал сериозни неприятности.

И още бих искал да узная повече за случилото се с онзи китайски философ, известен в Япония под името Сошу^[2], който сънувал, че е пеперуда, и в съня си усетил и видял света със сетивата на пеперуда.

Защото духът му наистина пърхал наоколо в нежния облик на пеперуда; и когато се събудил, спомените и усещанията от съня били тъй живи в съзнанието му, че той вече не можел да се държи като човешко същество...

И накрая бих искал да се запозная с текста на някоя официална китайска версия, признаваща съществуването на душите на някой император и приближените му като пеперуди.

По всичко изглежда, че повечето от японските писания за пеперуди, с изключение на част от поезията, имат китайски първоизточници и дори древният японски естетически вкус към тази тема, която намира такъв чудесен израз в японското изкуство, в песните и обичаите, може би се е развил под китайско влияние. Китайските първоизточници несъмнено обясняват защо японските художници и поети избират толкова често за свои артистични псевдоними — *геймьо*, имена като Чому (Пеперуда-блян), Ичо (Самотна пеперуда) и други. Дори днес псевдоними като Чохана (Пеперуда-цвет), Чокичи (Пеперуда-щастие), Чоносукэ (Пеперуда-дружка) са предпочитани от танцьорките. Освен артистични имена като изброените все още се срещат и подобни лични имена — *йобина*. Такива са например Кочо, или просто Чо, което означава Пеперуда. Като правило това са женски имена, въпреки че има и странни изключения... И тук бих споменал, че в провинция Муцу все още съществува любопитният обичай най-малката дъщеря в семейството да се кръщава Текона — странна дума, непозната другаде, която на диалекта на тази част на страната означава, разбира се, Пеперуда. В древни времена тя се е използвала и със значението „красавица“.

Възможно е някои необикновени японски поверия за пеперуди да са също от китайски произход, но нищо чудно те да са по-стари и от самия Китай. Най-интригуващото според мен е, че душата на човек може да се отдели от тялото му и да пърха в пространството като пеперуда. Някои красиви фантазии са плод именно на това поверие. Като например представата, че ако в гостната ви влети пеперуда и кацне зад бамбуковия параван, човекът, когото обичате, идва да ви

навести. Това, че пеперудата би могла да е нечия душа, не е повод да се боите. Но има времена, когато и пеперудите внушават страх, като се появяват например на огромни рояци. Историята на Япония познава такъв случай. Когато Тайра-но Масакадо^[3] подготвял тайно известния си бунт, в Киото се появили толкова много пеперуди, че хората се уплашили, смятайки, че това е знамение за надвисваща беда... Вероятно са предположили, че това са душите на хилядите, обречени да загинат в битка и възбудени в навечерието ѝ от някакво необяснимо предчувствие за смърт.

Ала според японските поверия пеперудата може да е както душата на жив човек, така и на покойник. Всъщност душата има обичая да приема облика на пеперуда, за да извести, че напуска завинаги тялото. Ето защо трябва да се отнасяме с внимание към всяка влетяла в дома ни пеперуда.

Това поверие и чудноватите измислици, свързани с него, намират художествен израз в много образци на японската драма. Известна е например пиесата „Тонде-деру Кочо-но Кандза-ши“, или „Летящият фуркет на Кочо“. Кочо е красавица, която се самоубива заради несправедливите обвинения и безжалостното отношение на околните към нея. Онзи, който силно жадува да отмъсти за смъртта ѝ, дълго и напразно търси злодея, омърсил честта на тази почтена девойка. Но ето че накрая фуркетът на покойната се превръща в пеперуда и го повежда към отмъщението, като започва да кръжи над мястото, където се крие злосторникът.

Не бива да се смята обаче, че онези големи книжни пеперуди (*о-чо* и *ме-чо*), които украсяват сватбите, имат нещо общо с призраци и тям подобни. Те просто символизират радостта от любовния съюз и надеждата, че младоженците ще преживеят живота си заедно, както двойка пеперуди прелитат леко над някоя красива градина, пърхат и ту се издигат, ту се спускат, но нито за миг не се разделят по за дълго.

п.

Както вече споменах, повечето японски легенди за пеперуди са дошли от Китай. Ала научих една, която по всяка вероятност е тукашна и според мен си струва да бъде разказана заради онези, които твърдят, че в Далечния изток не съществувала „романтична любов“.

Зад гробището на храма Содзанджи, в покрайнините на столицата, дълго стояла самотна колиба, в която живеел старец на име Такахама. Съседите го обичали заради доброто му сърце, но почти всички го смятали за леко побъркан. Защото редно е всеки мъж, освен онзи, който е дал обет на Буда, да се ожени и да си създаде семейство. А Такахама не се бил посветил на вярата, но и не скланял да се ожени. Никой не знаел да е имал някога любовна връзка с жена. Тъй че повече от петдесет години той живял съвсем сам.

Едно лято Такахама се разболял и разбрал, че не му остава много да живее. Тогава той изпратил да извикат вдовицата на брат му и единствения ѝ син — момче на около двадесет години, към което бил силно привързан. Те веднага дошли и направили всичко каквото могли, за да облекчат последните часове на стария човек.

Един мрачен следобед, докато вдовицата и синът ѝ бдели край постелята му, Такахама заспал. Точно тогава в стаята влетяла голяма бяла пеперуда и кацнала на възглавницата на болния. Племенникът я отпъдил с ветрило, но тя веднага се върнала. После пак я отпъдили, за да кацне тя за трети път. Тогава момъкът я изгонил навън и я гонил, докато минала през градината, а после и през една отворена порта и влязла в гробището на близкия храм. Само че пеперудата продължила да пърха над главата му, сякаш не искала да си иде, и се държала тъй необикновено, че момъкът се зачудил дали това е наистина пеперуда или *ма* — зъл дух. Той пак я погнал и я последвал навътре в гробището, докато видял, че тя лети към един гроб — гроб на жена. Там пеперудата внезапно и неочаквано изчезнала и той напразно я търсил. Сетне разгледал надгробната плоча. На нея било издълбано името „Акико“ и непозната фамилия, както и надпис, според който Акико починала на осемнадесет години. Очевидно надгробие то било поставено преди около петдесет години, защото било почти изцяло обрасло с мъх. Но и друго било очевидно — че някой се грижел добре

за гроба: на него имало свежи цветя, а водата във вазичката била наскоро сменена.

Още щом младежът се върнал в стаята на болния, майка му го посрещнала с печалната вест, че чичо му е издъхнал. Смъртта била настъпила безболезнено, докато спял, и лицето на покойника било усмихнато.

Младежът разказал на майка си какво е видял в гробището.

— Ах! — възкликнала вдовицата. — Та това трябва да е Акико!

— Но коя е тази Акико?

Майката отвърнала:

— На младини добрият ти чичо бе сгоден за едно очарователно момиче на име Акико — дъщеря на негов съсед. Акико почина от туберкулоза малко преди сватбения ден и отреденият за нея съпруг страдаше безмерно. След погребението ѝ той се закле никога да не се жени и си построи тази къщурка край гробището, за да е близо до гроба на своята любима... Това беше преди повече от петдесет години. И всеки божи ден през тези петдесет години, и зиме, и лете, чичо ти ходеше на гроба на Акико, молеше се, почитваше го и принасяше на него дарове. Но не обичаше да се споменава за това, а и самият не отваряше дума... Ала ето че най-сетне Акико дойде при него: бялата пеперуда е била душата ѝ.

III.

Едва не забравих да спомена един старинен японски танц, наречен *Кочо-май* — Танцът на пеперудите, който се е изпълнявал в императорския дворец от танцьори, костюмирани като пеперуди. Не зная дали и днес не го играят понякога. Казват, че е изключително труден за научаване. За да бъде изпълнен както трябва, са нужни шестима танцьори, които да се движат, като правят определени фигури; да се подчиняват на традиционните изисквания за всяка стъпка, поза или жест, като се въртят един около друг много бавно под ударите на малки и големи барабани, под звуците на малки и големи флейти и свирки, непознати по форма на западния бог Пан.

[1] **Генсо** — китайски император от династия Тан Сюангзун (712–756), чиято любима наложница е Ян Гуйфей, почитана в японската литература като символ на женска красота. — Б.р. ↑

[2] Авторът има предвид *Джуан Джоу* (около 368–290 г. пр.н.е.), автор на труда „Джуан Дзъ“, станал впоследствие негов творчески псевдоним. — Б.р. ↑

[3] **Тайра-но Масакадо** (?-940) — служи при регента Фудживара Тадахира (880–949), но когато му отказват поста *кебиши* — върховен съдия и изпълнител на всички наказания в империята, той се оттегля в Канто, източната част на остров Хоншу, вдига бунт и води в продължение на няколко години (докато не бива убит) партизанска война със съседните провинции. — Б.р. ↑

МРАВКИТЕ

След нощната буря утринното небе е чисто и ослепително синьо. Въздухът — наистина удивителен, е изпълнен със сладък смолист аромат, идещ от безброй борови клонки, пречупени и разпилени от вихъра.

От съседната бамбукова гора долита повикът на птичка, която възхвалява Лотосовата сутра; и земята е напълно успокоена от южния вятър.

Сега вече лятото, макар и доста закъсняло, е наистина тук: наоколо пърхат пеперуди с необичайна японска окраска, цвърчат цикади, жужат оси, мухи танцуват под слънцето, а мравките поправят припряно разрушените си мравуняци... Това ме подсеща за едно японско стихотворение:

*Юку е наки:// Къде да се скрият
Ари но сумаи я!// бездомните мравки
Гогецу аме.// от майския дъжд?!*

Но големите черни мравки в моята градина, изглежда, нямат нужда да бъдат съжалявани. Преживели са по невероятен начин бурята, която изтръгна из корен огромни дървета, събори къщи, заличи пътища. Въпреки това преди тайфуна те не взеха никакви видими предпазни мерки, освен да залостят портите на подземния си град. Тъкмо гледката на грандиозния им труд ме кара да напиша есе за тях.

Бих искал да започна трактата си с нещичко от старата, класическата японска литература, нещо емоционално или отвлечено. Но всичко, което моите японски приятели успяха да ми намерят по темата, с изключение на няколко незначителни строфи беше китайско. Тези китайски материали съдържаха предимно невероятни истории, една от които ми се струва достойна да бъде преразказана — *faute de mieux*^[1].

В китайската провинция Тайшу живял благочестив човек, който всеки ден в продължение на много години се прекланял горещо на една богиня. Веднъж призори, както четял молитвите си, при него влязла красива жена в жълта роба и се изправила отпреде му. Дълбоко смаян, той я попитал какво иска и защо е влязла, без дори да почука. А тя отвърнала:

— Аз не съм смъртна, а богинята, пред която ти тъй дълго и вярно се прекланяш; и дойдох като доказателство за това, че твоята преданост не е отишла напразно... Знаеш ли езика на мравките?

Мъжът отвърнал:

— Аз съм само един прост и невеж човек, а не учен и не разбирам дори езика на високопоставените.

При тези думи богинята само се усмихнала и извадила от пазвата си кутийка, наподобяваща по форма онези, в които обикновено държат благовония. Отворила я, пхнала в нея пръста си и извадила някакъв мехлем, с който намазала ушите на мъжа.

— А сега — казала му — потърси мравки и щом намериш, наведи се и се вслушай внимателно в техния разговор. Ще ги разбереш и ще чуеш нещо, което ще ти е от полза... Помни само, че не бива да плашиш или да дразниш мравките.

После богинята изчезнала. Мъжът веднага тръгнал да търси мравки. Едва прекрачил прага, и забелязал две върху камъка, подкрепящ една от колоните на къщата. Навел се той над тях и се вслушал. И за най-голямо свое смайване открил, че ги чува и разбира какво си говорят.

— Нека опитаме да си намерим по-топло местенце — предложила едната.

— Защо? Какво му е на това място тук? — попитала другата.

— Ами отдолу, под нас, е доста влажно и студено — има заровено голямо съкровище и слънчевата светлина не може да сгрее земята около него.

Сетне двете мравки забързали нанякъде, а мъжът изтичал за лопата.

Той разкопал мястото около стълба и скоро стигнал до няколко големи делви, пълни със златни монети. Откритието го направило

много богат човек.

По-късно често се опитвал да се вслушва в разговора на мравките. Но никога повече не му се удало да чуе какво си говорят. Мехлемът на богинята му бил отворил ушите за загадъчния им език само за един-единствен ден.

И аз, като онзи благочестив китаец, трябва да призная, че съм невежа и по природа съм неспособен да разбирам езика на мравките. Но Фейта на науката понякога докосва ушите и очите ми с магическата си пръчица и тогава, макар за кратко, успявам да чуя неуловими за слуха и да видя незабележими за окото неща.

[1] По липса на по-добро (фр.) — Б.р. ↑

ИСТОРИЯТА НА КАШИН КОДЖИ^[1]

През периода Теншо^[2] в един от северните квартали на Киото живял старец, когото всички наричали Кашин Коджи. Той имал дълга бяла брада и винаги се обличал като шинтоистки монах, но си изкарвал прехраната, като излагал на показ будистки картини и проповядвал будистките закони.

Всеки хубав ден Кашин Коджи отивал в храма Гион и там окачвал на някое дърво голямо *какемоно*, на което били изобразени наказанията в различните адове. Картината била тъй изкусно нарисувана, че всичко на нея изглеждало като истинско. Старецът беседвал с насъбралото да ѝ се любува множество, обяснявал закона за причината и следствието, сочейки с будисткия си жезъл — *нъои*, който винаги носел у себе си, всяка подробност, свързана с всевъзможните изтезания, и поучавал хората да следват учението на Буда.

Много народ се събирал да гледа картината и да слуша проповедите на стария човек, тъй че рогозката за пожертвования, която той разстилял пред себе си, често се покривала с толкова монети, че дори се губела под тях.

По онова време владетел на Киото и околните провинции бил Ода Нобунага^[3]. Веднъж един от неговите васали на име Аракава отишъл на поклонение в храма Гион, видял случайно изложената там картина и разказал за нея в двореца. Разказът му заинтригувал Нобунага и той пратил да наредят на Кашин Коджи да се яви в двореца с картината си. Когато видял прочутото *какемоно*, Нобунага не могъл да скрие изумлението си от живите образи върху платното: демоните и подложените на страдания души сякаш наистина се раздвижили пред очите му. Той дочул стенания, а нарисуваната кръв като че бликала от раните. Владетелят дори не се сдържал и докоснал с пръст платното, за да провери дали не е влажно. Но пръстът му не са изцапал, защото хартията била съвършено суха.

Още по-изумен, Нобунага попитал кой е създателят на тази удивителна творба. Кашин Коджи отвърнал, че тя е на прочутия Огури Сотан^[4], който я нарисувал, след като непрестанно в продължение на сто дни изпълнявал обряда на самопречистване, подлагал се на големи лишения и отправял горещи молби към милостивата Каннон^[5] от храма Кийомидзу да му изпрати просветление.

Аракава предугадил огромното желание на Нобунага да притежава картината и попитал Кашин Коджи би ли я „поднесъл в дар“ на височайшия владетел. Но старецът отвърнал, без да се стеснява:

— Това *какемоно* е единствената ми ценност, пък и успявам да припечеля малко пари, като го показвам на хората. Ако го подаря на владетеля, ще се лиша от сетната възможност да си изкарвам хляба. Но ако господарят тъй силно желае да го притежава, нека тогава ми плати за него сто златни *ryo*. С тези пари бих могъл да започна някой почтен и доходен занаят. Само при това условие бих отстъпил картината си.

Нобунага, види се, не останал доволен от отговора му, защото не промълвил нито дума. Аракава му пошушнал нещо и владетелят само кимнал в знак на съгласие, а след това отпратил Кашин Коджи, като го дарил с дребна сума.

Но щом старецът напуснал двореца, Аракава го проследил незабелязано с тайното намерение да му отнеме с измама картината. Ето че му се отдал и случай: Кашин Коджи поел по един път, който водел право към хълмовете отвъд града. На едно усамотено място в подножието им, където пътят правел остър завой, Аракава се нахвърлил върху стареца и рекъл:

— Защо бе тъй алчен да поискаш сто златни *ryo* за тази картина?... Вместо тях сега ще ти дам едно дълго три стъпки парче желязо!

После Аракава измъкнал мечата си, убил стареца и взел картината.

На следващия ден той я поднесъл, както си била навита на руло, на Нобунага, който веднага наредил да я окачат на стената. Но щом я разгърнал, и Нобунага, и неговият васал открили с изумление, че няма

никаква картина, нищо освен бяло платно. Аракава не могъл да обясни причината за нейното изчезване и тъй като бил виновен, че волно или неволно е измамил своя господар, решили да го накажат и за известно време го хвърлили в затвора.

Но малко след като наказанието му изтекло, до Аракава стигнали слухове, че Кашин Коджи излага прочутата картина в храма Китано. Аракава не можел да повярва на ушите си, но вестта му вдъхнала слаба надежда, че все пак някак ще успее да се добере до желаното *какемоно* и така да изкупи вината си пред Нобунага.

Той събрал бързо няколко от своите хора и хукнал към храма. Но когато пристигнал, му казали, че Кашин Коджи не е вече там. След няколко дни му доложили, че старецът показва своето съкровище в храма Кийомидзу и проповядва пред огромна тълпа. Аракава се отправил незабавно натам, но пристигнал едва когато хората се разотивали, а от стареца отново нямало и следа.

Ала не щеш ли, веднъж Аракава се натъкнал неочаквано на Кашин Коджи в една пивница. Старецът само се усмихнал добродушно и като разбрал, че няма накъде да бяга, казал:

— Ще дойда с теб, но ме изчакай да си пийна малко.

Аракава не възразил на тази негова молба и тогава за всеобщо изумление Кашин Коджи изпил дванадесет купи вино. Пресушил дванадесетата, заявил, че е сит, и Аракава заповядал да го вържат с дебело въже и да го отведат при Нобунага.

В двора на замъка началникът на стражата претърсил веднага Кашин Коджи, нахокал го грубо и накрая му казал:

— Знаем, че си мамил хората с магии. Стига и това, за да получиш тежко наказание. Но ако сложиш покорно картината в краката на господаря Нобунага, ние ще си затворим очите пред постъпките ти. В противен случай ще си получиш заслуженото.

Като чул заплахите, Кашин Коджи се усмихнал объркан и възкликнал:

— Не аз мамя хората! — После се обърнал към Аракава и извикал: — Ти си измамникът! Искаше да угодиш на господаря си, като му донесеш картината, нали? И се опита да ме убиеш, за да я откраднеш. Какво по-голямо престъпление от това! За щастие не успя,

но ако наистина беше сполучил, как щеше да молиш за пощада? Така или иначе, ти открадна картината. Тази, която притежавам сега, е само копие. Ти открадна истинската, а сетне скрои план да си я присвоиш. На владетеля отнесе чисто бяло *какемоно* и за да не се издадеш, обвини мен в измяна. Не знам къде е сега картината, но може би ти ще кажеш, а?

При тези думи Аракава така се разгневил, че се хвърлил към пленника и щял да го удари, ако стражите не го възпрели. Този негов внезапен пристъп на гняв накарал началника на стражата да се усъмни в невинността му. Затова наредил да затворят Кашин Коджи и подложил Аракава на строг разпит. Аракава, който и без това не бил от приказливите, от възбуда съвсем загубил дар-слово, взел да се запъва, да си противоречи и с всяка дума и всеки свой жест давал да се разбере, че е виновен. Тогава началникът на стражата заповядал да го налагат с бамбукови пръчки, докато не си признае всичко. Но колкото и да го били, клетникът не можел и да се престори, че е готов да каже истината. Тъй че го налагали, докато припаднал и се проснал като мъртъв на земята.

Кашин Коджи научил в затвора за случилото се с Аракава и се позасмял, но след време казал на тъмничаря:

— Слушай, онзи Аракава действително постъпи като негодник и аз умишлено му навлякох това наказание, за да изкореня злото у него. Но сега иди и доложи на своя началник, че Аракава не знае истината и че аз ще обясня всичко както си е.

Така Кашин Коджи се явил отново пред началника на стражата и му казал следното:

— Всяка истинска картина има своя душа. Тя притежава своя воля и може да откаже да се раздели с човека, който ѝ е вдъхнал живот, или със своя законен притежател. Много легенди разказват за това. Знае се например, че веднъж врабчетата, нарисувани от Хоген Еншин върху една плъзгаща се стена — *фусума*, — отлетели, а на тяхно място останали само бели петна. Говори се също така, че един кон, нарисуван върху *какемоно*, често излизал нощем на паша. А истината за моята картина е, че владетелят Нобунага не стана неин законен притежател и затова изображението е изчезнало от платното, когато са я разгърнали пред него. Но ако ми платите цената, която поисках — сто златни *рю*, то според мен нарисуваното само ще се появи. Във всеки случай нека

опитаме. Още повече, че не губите нищо, защото, ако това не стане, незабавно ще ви върна парите.

Нобунага чул тези странни твърдения, наредил да дадат на стареца сто златни *рьо* и лично дошъл да види какво ще стане. И така, развили пред него прочутото *какемоно* и за всеобщо удивление картината се появила с всички подробности по нея. Но цветовете изглеждали малко по-бледи, а душите и демоните не били като че толкова живи и изразителни както преди. Нобунага забелязал разликата и накарал Кашин Коджи да обясни причината.

— Картината, която видяхте първия път, беше безценна — отвърнал мъдрият старец. — А тази тук пред вас струва точно толкова, колкото платихте за нея — сто златни *рьо*. А и можеше ли да бъде иначе?

При тези думи всички почувствали, че е безполезно да продължават да спорят със стареца, и го пуснали на свобода. Освободили и Аракава, тъй като вината му била трижди изкупена чрез наказанието, което изтърпял.

Аракава имал по-малък брат на име Буичи — също на служба при Нобунага. Буичи бил много гневен, задето били и затворили брат му, и решил да убие Кашин Коджи. А щом се намерил отново на свобода, старецът веднага влязъл в най-близката пивница и си поръчал вино. Буичи се втурнал след него, повалил го на пода и му отрязал главата. После взел стоте *рьо* — цената за картината, — увил ги ведно с главата в една кърпа и се върнал бързо вкъщи, за да ги покаже на Аракава. Но когато развързал кърпата, в нея вместо главата намерил празна катуна за вино. А вместо златото — шепа нечистотии... Братята се смаяли още повече, когато разбрали, че и обезглавеното тяло е изчезнало от пивницата. Кога и как, това никой не знаел...

Повече нищо не се чуло за Кашин Коджи, но една вечер около месец по-късно пред портите на двореца намерили пиян, който хъркал толкова силно, та на човек му се струвало, че приближава буря. Един придворен разпознал в пияния Кашин Коджи. За нечуваната си наглост старецът бил незабавно хванат и хвърлен в тъмницата. Но и там той не се събудил — продължил да спи непробудно десет дни и десет нощи, при това хъркал така гръмогласно, че се чувало много надалеч.

По същото време един от военачалниците на Нобунага — Акечи Мицухиде^[6] — убил вероломно владетеля и заграбил властта. Но радостта му траяла само дванадесет дни.

Още щом Мицухиде станал владетел на Киото, чул историята на Кашин Коджи и наредил да му доведат затворника. Старецът се представил пред новия върховен господар. Мицухиде го заговорил любезно, държал се с него като със скъп гост и се разпоредил да му поднесат богата вечеря.

Когато старецът се нахранил добре, Мицухиде казал:

— Чух, че обичаш да си попийваш. Кажи, колко вино можеш да изпиеш на един път?

— Не знам точно — отговорил Кашин Коджи. — Спирам едва когато усетя, че ми се замайва главата.

Тогава Мицухиде поставил пред него огромна чаша и наредил на един прислужник да я пълни толкова пъти, колкото старецът пожелае.

Кашин Коджи изпразнил чашата десет пъти поред и поискал още, но слугата обявил, че бъчвата е вече празна. Никой от присъстващите не можел да повярва на очите си. А владетелят попитал:

— Успя ли да пийнеш достатъчно?

— Е, да, да, пийнах до насита... А сега, за да се отблагодаря за височайшата ви любезност, ще ви покажа малко от своето изкуство. Благоволете да погледнете натам — рекъл и посочил към голям параван от осем части с изображенията на осемте красиви гледки от езерото Оми — *Оми хаккей*. Всички обърнали очи към паравана. На един от пейзажите художникът бил нарисувал в най-далечния край на езерото, мъж в лодка — толкова малка, че заемала върху платното пространство колкото глава на карфица. Кашин Коджи махнал с ръка натам и всички видели как лодката внезапно направила завой и започнала бавно да се приближава. Приближавала се и ставала все по-голяма и по-голяма, тъй че скоро и лицето на мъжа в нея можело ясно да се различи. Лодката идвала все по-близо, уголемявала се, докато не се оказала на хвърлей място от присъстващите в залата. Тогава водата изведнъж излязла от платното, нахлула в залата, заляла я и всички в нея вдигнали бързо полите на дрехите си, защото вълните стигнали до

под коленете им. В същото време лодката излязла плавно от паравана — истинска рибарска гемия — и в залата се разнесло скърцането на единственото весло... А водата наоколо продължила да се покачва и стигнала до пояс. После лодката спряла до Кашин Коджи, той скочил в нея, лодкарят обърнал и загребал много бързо назад. С нейното отдалечаване и водата в залата започнала да спада бързо и да се прибира в паравана. А когато лодката пресякла рамката, залата била отново съвсем суха. Но нарисуваната лодка продължила да се плъзга по повърхността на нарисуваното езеро, отдалечавайки и смалявайки се все повече, докато накрая станала точица на хоризонта и изчезнала. С нея изчезнал и Кашин Коджи. Никога не го видели вече в Япония.

[1] Кашин Коджи (?–1617) — изтъкнат майстор на чайната церемония. — Б.р. ↑

[2] 1573–1592 г. — Б.р. ↑

[3] **Ода Нобунага** (1534–1582) — една от най-изтъкнатите личности в японската история. Слага край на вековната гражданска война, обединява страната и провежда множество прогресивни реформи във всички области на живота. — Б.р. ↑

[4] **Огури Сотан** — монашеското име на **Огури Ханган** (1398–1464), ученик на легендарния художник от XV в. Шубун и сам един от най-големите художници на своето време. — Б.р. ↑

[5] **Каннон** — будистка богиня на милосърдието, едно от превъплъщенията на Буда. — Б.р. ↑

[6] **Акечи Мицухиде** (1526–1582) — представител на древен род. На 22 юни 1582 г. убива Ода Нобунага, когото смята виновен за смъртта на майка си, заграбва властта, но управлява само дванадесет дни. — Б.р. ↑

ИСТОРИЯТА НА УМЕЦУ ЧУБЕЙ^[1]

Умецу Чубей бил млад самурай, известен със своята сила и смелост. Служел при владетеля Томура Джудаю, чийто замък се издигал на върха на величествен хълм, недалеч от Йокоте, провинция Дева. Къщите на васалите образували малък град в подножието на хълма.

Умецу бил един от избраните за нощна стража пред портите на замъка. Стражите били двама — първият застъпвал на пост от залез-слънце до полунощ, а вторият — от полунощ до разсъмване.

Веднъж, когато Умецу бил втори на пост, му се случило нещо необикновено. Тъкмо се изкачвал по хълма към замъка, когато съзрял жена, застанала на последния, най-висок завой на пътя. Била с дете на ръце и като че чакала някого. Само нещо невероятно можело да обясни появата на жена в такъв късен час и на такова усамотено място. Умецу си спомнил, че за да унищожат някой мъж, злите духове понякога приемат женски образи. Затова се усъмнил дали жената е човешко същество, а когато видял, че го е забелязала и тръгва бързо към него, решил да я подмине, без да каже и дума. Но каква била изненадата му, когато жената го повикала по име и го заговорила много мило:

— Добри ми Умецу, тази нощ съм в голяма тревога. Трябва да изпълня един мъчителен дълг. Би ли подържал малко това бебе, докато се върна?

После му подаде детето.

Умецу не могъл да познае жената, която се оказала съвсем млада. Той се усъмнил в очарованието на необикновения й глас, подозрял също, че това е свръхестествена уловка, но бил много добър по душа, а и почувствал, че е недостойно за мъж да потисне желанието си да помогне заради страха от зли духове. Затова, без да продума, поел детето.

— Подръж го, докато се върна — казала жената. — Няма да се бавя.

— Добре — отвърнал Умецу и в същия миг жената му обърнала гръб и поела безшумно надолу по хълма, тъй леко и бързо, че той не знаел дали да вярва на очите си. След малко тя се загубила от погледа му.

Едва тогава Умецу погледнал детето. То било съвсем малко, сякаш току-що родено. На всичко отгоре не помръдвало в ръцете му и изобщо не плачело.

Но внезапно като че започнало да расте. Той пак го погледнал... Било си същото малко същество и дори не помръдвало. Умецу не могъл да си обясни какво го накарало да си въобрази, че детето расте.

Но в следващия миг вече знаел какво и усетил, че го полазват ледени тръпки — детето не растяло, а натежавало... Отначало като че тежало само три-четири килограма, после теглото му постепенно се удвоило, утроило... Вече тежало двадесет и пет килограма, а не преставало да натежава... Петдесет килограма! Седемдесет и пет килограма! Сто килограма...

Умецу осъзнал, че е в плен на зъл дух, че не е разговарял с обикновена, смъртна жена и детето не е човешко същество. Но бил обещал, а самураят не може да измени на думата си. Така че продължил да държи детето на ръце, а то натежавало ли, натежавало... Станало сто двадесет и пет килограма... Сто и петдесет килограма... Двеста килограма... Умецу вече не знаел какво да очаква, но решил да не се бои и да държи детето, докато има сили... А то станало двеста и петдесет килограма... Двеста седемдесет и пет килограма... Триста килограма... Мускулите на Умецу започнали да се тресат от напрежение, а бебето ставало все по-тежко и по-тежко...

— Наму Амида Буцу^[2]! — простенал самураят. — Наму Амида Буцу! Наму Амида Буцу!

Щом изрекъл за трети път молитвата, тежестта внезапно се стопила, а Умецу останал напълно объркан и с празни ръце, защото непонятно как детето изчезнало... Но почти в същия миг той видял загадъчната жена да се изкачва пак така бързо по хълма, както и била слязла. Тя се приближила и тогава Умецу за пръв път забелязал, че е много хубава. Но слепоочията ѝ били покрити с пот, а ръкавите ѝ — запретнати, сякаш е вършила тежка работа.

— Добри ми Умецу, не можеш да си представиш каква услуга ми направи. Аз съм тукашната *уджигами*^[3], и тази нощ една от моите

уджико^[4] се замъчи от родилни болки и ме помоли за помощ. Но раждането бе необикновено тежко, толкова тежко, та скоро разбрах, че не бих могла да я спася със собствени сили, и затова потърсих помощ от твоята сила и храброст. Детето в ръцете ти беше още нероденото, а когато почувства, че то започва да натежава, опасността бе много голяма, защото родилните порти бяха затворени.

После, когато усети, че детето е прекалено тежко, и се отчая, че няма да можеш повече да го удържиш, в същия този миг майката бе като мъртва и близките ѝ я заоплакваха. Но ти изрече три пъти молитвата „Наму Амида Буцу“ и на третия път Буда ни се притече на помощ и родилните порти се отвориха...

За добрината, която стори, ще бъдеш достойно възнаграден. За един смел самурай няма по-добра награда от силата. Затова отсега нататък не само ти, но и децата ти, а и децата на децата ти ще се сдобият с нечувана сила!

Едва изрекла обещанието си, богинята изчезнала.

Безкрайно озадачен, Умецу Чубей продължил пътя си към замъка. На разсъмване, щом го сменили от стража, той както винаги отишъл да си измие лицето и ръцете преди сутрешната молитва. Но когато изстисквал кърпата, с която се избърсал, коравото грубо платно се скъсало в ръцете му като хартия. Той опитал да извие двете парчета, но и те се разкъсали като намокрена хартия. А когато след това докоснал предмети от бронз и желязо, те се огънали като глинени. Тогава Умецу разбрал, че вече притежава обещаната огромна сила и занаят трябва да внимава при допир до разни предмети, за да не се счупят или разкъсат в ръцете му.

Вкъщи веднага попитал дали в селището се е родило дете и научил, че раждането наистина станало в същия час и точно така, както му разказала *уджигами*.

Децата на Умецу Чубей наследили силата на баща си. Няколко негови потомци — все изключително силни мъже — все още живеели в провинция Дева по времето, когато тази история била разказана.

[1] Историята на **Умецу Чубей** е преразказ на легендата „Уджигами но кото“ — „Разказ за уджигами“, поместена в сборника с легенди „Буккьо Хякка Дзеншо“. — Б.р. ↑

[2] „Бъди благословен, о, буда Амида.“ Първите думи на будистката молитва. — Б.р. ↑

[3] В шинтоизма — богиня пазителка. — Б.р. ↑

[4] В шинтоизма — член, членка на родова община — Б.р. ↑

ИСТОРИЯТА НА МОНАХА КОГИ

Преди около хиляда години живял в прочутия храм Миидера в Оцу, провинция Оми, монах на име Коги. Той бил голям художник. Рисувал с еднакво умение и лика на Буда, и красиви пейзажи, и картини с животни и птици, но най-много обичал да рисува риби. Винаги при хубаво време и след служба Коги излизал на брега на езерото Бива, наемал рибари да му уловят риби, но така, че да не ги наранят, а после ги рисувал, докато те плували в голям съд с вода. Довършел ли картините, монахът нахранвал рибите и ги пускал да си плуват на свобода в езерото. В крайна сметка картините му с риби така се прочули, че хората идвали от близо и далеч, за да ги видят. Но най-прекрасната от тях била нарисувана не от натура, а по памет от един сън...

Защото веднъж, както си седял край езерото и съзерцавал плуващите риби, Коги се унесъл в дрямка. Присънило му се, че играе с тях под водата. Споменът от този сън останал тъй бистър в съзнанието му, че Коги успял да го нарисува. Окачил картината в нишата на своята килия и я нарекъл „Шаранът — съновидение“.

Никой не можел да предума Коги да продаде някоя от своите картини с риби. Той бил готов да се раздели охотно с пейзажите, с картините с птици или цветя, но твърдял, че за нищо на света няма да продаде картина с риби, и то на човек, дотолкова жесток, че да убива и яде риба. И тъй като всички, желаещи да се сдобият с творбите му, обичали риба, парите им не можели да го съблазнят.

Едно лято Коги се разболял и след седмица на легло силите съвсем го напуснали и той не можел вече нито да говори, нито да се движи. Помислили го за мъртъв. Но след заупокойната служба неговите ученици открили, че в тялото му има топлинка, и решили да забавят погребението и да наблюдават непрестанно Коги. Следобеда на същия ден монахът внезапно дошъл на себе си и попитал:

— Колко дълго лежах в несвяст?

— Повече от три дни — отвърнал един послушник. — Помислихме ви за умрял и затова вашите приятели и вярващите се събраха сутринта в храма на заупокойна служба. После обаче открихме, че тялото ви не е съвсем студено, и задържахме погребението, а сега сме безкрайно щастливи, че постъпихме така.

Коги кимнал одобрително и казал:

— Нека някой от вас незабавно отиде в дома на Суке от рода Тайра, където точно сега няколко млади мъже пируват — ядат риба и пият вино, и им каже: „Нашият господар дойде на себе си и ви моли да бъдете така добри да оставите трапезата и веднага да дойдете при него, защото иска да ви разкаже нещо много интересно.“ Освен това — продължил Коги — нека пратеникът огледа какво всъщност правят Суке и братята му и наистина ли, както казвам, пируват.

Един послушник веднага отишъл в дома на Суке от рода Тайра и останал безкрайно изненадан, че Коги излязъл прав и че Суке, брат му Джуро и послушникът Камори пируват. Щом получили посланието, тримата веднага оставили рибата и виното и забързали към храма. Коги, преместен вече на едно легло, ги посрещнал с усмивка и след като разменил с тях няколко любезни думи, рекъл на Суке:

— А сега, приятелю, моля те да отговориш на въпросите, които ще ти задам. Първо бъди така добър и кажи не купи ли днес риба от рибаря Бунши.

— О, да — отвърнал Суке, — но вие откъде знаете?

— Имай търпение... — спрял го Коги. — Днес рибарят Бунши прекрачи прага ти с голяма — три стъпки — риба в кошницата си. Беше рано следобед, точна когато двамата с Джуро бяхте започнали партия го^[1]. Камори наблюдаваше играта и ядеше праскова... Не беше ли така?

— Да, точно така! — възкликнали в един глас и напълно изумени Суке и Камори.

— Като видя голямата риба — продължил монахът, — Камори веднага склони да я купи и освен пари даде на Бунши купа праскови и три чаши вино. После ти повика готвача, той видя рибата и й се възхити, а след това по твое нареждане я нарязва на парчета и я приготви за вашия пир... Не стана ли всичко така, както го описах?

— Да — отвърнал Суке. — Но ние сме смаяни, че знаете какво се случи днес вкъщи. Моля ви, кажете ни как узнахте това.

— А сега ето я и моята история — подел Коги. — Както би е известно, почти всички ме сметнаха за умрял — самите вие присъствахте на заупокойната служба! Но преди три дни и не предполагах, че съм тежко болен. Спомням си само, че се почувствах много отпаднал, стана ми горещо и ми се прииска да изляза на въздух и да се поразходя. Стори ми се, че ставам с огромни усилия от леглото и подпирайки се на тояжка, излизам... Може и да съм си въобразил, но скоро сам и ще отсъдите дали е било истина. Сега ще ви разкажа всичко така, както се случи...

Още щом излязох на свеж въздух, почувствах се особено лек, лек като птичка, избягала от мрежата или коша, под който е била държана в плен. Аз бродех ли, бродех, докато стигнах до езерото. А водата изглеждаше тъй примамливо синя, че изпитах непреодолимо желание да поплувам. Свалих си дрехите, скочих в нея, заплувах и открих с изненада, че мога да плувам много бързо и умело, макар че, преди да се разболея, бях съвсем слаб плувец... Навярно мислите, че ви губя времето с глупави сънища, но слушайте по-нататък...

Докато се удивлявах на новото си умение, съзрях множество красиви риби да плуват под мен и край мен. И изведнъж завидях на щастieto им, защото, колкото и добър плувец да е, човек не може да си позволи насладата да поплува като тях под вода. Точно тогава една голяма риба подаде глава на повърхността пред мен и проговори с човешки глас:

— Желанието ти е лесно осъществимо. Само, моля те, почакай малко тук.

После рибата се гмурна и изчезна от погледа ми, а аз зачаках. След малко, възседнал голямата риба, която ме заговори, от дъното на езерото се появи мъж в церемониални дрехи и шапка на принц и ми каза:

— Идвам при теб с послание от краля Дракон, който узна за желанието ти да се позабавляваш като риба. Ти ся спасил живота на много риби и винаги си бил милостив към всички живи твари, затова бог те дарява с одеждите на златен шаран и честта да изпиташ насладите на Подводния свят. Трябва обаче много да внимаваш да не

вкусиш риба или ястие от риба, колкото и ароматно да е то. Внимавай също да не попаднеш в мрежите на рибарите и да не се нараниш.

След тези думи вестоносецът и неговата риба се скриха в дълбините. А аз се погледнах и видях, че тялото ми е покрито с люспи и блести като злато; видях, че имам перки и наистина съм превърнат в златен шаран. А миг след това разбрах, че мога да плувам където си искам. И така, аз заплувах и обиколих множество красиви места. (Тук в оригиналното повествование са вмъкнати няколко стихотворения, възхваляващи осемте прекрасни гледки на езерото Оми — *Оми хаккей*.) На моменти ми доставяше удоволствие и само да гледам танца на слънчевите лъчи върху синята вода или да се любувам на приказните отражения на дървета и хълмове върху спокойната повърхност на някои закътани на завет места... Най-ясно си спомням брега на един остров — или Окицушима, или Чикубушима, не знам, — чието отражение наподобяваше червена стена... Понякога толкова се доближавах до брега, че можех да видя лицата и да чуя гласовете на хората. Понякога заспивах във водата, докато не се сепнех от пляска на приближаващи весла. А нощем наблюдавах приказни лунни гледки, но често се плаших от факлите на рибарските лодки от Катасе.

Когато времето беше лошо, се гмурках надълбоко, много надълбоко, на цели хиляда стъпки дълбочина, и си играех по дъното на езерото. Но след два-три дни безгрижно скитане започнах да усещам силен глад и се върнах насам, за да намеря нещо за ядене. Точно по това време Бунши бе излязъл на риболов. Аз наближих кукичката му. Беше закачил нещо, приготвено от риба и много ароматно. Спомних си за миг предупреждението на краля Дракон и се отдръпнах, като си казах: „В никакъв случай не бива да вкусвам риба — та нали съм ученик на Буда!“ Но след малко гладът ми стана толкова нетърпим, че не можах да устоя на изкушението и заплувах назад към кукичката с мисълта: „Дори да ме улови, Бунши няма да ми причини зло — той е мой стар приятел.“

Само че не можах да освободя стръвта от кукичката, а приятната миризма на храна бе твърде голямо изпитание за търпението ми, така че я налагах наведнъж. В същия миг Бунши изтегли въдицата и ме хвана. Аз му извиках: „Какво правиш, боли!“ Но той, изглежда, не ме чу и бързо прекара конец през челюстите ми. После ме хвърли в кошницата си и ме занесе у вас. Когато я отвори, видях теб и Джууро да

играете го в южната стая, а Камори ви гледаше и ядеше праскова. След малко излязохте на верандата и щом ме видяхте, възкликнахте: „Каква голяма риба!“ Изкрещях с цяло гърло: „Аз не съм риба! Аз съм Коги — монахът Коги! Пуснете ме да си ида в храма!“

Но вие пляскахте с ръце от радост и не обърнахте внимание на молбите ми. После готвачът ме отнесе в кухнята и ме хвърли грубо на дъската за рязане, където лежеше един страшно остър нож. Готвачът го грабна и ме притисна с лявата си ръка. Аз му креснах: „Нима можеш да ме убиеш така жестоко! Та аз съм ученик на Буда! Помощ! Помощ!“ Но в същия миг усетих как ножът се забива в тялото ми. Болката бе неопишуема. И тогава внезапно се събудих тук, в храма.

Когато монахът свършил своя разказ, братята дълго седели безмълвни. Накрая Суке казал:

— Да, спомням си. Щом я погледнехме, рибата все отваряше и затваряше уста. Само че не чухме никакъв звук... Трябва незабавно да изпратя някой слуга вкъщи, за да изхвърли остатъците от рибата в езерото.

Скоро Коги се оправил от болестта, живял дълго-дълго и нарисувал много картини. Разказват, че години след смъртта му няколко негови картини с риби паднали случайно в езерото и нарисуваните риби мигом се отделили от коприната или от платното и отплували...

[1] Японска игра, наподобяваща шах. — Б.пр. ↑

ПРЕД СЪДА НА БОГОВЕТЕ

Премъдрият будистки проповедник Монгаку Шонин^[1] пише в своята книга „Кьогьо Шиншу^[2]“ следното:

Много от боговете, пред които вярващите се прекланят, са несправедливи богове (*джаджин*), затова и не се почитат от онези, които боготворят Трите безценни неща^[3]. Дори хората, дарени в ответ на молбите си с милостта на тези богове, впоследствие обикновено разбират, че тя им носи нещастие.

В тази истина ни убеждава една история, записана в книгата „Нихон Рьоики^[4]“.

По време на управлението на император Шому^[5], в областта Ямадагори, провинция Сануки, живял човек на име Фушики от рода Шин. Той си имал само едно дете — дъщеря. Казвала се Кинуме. Тя била хубаво и много здраво момиче, но скоро след като навършила осемнадесет години, в тази част на страната се появила страшна болест и Кинуме се заразила от нея. Тогава нейните родители и близки принесли много дарове и отправили молби към бога на чумата и за да спасят детето си, се подложили на непосилно въздържание.

Кинуме лежала няколко дни в несвяст, но една вечер неочаквано отворила очи и разказала на родителите си съня, който ѝ се присънил. Докато спяла, ѝ се явил богът на чумата и ѝ казал: „Твоите близки ме почетоха достойно, а молбите им бяха тъй горещи, че наистина ми се иска да те спася. Но това може да стане само ако ти дам нечий друг живот. Познаваш ли момиче с име като твоето?“ — „Да — отвърнала Кинуме, — познавам. То живее в Утаригори.“ — „Тогава покажи ми

го!“ — казал богът и докоснал спящата. После двамата се издигнали в небето и след по-малко от секунда били пред дома на другата Кинуме в Утаригори. Било късна нощ, но стопаните не спели, а дъщеря им миела нещо в кухнята.

„Това е момичето“ — казала Кинуме от Ямадагори. Богът извадил от алена торбичка в пояса си дълъг остър инструмент с формата на длето, влязъл и го забил в челото на Кинуме от Утаригори. Тя паднала на пода в агония, а Кинуме от Ямадагори се събудила и разказала съня си.

Веднага след това обаче тя отново изпаднала в несвяст. Три дни лежала като мъртва и родителите ѝ започнали вече да губят надежда, когато Кинуме отворила очи и заговорила. Ала в същия миг скочила от леглото, огледала като обезумяла стоята и хукнала навън, като крещяла: „Това не е моят дом! Вие не сте моите родители!...“

Случило се било нещо странно.

Кинуме от Утаригори умряла, покосена от ръката на бога на чумата. Родителите ѝ потънали в скръб; свещениците от местния храм отслужили будистка служба за нея, а тялото било изгорено на полето край селото. После душата ѝ слязла в Мейдо — света на мъртвите, и била призована пред съда на Енма Дай О — повелител и съдник на човешките души. Но щом я видял, той възкликнал: „Та това е Кинуме от Утаригори! Твърде рано сте я довели тук. Незабавно я върнете обратно в света Шаба^[6] и ми доведете другата Кинуме — момичето от Ямадагори!“

Ала душата на Кинуме от Утаригори простенала жално: „Велики повелително, минаха повече от три дни, откакто умрях, и тялото ми би трябвало да е изгорено. Ако сега ме върнете в Шаба, какво ще правя без него? Плътта ми е превърната в пепел и дим. Няма да имам тяло!“

„Не се тревожи — отвърнал страшният повелител. — Ще ти дам тялото на Кинуме от Ямадагори, тъй като духът ѝ трябва да се яви незабавно пред мен. Не съжالياвай за тялото си. Сигурен съм, че тялото на другата Кинуме ще ти хареса повече.“

Още не се бил доизказал, и душата на Кинуме от Утаригори се възродила в тялото на Кинуме от Ямадагори.

Когато родителите на Кинуме от Ямадагори видели как болното момиче скочило и побягнало навън, викайки: „Това не е моят дом!“, те помислили, че си е загубило разсъдъка и се спуснали след него с думите: „Кинуме, къде отиваш? Почакай, дете, още си много болна, за да тичаш така!“

Но тя избягала от тях. Тичала, без да спира, докато не стигнала до Утаригори и до дома на покойната Кинуме. Втурнала се вътре и възкликнала радостно: „Колко е хубаво, че съм си пак у дома! Добре ли сте, скъпи майко и татко?“

Те, разбира се, не я познали и я помислили за луда, но майката ѝ заговорила мило: „Откъде идваш, дете?“ — „От Мейдо — отвърнала Кинуме. — Аз съм вашата дъщеря и се завърнах от подземния свят на мъртвите. Но сега имам друго тяло, мамо.“

И тя им разказала всичко от игла до конец, а старите хора се смаяли безкрайно и не знаели да вярват ли, или да не вярват. В това време дотичали и родителите на Кинуме от Ямадагори да търсят дъщеря си.

Двамата бащи и двете майки се посъветвали помежду си, накарали момичето да разкаже всичко отначало и го заразпитвали отново и отново. Но Кинуме отговаряла на всеки въпрос така, че твърденията ѝ не будели съмнение.

Най-сетне, след като разказала за странния сън на болната си щерка, майката на Кинуме от Ямадагори казала на домакините:

„Радваме се, че душата на това момиче е душата на вашата дъщеря. Но тялото ѝ е тялото на нашата дъщеря. Затова ви молим да склоните тя да е занапред дъщеря и на двете семейства.“

Родителите на Кинуме от Утаригори приели с радост това предложение... Знае се, че впоследствие Кинуме наследила имота и на двете семейства.

„Тази история — твърди японският автор на «Буккьо Хякка Дзеншо» — е в лявата страна на дванадесетата страница от първия том на «Нихон Рьоики».“

[1] **Монгаку Шонин** — будистки монах от сектата Шингон (Истински слова), живял в края на X — началото на XI в. — Б.р. ↑

[2] Книга с религиозните принципи на будистката секта Джодо. Лафкадио Хърн вероятно прави грешка, защото авторът ѝ не е Монгаку Шонин. — Б.р. ↑

[3] Буда, Учението на Буда, Монашеството. — Б.р. ↑

[4] Книга от VIII в. с будистки легенди и притчи. — Б.р. ↑

[5] **Шому** (724–749 г.). — Б.р. ↑

[6] Светът на живите, където хората са обречени да понесат много и най-различни страдания и болки. — Б.р. ↑

ЗА ЕДНА ПРЕСТЪПЕНА КЛЕТВА

1

— Не се боя от смъртта — каза умиращата съпруга. — Само едно ме тревожи сега — бих искала да зная коя ще заеме мястото ми в този дом.

— Скъпа моя — отвърнал съкрушеният от скръб съпруг, — никой няма да заеме мястото ти в този дом. Никога, никога повече няма да се оженя отново!

Тогава той изрекъл това от все сърце, защото много обичал жената, която всеки миг щял да загуби.

— Даваш ли ми честната си дума на самурай? — попитала тя със слаба усмивка.

— Давам честната си дума на самурай! — отвърнал той, галейки бледото слабо лице.

— Тогава, мили мой — каза тя, — позволи да ме погребат в дъното на градината под сливовите дървета. Отдавна исках да те помоля за това, но си помислих, че ако се каниш да се ожениш повторно, не би желал гробът ми да е тъй близо. Но сега ти обеща, че никоя друга жена не ще заеме мястото ми в този дом, така че мога да изрека без колебание желанието си... Много ми се иска да бъда погребана в градината! Струва ми се, че там ще чувам понякога гласа ти и ще мога да се люблювам на цветята напролет.

— Ще бъде както искаш — отвърнал той. — Но моля те, не говори за погребение, не си толкова болна, че да сме загубили всякаква надежда.

— Аз вече загубих — каза тя в отговор. — Ще умра призори... Но ти ще ме погребеш в градината, нали?

— Да, под сянката на сливовите дръвчета, които посадихме заедно. Ще имаш и красива надгробна плоча.

— Ще ми дадеш ли и звънче?

— Звънче ли?

— Да, искам да сложиш в ковчега звънче, едно от онези звънчета, които носят будистките поклонници. Може ли?

— Ще получиш звънче и всичко, каквото пожелаеш.

— Нищо повече не желая — каза тя. — Любими мой, ти винаги си бил така добър към мен! Сега вече мога да умра щастлива.

Затворила очи и издъхнала — тъй леко, както заспива уморено дете. Била красива и в смъртта си, а на лицето ѝ трепкала загадъчна усмивка.

Погребали я в градината, под сянката на любимите ѝ дървета, а заедно с нея заровили и звънче. На гроба ѝ поставили хубав паметник със семейния герб и посмъртното ѝ име — *каймьо*, и издълбали следния надпис:

Благородната сестра, сияйна сянка на сливения цвят, населяваща обителта на Огромното море от състрадание.

Ала дванадесет месеца след смъртта ѝ близките и приятелите на самурая започнали да го увещават да се ожени повторно. „Още си млад — казвали те, — и си единствен син, а нямаш деца. Свещен дълг на самурая е да се ожени. Ако си отидеш от този свят, без да оставиш потомство, кой ще ти принася дарове и кой ще си спомня за предците в твоя род?“

Така след много такива увещания той най-сетне склонил да се ожени. Младоженката била само на седемнадесет години и самураят открил, че е в състояние да я обича нежно независимо от безмълвния укор на гроба в градината.

2

Нищо не смутило щастието на младата съпруга до седмия ден след сватбата, когато мъжът ѝ бил извикан в замъка за през нощта. Но още първата нощ, в която му се наложило да я остави сама, тя почувствала непонятно безпокойство — смътен страх, причината за който не разбирала. Легнала си, но не могла да заспи. Във въздуха се усещало странно напрежение — необяснима задуха като онази, която понякога предшества приближаваща буря.

Около часа на Бика тя чула във в нощта звънтенето на звънче — звънче на будистки поклонник, и се удивила кой ли странник минава през самурайския квартал в този късен час. След малко звънчето прозвучало по-наблизо. Нямало съмнение, че поклонникът приближава къщата, но защо изотзад, където нямамо път!... Неочаквано кучетата завили, и то особено зловещо. Тогава младата жена изпитала истински страх, напомнящ страха в кошмарен сън... Звънчето, види се, било в градината!... Младоженката се опитала да стане, за да събуди някой слуга, но открила, че не може да се вдигне от леглото, не може да помръдне, не може да извика... А звънчето се чувало все по-близо и по-близо. И как само виели кучетата!... После плавно и безшумно като сянка в стаята се появила жената макар нито една врата да не хлопнала и нито един параван да не се плъзнал. Жената била в погребална роба и със звънче на поклонник. Нямала очи — смъртта отдавна ги била изпила, а разпуснатата ѝ коса падала върху лицето... Тя погледнала с празните дупки на очите си през сплъстените кичури и заговорила без език:

— Не в тази къща, само не в тази къща! Тук все още аз съм, господарка! Махай се! Отивай си! И не смей да кажеш никому защо! Ако той разбере, ще те разкъсам на парчета!

Едва изрекъл това, призракт изчезнал. Младоженката припаднала от ужас и до сутринта не дошла на себе си.

Ала вишневата заря на утрото я накарала да се усъмни в истинността на случилото се. Но споменът за предупреждението я гнетял тъй, че тя не намерила смелост да разкаже за видението нито на мъжа си, нито другиму. Все пак обаче почти успяла да си внуши, че просто е сънувала кошмарен сън.

Само че следващата нощ разсеяла напълно съмненията и. Отново в часа на Бика кучетата започнали да лаят и да вият, отново се чуло звънчето, приближаващо бавно откъм градината, отново младата жена се помъчила напразно да стане и да извика, отново мъртвата се вмъкнала в стаята и изсъскала:

— Върви си! Но не смей да кажеш никому защо. Ако му пошепнеш дори, ще те разкъсам на парчета!...

Този път призракт дошъл до постелята, надвесил се над младоженката, размахал ръце...

На сутринта, когато самураят се върнал от замъка, жена му се хвърлила в краката му и го замолила горещо.

— Заклевам те — промълвила тя — да ми простиш неблагодарността и грубостта, че дръзвам да разговарям с теб така, но искам да си ида вкъщи. Искам незабавно да напусна този дом!

— Не си ли щастлива тук? — попитал той искрено смаян. — Нима някой си позволи да е груб с теб, докато ме нямаше?

— Не, не е това — отвърнала тя, хълцайки. — Всички тук са толкова мили с мен!... Но аз не мога да бъда повече твоя жена. Трябва да си ида...

— Любима моя! — възкликнал той напълно удивен. — Покрусен съм от мисълта, че нещо в този дом те прави нещастна. Но не мога дори да си представя защо трябва да си отидеш оттук. Освен ако някой не е бил прекалено груб с теб. Това, надявам се, не означава, че искаш да се разделим завинаги.

Разтреперана и обляна в сълзи, тя отговорила:

— Ако не ме пуснеш да си ида завинаги, ще умра!

За миг самураят останал безмълвен, като напразно се опитвал да разбере причината за неочакваното желание на младата си жена. А после, без да издава чувствата си, казал:

— Да те върна на родителите ти, без да си се провинила в нищо, е позор. Ако ми кажеш някаква причина, достатъчно убедителна, която да ми позволи да обясня достойно нашата раздяла, ще те пусна да си идеш. Но в противен случай няма да го сторя, защото името на моя дом трябва да остане неопетнено.

Тогава тя се видяла принудена да проговори и му разказала всичко от игла до конец, като добавила разтреперана от ужас:

— Сега вече тя ще ме убие! Ще ме убие!...

Макар да бил смел човек и да не вярвал в призраци, самураят останал повече от смаян. Но веднага му хрумнало едно просто и естествено обяснение.

— Скъпа моя — рекъл той, — сега си прекалено разстроена. Боя се, че някой ти е напълнил главата с глупави истории. Не мога да те отпратя само защото в този дом сънуваш кошмари. Но много съжалявам, че си страдала така силно в мое отсъствие. И тази нощ трябва да съм в замъка, ала няма да те оставя сама. Ще наредя на

двама от приближените си да те пазят в стаята ти и така ще спиш спокойно. Те са истински мъже и зорко ще бдят над съня ти.

Самураят ѝ говорел тъй загрижено и тъй нежно, че младата жена се засрамила от страховете си и склонила да остане при него.

3

Двамата оръженосци, оставени да пазят младоженката, били силни, храбри и добри мъже, опитни защитници на жени и деца. За да поддържат духа ѝ, те я развличали с весели истории. Тя разговаряла до късно с тях, смяла се на простодушните им шеги и почти забравила за страховете си. Когато най-сетне си легнала, оръженосците се настанили в ъгъла на стаята зад един параван и започнали игра на го, като си шепнели, за да не я събудят. А младата жена заспала сладко като младенец.

Но в часа на Бика тя пак се събудила със стон на ужас, защото чула звънчето... Било досами къщата и звънтенето му приближавало. Жената скочила, изпищяла, но никой в стаята не помръднал — наоколо царяла само тишината на смъртта, с всяка изминала минута все по-дълбока и по-зловеща. Ужасената младоженка се спуснала към своите пазачи, ала те седели пред дъската за игра неподвижни и втренчили един в друг изцъклени очи. Тя им изкрещяла, разтърсила ги, но те останали като замръзнали...

Впоследствие двамата обяснили, че чули звънчето, чули и писъка на младоженката, дори усетили как тя ги разтърсва, за да се събудят, но те не можели нито да помръднат, нито да издадат звук. Миг след това престанали да виждат и да чуват — черно було ги покрило и двамата потънали в безпамятен сън...

На разсъмване още щом прекрачил прага на спалнята, самураят съзрял на светлината на догарящата свещ обезглавеното тяло на младата си жена сред локва кръв. Двамата оръженосци все още спели, неестествено надвесени над дъската с недовършената игра. При вика на господаря си те скочили и опулили глупаво очи от страшната гледка на пода...

Главата не се виждала никъде, а по зловещата рана личало, че не била отсечена, а откъсната! Кървавата следа водела от стаята към верандата, където капациите зеели разбити. Тримата мъже проследили дирята, а тя се точела към градината — през пясък и туфи трева, покрай обраслото с ириси езерце, под дебелите сенки на кедъра и бамбука. Внезапно зад един завой мъжете се озовали лице в лице с кошмарно видение, което пицяло като прилеп — това била отдавна погребаната съпруга на самурая. Видението стояло изправено в цял ръст пред гроба си, в едната ръка със звънчето, а в другата — с кървящата глава...

За миг и тримата онемели от ужас. После единият оръженосец, изричайки будистка молитва, съсякъл с меч си жената. Тя мигом се разпаднала върху гроба — празна купчина дрипи от погребални одежди, кости и коса, а звънчето се изтърколило със звън настрани. Само безплътната дясна ръка продължавала да се гърчи и вие, а пръстите ѝ стискали кървящата глава и я дърпали и разкъсвали подобно щипките на жълт рак, които късат и разкъсват паднал на земята плод...

— Зловеща история — споделих на приятеля си, който ми я разказа. — Отмъщението на мъртвата, ако изобщо е било необходимо, е трябвало да сполети мъжа.

— Така мислят мъжете — отвърна той. — Ала една жена чувства нещата по-иначе...

Той беше прав.

ПО СИЛАТА НА КАРМАТА

Лицето на любимия човек и слънцето не могат да се гледат.

Японска пословица

I

Съвременната наука ни убеждава, че що се отнася до личността пламъкът на първата любов „безусловно предшества всички други преживявания^[1]“. С други думи, онова, което се смята за най-дълбокото и най-интимното от всички чувства, съвсем не е личен проблем. Философията е стигнала до тези извод много отдавна и никога не теоретизира така приятно, както когато се опитва да обясни загадката на любовната страст. Досега науката се е придържала строго към няколко идеи по въпроса. Жалко, защото метафизиците никога не са могли да дадат правилни и изчерпателни обяснения — те или учат, че първият поглед към обичания човек събужда в душата на влюбения някакъв дремещ ембрионален спомен; или че илюзията се създава от търсещи възплъщение неродени духове. Но и науката, и философията са единомислени по отношение на един много важен факт — че самите влюбени нямат избор; те са просто субекти на влияние. Науката е дори по-категорична по този въпрос — тя твърди съвсем открито, че мъртвите, а не живите са отговорни за това. Сякаш в първата любов се таи някакъв смътен призрачен спомен.

Вярно, че за разлика от будизма науката не утвърждава, че при особени обстоятелства ние сме в състояние да си припомним свои предишни съществувания. Онази психология, която се опира на физиологията, дори отрича възможността за унаследяване на паметта в този конкретен смисъл. Но тя допуска, че по наследство се предава нещо по-силно, макар и по-абстрактно — сборът от безчетните спомени на предците, сборът от неизброимите милиони и милиарди

преживявания. Така психологията може да обясни най-загадъчните ни усещания — противоречивите ни подбуди, най-необяснимата ни интуиция, всички онези на пръв поглед безразсъдни влечения или антипатии; онази смътна тъга или радост, които никога не могат да се обяснят с личния ни опит. Но тя все още не е намерила достатъчно свободно време да побеседва с нас за първата любов, въпреки че, бидейки свързана с невидимия свят, първата любов е най-необикновеното от всички човешки чувства. И най-загадъчното.

В страните на Запада загадката се заплита ето така.

У момчето, чиито живот е нормален и весел, настъпва един вид атавистичен период, през който то започва да изпитва към нежния пол онова примитивно презрение, породено единствено от чувството за физическо превъзходство. Но точно когато женското общество му е вече свършено безразлично, момчето внезапно обезумява. Житейският му път е пресечен от невиждана досега девойка — малко по-различна от останалите дъщери на човешкия род, но с нищо особено невпечатляваща очите на околните. В същия този момент с един-единствен тласък кръвта нахлува в сърцето му и всичките му сетива са очаровани. След това, докато трае безумието, животът му принадлежи изцяло на това новооткрито създание, за което той все още не знае нищо, освен че слънчевата светлина изглежда по-прекрасна, щом докосне косите ѝ. Някоя земна наука не може да го освободи от робството на това вълшебство. Но чия е магията? Дали това не е някаква сила на живия идол?

Не, психологията ни убеждава, че това е силата на мъртвите у идолопоклонника. Мъртвите правят магията. Те причиняват шока в сърцето на влюбения, те са причина за електрическата тръпка, която преминава през вените му при първия допир до ръката на девойката.

Защо обаче са избрали тъкмо нея, а не някоя друга — ето това е най-непонятното в загадката. Обяснението, предложено от един доста известен немец, няма да е в съзвучие с научната психология. Изборът на мъртвите, взет в развитие, навярно почива по-скоро на спомена, на паметта, отколкото на някаква далновидност. А така загадката не е приятна.

Съществува наистина романтичната възможност да са избрали точно тази, тоест определена девойка, защото в нейно лице е оцелял като на снимка споменът за всяка и всички девойки, които те са

обичали в миналото. Но е възможно също така да са я избрали, защото у нея се появява отново нещо от събирателния, многосложния и многообразен чар на всички жени, които те, мъртвите, са обичали напразно.

Ако приемем по-тягостната теория, трябва да повярваме, че страстта, макар и многократно погребвана, не може нито да умре, нито да намери покой. Онези, които са обичали напразно, умират само привидно, а всъщност продължават да живеят в сърцата на следващите поколения, докато копнежът им се осъществи. Те чакат понякога векове наред прераждането на своите любими, впитайки вечно в мечтите на младостта своето химерично съчетание от спомени. Оттук и непостижимите идеали — преследването на изтерзани души от непознаваемата жена.

В Далечния изток мислят другояче; и това, за което сега ще разкажа, се отнася до тълкуването на Буда.

II

Неотдавна един свещеник почина при твърде странни обстоятелства. Той служеше в храм, принадлежащ на една от най-старите будистки секти. Храмът е в селище, недалеч от Осака. (Можете да го видите, ако пътувате към Киото по железопътната линия Кансецу.)

Беше млад, добросъвестен и изключително хубав — прекалено хубав за свещеник, както твърдяха жените. Приличаше на една от онези красиви статуи на буда Амида, сътворени преди векове от големите майстори на будистката скулптура.

Мъжете от околността го смятаха за честен и начетен човек и бяха прави. Жените не се вълнуваха само от неговите духовни добродетели или образование: пряко волята си той имаше нещастията да ги привлича просто като мъж. Обожаваха го не само местните, но и жените от околните села и градове, и то не съвсем благочестиво. Това пречеше на религиозните му занимания и го отвличаше от неговите медитации. Жените намираха безупречни поводи да посещават храма по всяко време на денонощието само за да видят свещеника и да поговорят с него; задаваха му въпроси, на които свещеният дълг му повеляваше да отговаря; правеха приношения, които той не можеше да откаже. Някои задаваха и въпроси от нерелигиозен характер, които го

караха да се изчервява. Той бе твърде деликатен по природа, за да се защитава с по-резки думи дори когато по-дръзките градски девойки казваха неща, които едно селско момиче никога не би изрекло; думи, които го принуждаваха да помоли съответната девойка да го освободи от присъствието си. И колкото повече той отбягваше обожанието на срамежливите или ласкателствата на безочливите, толкова по-настойчиво ставаше преследването, докато не се превърна в изтезание.

Родителите му бяха отдавна покойници и той нямаше никакви светски връзки. Бе отдаден изцяло на вярата си и на нейното учение и не желаше да се отвлича с глупави и забранени неща. Изключителната му красота — красота на жив идол, бе за него истинско нещастие.

Предлагаха му богатство при условия, които той не желаше да обсъжда. Момичета се хвърляха в краката му и напразно го молеха да ги дари с любовта си. Непрекъснато получаваше любовни писма — писма, които оставаха без отговор. Някои бяха написани в класическия неясен и озадачаващ стил с всичките там характерни за него изрази като: „каменната възглавка на срещата“, „вълни по сянката на лицето“, „потоци, които се разделят, за да се възсъединят“. Други бяха по-непресторени и откровено нежни, изпълнени с патоса на първото девиче обяснение в любов.

Дълго време подобни писма не трогваха младия свещеник и външно той оставаше невъзмутим като изображение на Буда, по чието подобие бе сякаш сътворен. Но, така или иначе, той не беше Буда, а само един слаб човек и положението му бе наистина мъчително.

Една вечер в храма дошло момче, което му предало писмо, прошепнало му името на подателя и изчезнало в тъмнината. Според по-късните показания на един послушник свещеникът прочел писмото, върнал го обратно в плика и го оставил върху рогозката до възглавничката, на която бил коленичил. След като останал известно време неподвижен, сякаш потънал в мисли, той взел кутията с писмените си принадлежности, написал писмо, адресирал го до духовния си наставник и го оставил върху писмената масичка. После погледнал часовника и разписанието на влаковете. Часът бил късен, нощта — тъмна и ветровита.

Свещеникът свел глава пред олтара за кратка молитва, а после се втурнал навън в тъмнината. Стигнал до линията на влака точно

навреме, за да коленичи между двете релси, с лице към ревящия и летящ насреща му експрес от Кобе. А малко по-късно онези, които бяха боготворили необикновената му красота, щяха да изкрещят от ужас, когато видяха дори само на светлината на фенер онова, което бе останало от нещастното му, размазано по релсите тяло.

Намериха писмото, адресирано до духовния му наставник. То съдържаше простичкото обяснение, че е почувствал, че духовната му сила го напуска и е решил да умре, за да не извърши грях.

Другото писмо все още лежеше на пода, там, където го бе оставил — писмо, написано на онзи женски език, в който всяка сричка е смирена ласка. Като всички подобни писма (а те никога не биват изпращани по пощата) то нямаше нито дата, нито име, нито инициали, а на плика нямаше адрес. На несравнимо по-грубия ми език то би могло да се предаде приблизително така:

Да си позволявам такава волност, е навярно неуместно; и все пак чувствам, че трябва да говоря с Вас, и затова Ви изпращам това писмо. Колкото до нищожната ми особа, трябва да кажа само, че когато Ви видях за първи път по време на последния празник, се замислих; и оттогава не съм в състояние да Ви забравя нито за миг. С всеки изминал ден все повече и повече потъвам в мислите си за Вас, а когато спя, Ви сънувам и щом се събудя и осъзная, че Ви няма и че нощните ми блянове са измама, не мога да се въздържа да не плача. Простете ми, че макар да съм родена на този свят жена, си позволявам да копнея за извънмерната снизходителност да бъда обичана, а не мразена от човек, който стои толкова високо над мен. Може да Ви се стори глупаво и неделикатно, че позволявам на сърцето си да се терзае от мисълта за такава високопоставена особа. Но само защото знам, че не мога да съдържа сърцето си, позволих на тези изстрадани думи да се излеят от дълбините му, за да ги изпиша с несръчната си четка и да Ви ги изпратя. Моля се само да повярвате, че

съм достойна за съжаление. Моля се също така да не ми изпратите груби думи в ответ.

Съжалете ме, щом разберете, че това е изблик на моята преданост към Вас, благоволете да възнаградите и да отсъдите справедливо дори само от капчица милост това сърце, което, самотно в голямата си злочестина, се осмелява да се обърне към Вас. Ще се надявам и ще чакам непрекъснато обнадеждаващ отговор.

В името на щастieto Ви изпращам своите благопожелания.

*Днес...
От смирената,
за жадувания, любимия, възвишения
изпращам това писмо.*

III

Посетих свой приятел японец — будистки учен, за да му задам някои въпроси относно религиозните аспекти на това произшествие. Защото дори като признание за човешка слабост самоубийството на свещеника ми се струваше героизъм.

Но моят приятел беше на друго мнение. Той, напротив, отправи упреци. Припомни ми, че човек, който само си е помислил за самоубийството като средство да избяга от греха, е низвергнат от Буда и се обявява за духовен изгнаник, недостоеен да живее сред светците. А колкото до покойния свещеник, той според него бе един от онези, които Учителя^[2] нарекъл глупаци. Защото само глупец би си въобразил, че като унищожи тялото си, унищожава и корените на греха у себе си.

— Но — възразих аз — животът на този човек бе чист... Да предположим, че е потърсил смъртта, за да не подтикне несъзнателно други към грях.

Приятелят ми се усмихна иронично. После каза:

— Веднъж, много отдавна, една рядко красива японка от благородно потекло пожелала да стане монахиня. Тя отишла в един храм и изложила желанието си. А настоятелят ѝ казал: „Вие сте все още твърде млада. И досега сте живели като придворна дама. А и в очите на светските мъже сте красавица; вашето лице ще ви подлага на изкушението да се върнете към удоволствията на живота. Освен това желанието ви е навярно продиктувано от моментна скръб. Ето защо не мога да удовлетвори молбата ви.“ Но тя продължила да моли така горещо, че той се ядосал и излязъл. В стаята, където дамата останала сама, имало голям мангал, пълен с тлеещи въглени. Жената нажежила машата до червено и дамгосала жестоко лицето си с нея, като унищожила завинаги своята красота. А настоятелят, обезпокоен от миризмата на изгоряло, се втурнал в стаята и останал покрусен от това, което видял. Но дамата го замолила отново, без гласът ѝ да трепне дори: „Вие отказате да ме приемете, защото бях красива. Ще отстъпите ли сега?“ Така тя била приета в сектата и станала монахиня... Е, кой е постъпил по-мъдро — онази жена или свещеникът, когото искахте да похвалите?

— Но нима той е трябвало да обезобрази лицето си?

— Разбира се, че не! И постъпката на жената щяла да е недостойна, ако е била продиктувана от мисълта да се обезобрази, за да се предпази от изкушение. Законът на Буда забранява всякаква саморазправа и тя е престъпила този закон. Но тъй като е изгорила лицето си само за да може да поеме веднага по праведния път, а не от страх, че не ще устои сама на греха, вината ѝ е по-малка. От друга страна, свещеникът, който се е самоубил, е извършил голямо престъпление. Трябвало е да направи всичко възможно да превъзпита онези, които са го изкушавали. Но е бил твърде слаб за това. Щом като свещеник се е чувствал неспособен да се опази от греха, трябвало е тогава да се върне към светския живот и там да се опита да следва закона за онези, които не принадлежат към вярата.

— Излиза, че според будизма той не е постигнал нищо, така ли? — любопитствах аз.

— Трудно ми е да си представя, че е постигнал нещо. Само непосветените в Закона биха одобрили постъпката му.

— А посветените, те как ще преценят последствията, кармата на неговото деяние?

Приятелят ми помълча, после каза замислено:

— Не можем да узнаем цялата истина за това самоубийство. Може би то не е за първи път.

— Нима искате да кажете, че и в някой свой предишен живот той вероятно се е опитвал да избяга от греха, като унищожи тялото си?

— Да. Или в много други свои предишни съществувания.

— А какво ще кажете за бъдещите?

— Само Буда знае верния отговор.

— А според неговото учение?

— Не забравяйте, че е невъзможно да узнаем какво е било в ума на този човек.

— Но ако все пак той е потърсил смъртта само за да избяга от греха?

— Тогава ще трябва да се сблъсква отново и отново с това изкушение — с цялата му мъка, с цялата му болка; да се сблъсква още хиляди пъти дори, докато не се научи да превъзмогва себе си. Не можеш да избягаш чрез смъртта от върховната необходимост да победиш себе си.

И след като се разделих с моя приятел, думите му продължаваха да ме преследват; и все още ме преследват. Те събудиха нови мисли относно някои от теориите, които си позволих да нахвърля в първата част на този разказ. Още не съм успял да се убедя, че неговото необикновено тълкуване на любовната загадка е по-несъвършено от онези, които предлагаме ние на Запад. Питам се дали любовта, която води до смърт, не означава много повече от призрачния глад на погребани страсти. Не е ли тя израз на неизбежната разплата за отдавна забравени грехове?

[1] Хърбърт Спенсър (1820–1903) — „Принципи на психологията: Чувствата“. (Б.а.) Английски философ, който прилага еволюционната теория при изучаване на обществото. — Б.р. ↑

[2] Тоест Буда. — Б.р. ↑

ПО ВРЕМЕ НА ХОЛЕРА

Бидейки глух и сляп, главният съюзник на Китай по време на последната война^[1] не знаеше, а и все още няма понятие какво значи договор или мир. Той следваше по петите завръщащата се японска армия, завладя победилата империя и през топлия сезон отнесе около три хиляди човешки живота. Всъщност продължава да върлува и кладите, на които изгарят трупове, непрекъснато димят. Понякога вятърът довява откъм хълмовете отвъд града дима и миризмата чак в моята градина само за да ми напомни, че цената за кремиране на възрастен с моя ръст е осемдесет сена — около петдесет цента при сегашния курс на долара.

От балкона на втория етаж на къщата ми се вижда японска уличка, по протежението на която чак до залива се низят в редица магазинчета. Наблюдавал съм как от разни къщи по тая уличка изкарват болни от холера; последният днес сутринта бе моят съсед отсреща, който държеше магазинче за порцелан. Изнесоха го насила въпреки сълзите и виковете на близките му. Санитарният закон забранява лекуването на болни от холера вкъщи и все пак хората се опитват да скрият заболелите въпреки глобите и другите наказания, защото държавните инфекциозни болници са претъпкани, за пациентите не се полагат грижи и те са напълно откъснати от онези, които мислят за тях и ги обичат. Но полицаите рядко се оставят да бъдат измамени — почти веднага откриват поразените от болестта и пристигат с носилки и санитарии. Изглежда жестоко, но санитарният закон трябва да е жесток. Жената на моя съсед тичаше разплакана след носилката, докато полицаите не я принудиха да се върне в опустялото си магазинче. Сега то е затворено и стопаните му навярно никога вече не ще го отворят.

Подобни трагедии стихват така бързо, както и започват. Веднага щом изтече определеният от закона срок, опечалените събират злочестите си вещи и изчезват завинаги. А обичайният живот на уличката продължава, сякаш нищо особено не се е случило.

Странстващи търговци с бамбукови въдици, кошове, кофи или кутии и сандъци минават край запустелите къщи с обичайните си подвиквания; точат се религиозни процесии, напяващи фрагменти от сутри; слепият продавач на сапун надува мрачно своята свирка; тояжката на нощния пазач кънти по камъните; момчето, което продава сладкиши, продължава да бие барабана си и пее с тъжен и нежен, сякаш момичешки глас любовна песен:

*Двама с теб... Задържах се дълго
и на тръгване си мислех,
че току-що съм дошъл.
Двама с теб... Още помня чая.
Стар или нов чай от Уджи може и за другите
да е бил,
но за мен бе чай гьокуро^[2]
от красив жълт храст на дива роза.
Двама с теб... Аз съм телеграфистът,
а ти чакаш телеграмата.
Изпращам ти сърцето си.
Какво от това, че пощите могат да се срутят,
а жиците да се скъсат?*

И децата както винаги играят. Гонят се със смях и писъци, танцуват в кръг, ловят водни кончета и ги завързват за дълги конци, пеят песни за тегобите на войната и за това как се режат китайски глави. От време на време някое от децата изчезва, но оживелите продължават играта си. Това е то мъдростта.

Да се кремира дете, струва само четиридесет и четири сена. Синът на един мой съсед бе кремиран преди няколко дни. А камъчетата, с които обичаше да си играе, все още се търкалят под слънцето, там, където ги бе оставил...

Странен е този детски интерес към малките камъни. С тях си играят не само бедните, а и всички деца в определен период от съществуването си; колкото и играчки да има, всяко японче обича от

време на време да си поиграе с камъчета. За детското съзнание камъкът е нещо удивително и навярно така и би трябвало да бъде, щом и за математика не съществува нищо по-изумително от обикновения камък. Хлапакът подозира, че камъкът е нещо много повече от това, което изглежда. Чудесно подозрение! И ако глупавите възрастни не го излъжат, че играчката му е празна работа, тя никога няма да му омръзне и той все още ще открива нещо ново и изключително в нея. И само много голям мозък би могъл да отговори на всички детски въпроси относно камъните.

Според народното поверие момченцето на моя съсед си играе сега с призрачни камъчета по пресъхналото дъно на Реката на душите и навярно се удивлява защо тези негови играчки не хвърлят сянка. Истинската поезия на легендата за Сай-но кавара^[3] е в илюзорната правда на основната ѝ идея, че и след смъртта си японските деца продължават да си играят с камъчета.

Продавачът на бамбукови тръби обикновено обикаляше улиците с два големи кош, окачени на бамбуков прът, който той носеше на рамо като кобилица. В единия кош бяха самите тръби с различни диаметри, дължини и цвят, както и инструментите за поставянето им в железните тръби на водопровода. А в другия продавачът носеше бебе — собственото си дете.

Понякога то надничаше от коша и се усмихваше на минувачите; понякога, добре увито, спеше дълбоко на дъното, а друг път си играеше с всевъзможни играчки. Разбрах, че много хора му подарявали какви ли не играчки. Една от тях обаче поразително напомняше *ихай* — дъсчица с посмъртно име. Тя бе винаги в коша независимо дали детето спеше, или беше будно.

Един ден забелязах, че продавачът е изоставил бамбуковата си кобилица и двата кош. Той буташе по улицата количка, голяма, колкото да побере стоката, инструментите и бебето и очевидно с тази цел направена с две отделения. Види се, детето бе вече твърде тежко и бащата не можеше да го носи все така примитивно, както досега. Над количката се вееше бяло знаменце, върху което с курсив бяха изписани йероглифите: *Кисеру рао кае* — „Подменям водопроводни тръби“, както и лаконичната молба за „великодушна помощ“: *О-тасуке о*

негаимас. Детенцето изглеждаше здраво и весело, а до него аз пак видях необикновената дъсчица, напомняща *ихай*, която все привличаше погледа ми. Сега тя висеше точно пред лицето на детето. Гледах количката, докато тя приближаваше, и неочаквано се убедих, че съм прав и че дъсчицата е наистина *ихай*. Слънцето я осветяваше ярко и традиционният будистки текст се виждаше съвсем отчетливо. Това възбуди любопитството ми и аз помолих Ман'емон да каже на продавача, че много тръби въкъщи се нуждаят от подмяна. Това бе самата истина. Скоро количката спря пред нашата порта и аз излязох да я огледам.

Детето бе много лъчезарно и не се изплаши дори от мен — чужденеца. То гукаше, смееше се и протягаше ръчички — личеше си, че е свикнало да му се радват. Огледах по-отблизо дъсчицата. Беше Шиншу^[4]-ихай, с изписано върху нея посмъртното име на жена. А Ман'емон ми преведе текста, който гласеше:

„Почитана и с висок ранг в Обителта на съвършенството. Тридесет и първият ден на третия месец от двадесет и осмата година Мейджи^[5]“.

Междувременно един слуга изнесе тръбите, които се нуждаеха от подмяна, майсторът се залови за работа, а аз останах да го наблюдавам.

Лицето му бе на човек на средна възраст, с онези дълбоко врязали се привлекателни и мили бръчки край устата — пресъхнали следи от някогашни усмивки, — които придават на толкова много японски лица неповторимото изражение на смирена доброта.

Ман'емон започна да го разпитва, а да не отговаря на въпросите на Ман'емон, можеше само някой изключително проклет човек. Понякога имах чувството, че над тази мила и доверчива старческа глава се появява ореол на будисатва^[6].

С една дума, продавачът започна да отговаря на въпросите му и така, от дума на дума, разказа историята си. Два месеца след раждането на момченцето жена му умряла. В предсмъртния си час тя се обърнала към мъжа си с думите: „Моля те, три години от мига, в

който умра, детето да е неизменно свързано с моята сянка — никога не го отделяй от дъсчицата с посмъртното ми име, за да продължа да се грижа за него и да го кърмя. Защото знай, че ще го кърмя цели три години. Не забравяй, моля те, това последно мое желание!“

Но след смъртта ѝ той не можел да работи и да гледа както трябва такова малко дете, изискващо денонощни грижи. От друга страна, бил твърде беден, за да си позволи лукса да наеме бавачка. Затова се и заел да продава бамбукови тръби, за да припечелва по малко пари, без да оставя детето нито за минутка само. Не можел да си позволи и да му купува мляко, ами повече от година го хранил с рядка оризова каша и подсладена вода.

Казах вече, че детето изглеждало много здраво и румено и никак не му личеше, че не пие мляко.

— Това — заяви убедено, почти с укор Ман’емон — е, защото покойната му майка го кърми. Защо му е тогава мляко?

А момченцето се усмихна гальовно, притиснато сякаш в невидима, призрачна прегръдка.

[1] Японско-китайската война през 1894–1895 г. — Б.р. ↑

[2] Висш сорт японски чай. — Б.р. ↑

[3] Преддверието на ада, където според будистите измъчват децата. Там те градят кули от камъчета, а дяволите ги събарят. — Б.р. ↑

[4] Будистката секта Джодо. — Б.р. ↑

[5] 1885 г. — Б.р. ↑

[6] **Будисатва** — стремящ се към просветление. Онзи, който се стреми да излезе от безконечността на преражданията и да спаси всички живи същества от страдания. — Б.р. ↑

БАЛАДА ЗА ШУНТОКУ-МАРУ^[1]

Влизат с весел танц Дайкоку и Ебису^[2].

— Приказка ли да разкажем, или да поднесем своите благопожелания? Приказка! Но коя да изберем? Щом сме тук, в благословения ви дом, за да ви развличаме, ще започнем с историята за Шунтоку.

Много-много отдавна в провинция Кавачи живял богаташ на име Нобуйоши. А първородният — най-големият му син, се казвал Шунтоку-мару.

Момчето било едва тригодишно, когато майка му умряла. А когато станало на пет, в къщата влязла мащеха.

Шунтоку-мару навършил седем години, когато мащехата родила момче, което нарекли Отовака-мару. Двамата братя израсли заедно.

А когато станал на шестнадесет, Шунтоку отишъл в Киото, в храма на бог Тенджин^[3], за да поднесе дарове. Там той видял хиляда души да отиват към храма, хиляда да се връщат и още толкова да се молят вътре — на това място се били събрали три хиляди души^[4].

През това огромно множество към храма носели *каго* — паланкин, в който седяла най-малката дъщеря на един богаташ на име Хагияма. Шунтоку също пътувал в *каго* и двата паланкина се придвижвали успоредно по пътя към храма.

Щом съгледал девойката, Шунтоку мигом се влюбил в нея. Сетне двамата си разменили погледи и любовни писма.

Но един раболепен слуга веднага доложил всичко това на мащехата на момчето. И тя започнала да си прави сметка, че ако Шунтоку остане в бащиния си дом^[5], то складовете и на изток, и на

запад, хамбарите и на юг, и на север, а и къщата в средата няма никога да станат собственост на Отовака-мару.

Затова тя скроила вероломен план и се обърнала към мъжа си с думите:

— Господарю, повелителю мой, мога ли да се надявам на височайшето ти разрешение да бъда освободена за седем дни от домашните си задължения?

— Да, разбира се — отвърнал съпругът и. — Но какво се каниш да правиш през тези дни?

А тя му рекла:

— Преди да се омъжа за теб, господарю мой, дадох обет пред сияйното божество на храма Кийомидзу и сега желая да отида там, за да изпълня обещанието си.

— Добре си решила — съгласил се той. — А кой от слугите или прислужниците желаяш да те придружи?

— Нито слуга, нито прислужница ми е нужна. Искам да отида там сама.

И без да се вслушва в съвети и напътствия за пътуването, мащехата на Шунтоку потеглила и се отправила към Киото колкото се може по-бързо.

Щом пристигнала и намерила квартала Санджо, веднага попитала къде е улица Каджиямачи — улицата на ковачите. Упътили я и тя скоро съгледала една до друга три ковачници.

Влязла в средната, поздравила ковача и попитала:

— Господин ковач, можете ли да изработите от желязо нещо много дребно и деликатно?

А той отвърнал:

— Да, госпожо, това мога.

— Тогава, моля ви, изковете ми четиридесет и девет гвоздейчета без глави.

Но ковачът отговорил:

— Аз съм седмото поколение ковачи в нашия род, но никога досега не съм чувал за гвоздеи без глави и не мога да приема такава поръчка. По-добре да се бяхте обърнали другаде.

— О, не, дошла съм първо при вас и не желая да ходя другаде. Направете ми ги, моля ви, господин ковач!

— Да, но в такъв случай ще трябва да ми платите хиляда *рьо*.

А тя отвърнала:

— Само ги направете. Няма значение дали ще ми струват хиляда или две хиляди *рьо*. От все сърце ви моля да изпълните моята поръчка.

Ковачът не могъл да откаже на молбата ѝ. Той подредил всичко така, че да почете бога на духалата^[6]. После взел първия си чук, произнасяйки Конго-сутра^[7]; взел втория, изричайки Каннон-сутра^[8]; взел третия, казвайки Амида-сутра^[9]. Защото се страхувал, че гвоздеите ще бъдат използвани за някакво злодеяние.

Така, с печал в душата, ковачът изпълнил поръчката. А жената останала предоволна. И като поела гвоздеите с лявата си ръка, подала парите с дясната и се сбогувала с ковача.

Щом тя излязла, той си казал: „Ето че имам хиляда *рьо* все в злато. Но човешкият живот е само кратък отдих на странстващ пътник и аз трябва да засвидетелствам на хората състрадание и доброта. На мръзнеците ще раздам дрехи, на гладните — храна.“

И като обявил писмено намерението си на дъсчици, поставени по границите между отделните провинции и в края на всяко село, той проявил щедрост и милосърдие към много хора.

А по своя път мащехата се отбила в дома на един художник и го помолила да ѝ нарисува картина.

Художникът я запитал:

— Каква картина да ви нарисувам — на старо сливово дърво или на древен бор?

— Не, нито на едното, нито на другото, а картина на шестнадесетгодишно момче, високо пет стъпки и с две бенки на лицето.

— Няма да е трудно — рекъл художникът.

И не след дълго картината била готова. Момчето на нея приличало досущ на Шунтоку-мару и мащехата си отишла предоволна.

С този портрет тя забързала към Кийомидзу, а там го закрепила на едни стълб в задната част на храма.

После го заковала с четиридесет и седем от четиридесет и деветте гвоздеа, а останалите два забила в очите.

Едва тогава, сигурна, че е успяла да навлече проклятие на Шунтоку, злата мащеха се върнала вкъщи. А там само рекла кротко: „Върнах се“, и се престорила на предана и вярна съпруга.

Три или четири месеца след като мащехата проклела Шунтоку, той заболял тежко (и ослепял). Тогава тя тайничко се зарадвала.

И заговорила лукаво на своя съпруг Нобуйоши:

— Господарю, повелителю мой, по всичко личи, че болестта на Шунтоку е много лоша. Не е редно да се гледа такъв болен в дома на богат човек.

Нобуйоши много се учудил и натъжил, но като размислил и разбрал, че наистина нищо не може да се направи, извикал Шунтоку и му казал;

— Синко, изглежда, че болестта, от която страдаш, е проказа и затова не можеш да останеш повече тук. Затова най-добре ще е да обиколиш като поклонник всички провинции с надеждата някое божество да се смили над теб и да те изцери. А хамбарите и складовете си няма да оставя на Отовака-мару, а само на теб. Шунтоку, така че трябва непременно да се върнеш.

Без да подозира колко проклета и зла е мащехата му, клетият Шунтоку я замолил тъжно:

— Скъпа майко, казаха ми, че трябва да се махна оттук и да се скитам като поклонник. Но вече съм сляп и няма да ми е лесно да странствам. Бих се задоволил да ям и един път на ден вместо три пъти; бих се радвал, ако ми разрешите да живея и в ъгъла на някой хамбар или пристройка, само и само да съм близо до своя дом. Не бихте ли ми позволили да остана, дори само за малко. Почтена майко, нека остана!

Ала тя отвърнала:

— Неразположението ти е само началото на страшната болест, затова е невъзможно да останеш повече тук. Трябва незабавно да напуснеш този дом.

Така Шунтоку бил изхвърлен от слугите навън, на двора, и оставен да страда сам.

А злата мащеха изкрещяла след него:

— Щом баща ти нареди така, длъжен си още сега да се махнеш!

А той отвърнал:

— Но вижте, аз нямам дори подходящи дрехи. Нужни са ми поне поклонническа роба и гетри, както и торбичка за събиране на милостиня.

Лошата жена се зарадвала, че толкова бързо и лесно се отървала от него, и начаса му дала всичко, което искал.

Шунтоку взел вещите, благодарил ѝ и макар и толкова окаян, се приготвил за път.

Той облякъл робата, сложил си *мамори* — талисман, от дърво, а на врата си повесил торбичката. После обул сламените си сандали, завързал ги здраво, взел бамбукова тояга, сложил на главата си тръстикова шапка и като се простил с думите: „Сбогом, татко! Сбогом, майко!“, клетият Шунтоку се отправил на път.

Натъжен, Нобуйоши тръгнал да придружи сина си донякъде, като му говорел:

— Нищо не може да се направи, Шунтоку. Но ако благодарение на небесната милост на божествата, която се крие в този твой талисман, болестта ти бъде изцерена, веднага се върни при нас, сине мой.

Като чул тези мили бащини думи, младежът се почувствал по-добре и прикривайки лицето си с голямата тръстикова шапка, така че съседите да не го познаят, продължил пътя си сам.

Скоро обаче усетил, че краката едва го държат, и се уплашил, че няма да издържи дълго така. А и сърцето го теглело назад, към къщи. Тъй че той все току спирал, обръщал глава натам и още повече се натъжавал.

Тъй като му било трудно да си намира подслон, Шунтоку често трябвало да спи под някой бор или в гората. Но понякога щастието му се усмихвало и той успявал да се приюти в крайпътен храм сред статуите и изображенията на множеството буди.

Веднъж в сумрака на утрото, точно преди настъпването на деня, в онзи час, когато първи гарваните излизат и грачат, покойната майка на Шунтоку го навестила в съня му. И ето какво му казала:

— Синко, причината за твоето нещастие е магията на злата ти мащеха. Върви сега в Кийомидзу и моли богинята на храма за изцеление.

Шунтоку се събудил безкрайно удивен и се отправил към Киото, към храма Кийомидзу.

Един ден пътят го отвел до портата на дома на богаташ на име Хагияма. Шунтоку спрял и извикал:

— Дайте милостиня! Дайте милостиня!

Една прислужница го чула, излязла, дала му храна и се разсмяла високо:

— Как да не ти е смешно да дадеш нещо на такъв необикновен поклонник!

— Защо се смееш? — обидил се Шунтоку. — Аз съм син на един богат и много известен човек, на Нобуйоши от Кавачи. Но проклятието на злата ми мащеха ме направи такъв, какъвто съм.

Тогава Отохиме, дъщерята на Хагияма, като чула гласовете, излязла и попитала прислужницата:

— Защо се смееш?

А прислужницата отвърнала:

— О, господарке, дойде някакъв слепец от Кавачи, около шестнадесетгодишен момък, залепи се на портата и завика силно: „Дайте милостиня! Дайте милостиня!“ Опитах се да му дам на поднос малко чистен ориз, но когато го приближих към дясната му ръка, той си протегна лявата, а когато му поднесох храната към лявата, той пък се пресегна с дясната. Затова не се сдържах и се засмях.

Като чул обясненията на прислужницата, слепецът се ядосал и казал:

— Нямате право да обиждате непознат. Аз съм син на богат и прочут човек от Кавачи и се казвам Шунтоку-мару.

Тогава Отохиме, дъщерята на този дом, изведнъж си спомнила за Шунтоку, също много се ядосала и извикала гневно на прислужницата:

— Не се присмивай тъй грубо, защото така, както днес се смееш някому, утре може на теб да се смеят!

Отохиме била тъй смаяна, че леко се разтреперала, и щом се върнала в стаята си, мигом паднала в несвяст.

Тогава в къщата настанала суматоха и побързали да извикат лекар. Но девойката, която не можела да поеме никакво лекарство,

изпадала във все по-голямо безсилие.

После изпратили да повикат най-добрите лекари и след като се посъветвали помежду си, те решили, че причината за болестта на Отохиме може да е само някаква внезапна мъка.

Тогава майката коленичила до постелята на болната си дъщеря и рекла:

— Кажи ми, дъще, без да криеш нищо от мен, имаш ли някаква тайна мъка? Нещо, което да желаш много силно? Каквото и да е то, аз ще се помъча да ти го намеря.

Отохиме отвърнала:

— Много ме е срам, но ще ти кажа какво искам. Слепецът, който дойде тук онзи ден, е синът на един богат и много известен човек от Кавачи на име Нобуйоши. По време на празника Тенджин^[10] срещнах този младеж на път към храма Китано. После двамата си разменихме любовни писма и се врекохме един на друг. Ето защо много искам да ми позволите да тръгна из страната и да го намеря, където и да е той.

Майката отвърнала нежно:

— Това наистина ще е добре. Ако искаш *каго*, ще получиш; ако искаш кон, ще го имаш. Можеш да си избереш за придружител и когото искаш от слугите. Ще ти дам и толкова пари, колкото пожелаеш.

А Отохиме казала:

— Не искам нито кон, нито *каго*, нито слуга да ме придружава. Трябват ми само дрехи на поклонник — гетри в роба, и просешка торбичка.

Защото Отохиме смятала за свой дълг да тръгне на път съвсем сама като Шунтоку.

Така тя напуснала бащиния си дом и се сбогувала с родителите си, с очи, пълни със сълзи, защото нямала сили да изрече: „Сбогом.“

Тя преминала през много планини и долини, като чувала само зова на дивите елени и грохота на планинските порои.

Понякога губела пътя, понякога се катерела по стръмни и трудни пътеки, а сърцето ѝ все тънело в тъга.

Най-накрая съзряла пред себе си — далеч, много далеч — бора, наречен „кавама-мацу“, и двете скали Ота^[11], и щом ги съгледала, помислила си с любов и вяра за Шунтоку.

Забързала натам и скоро срещнала пет-шест души, които отивали на поклонение в Кумано, и ги попитала:

— Не видяхте ли по пътя си един сляп младеж на около шестнадесет години?

А те отвърнали:

— Не, не още. Но ако го срещнем някъде, ще му предадем каквото пожелаете.

Отговорът им разочаровал дълбоко Отохиме и тя започнала да си мисли, че всичките ѝ усилия да намери своя любим са може би напразни. Това много я натъжило.

Накрая така се отчаяла, че решила да се откаже да го търси в този свят и да се удави в езерото Савара, за да има възможност да го срещне в някой бъдещ живот.

И забързала към езерото. Щом стигнала до него, Отохиме свалила поклонническите си дрехи, закачила връхната си роба на един бор, хвърлила просешката торбичка настрани, разпуснала косата си и я вчесала на прическа *шимада*^[12].

После напълнила ръкавите си с камъни и тъкмо да се хвърли в езерото, пред нея неочаквано се появил много стар човек — на не по-малко от осемдесет години, — целият в бяло и със свещена дъсчица в ръка.

И старецът рекъл:

— Не бързай да умираш, Отохиме! Този, когото търсиш, е в храма Кийомидзу. Иди там и ще го намериш.

Това наистина била най-добрата вест, за която можела да мечтае, и Отохиме изведнъж се почувствала безкрайно щастлива. Защото знаела, че е спасена с височайшето благоволение на своя бог-хранител и че старецът е самият този бог.

И така, тя изхвърлила камъните от ръкавите си, облякла отново връхната си роба, сменила прическата си и без да губи нито миг, се отправила бързо към Кийомидзу.

Стигнала най-последно до храма. Изкачила трите долни стъпала и като надникнала под една стряха, видяла своя любим — Шунтоку — да спи на земята, покрит със сламена рогозка. Отохиме му извикала: „Моши! Моши!“^[13]

Шунтоку мигом се събудил от вика ѝ, грабнал вързопчето, което бил оставил встрани от себе си, и на свой ред извикал с негодувание:

— Понеже съм сляп, децата от квартала всеки ден идват да ме дразнят.

При тези думи Отохиме се натъжила дълбоко, приближила се, положила ръце върху раменете на нещастния си възлюблен и му заговорила:

— Не съм от тези лоши и проклети деца. Аз съм дъщерята на богатия Хагияма. И понеже на празника Тенджин в Киото ти се врекох, дойдох при теб.

Изумен от гласа на любимата си, Шунтоку скочил и извикал:

— О, наистина ли това си ти, Отохиме? Толкова време мина от последната ни среща!... Всичко е тъй необикновено! Дали това не е просто лъжа?

А после двамата заплакали, прегърнати и безсилни да говорят.

Но скоро Шунтоку дал воля на мъката си и извикал на Отохиме:

— Настигна ме проклятието на моята мащеха и сама виждаш как изглеждам. Затова и никога не ще мога да се свържа с теб и да стана твой съпруг. Какъвто съм сега, такъв и ще си остана, докато не изгния и не умра. Ето защо трябва веднага да се върнеш у дома си и да заживееш отново в щастие и разкош.

Ала Отохиме отвърнала, дълбоко опечалена:

— Никога! Сериозно ли говориш? Да не си полудял?

— Не, не! Само се престорих на сериозен, защото те обичам толкова, че и живота си бих дал за теб!

— Отсега нататък никога няма да те изоставя, каквото и да стане с мен!

Тези слова успокоили Шунтоку, но в същото време сърцето му се изпълнило с жалост към нея и той заплакал, без да може да пророни и дума.

Тогава тя му казала:

— Щом вероломната ти мащеха те е омагьосала само защото си богат, не се боя да отмъстя за теб, като също я омагьосам, защото и аз съм дете на богат баща.

След тези думи Отохиме заговорила от все сърце на божеството на храма и му казала следното:

— Седем дни и седем ноци ще се отдам тук на пост и молитва, за да изпълня своя обет, и ако в теб има поне малко справедливост и състрадание, умолявам те да ни спасиш.

На голям храм като този не подхожда сламен покрив. Аз ще го препокрия с птичи пера, а стрехите — с пух от соколи.

Тези *тори*^[14] и тези каменни фенери са грозни. Аз ще издигна *тори* от злато; ще направя хиляда фенера от злато и хиляда от сребро и всяка вечер ще ги паля.

В голяма градина като тази трябва да има дървета. Ще посадя хиляда хиноки^[15], хиляда суги^[16] и хиляда карамацу^[17].

И ако след всичко това Шунтоку не оздравее, тогава двамата с него ще се хвърлим в твоето езеро с лотосите и ще се удавим. А след смъртта си ще се превърнем в две огромни змии, ще тормозим всички, които идват да се молят в този храм, и ще пресечем пътя на поклонниците към него!

Колкото и да е странно, през нощта на седмия ден, откакто Отохиме дала този обет, Каннон-сама я споходила в съня ѝ и ѝ казала следното:

— Аз чух молитвите ти и ще ги изпълня!

После Отохиме се събудила и разказала съня си на Шунтоку. Двамата много се зачудили. Станали и се спуснали заедно към реката, измили се, а сетне прочели молитвите си към богинята.

И случило се невероятното: очите на слепия Шунтоку се отворили широко и прогледнали, външността му се променила и болестта изчезнала безследно. Двамата влюбени заплакали от щастие.

После тръгнали и стигнали до една странноприемница, свалили поклонническите си дрехи, облекли нови роби и наели паланкин и носачи, за да ги отнесат у дома.

Щом стигнали пред дома на неговия баща, Шунтоку се провикнал:

— Почтени родители, ето че се върнах при вас! Благодарение на силата на думите, изписани върху моя талисман, вече съм, както сами виждате, изцелен. А вие как сте, майко, татко?

Като чул гласа, баща му изскочил от къщи и извикал:

— Оо, колко се тревожех за теб. И нито за миг не престанах да те мисля. Но сега съм истински щастлив да те видя, синко! Теб и невестата, която си довел!

Радостта им била голяма.

Но точно тогава, колкото и да е странно, злата мащеха внезапно ослепяла, а пръстите на ръцете и краката ѝ започнали да гният. Тя се замятала от страшна болка.

А невестата и женихът се обърнали към нея:

— Виж ти! Проказата не отмина и теб! Но не можем да държим прокажен в заможна къща като нашата. Молим те, върви си веднага оттук. Ще ти дадем поклонническа роба и гетри, сламена шапка и вързопче с храна. Ето, всичко това е вече готово.

Товага проклетата мащеха разбрала, че дори да не умре от болестта си, спасение за нея все едно няма, защото тя самата била извършила същото зло преди това. А Шунтоку и Отохиме били много доволни — истински щастливи.

Мащехата, както някога и Шунтоку, ги помолила да ѝ разрешат само да получава по малко храна поне веднъж на ден, но Отохиме отвърнала на поразената от болестта жена:

— Не можем да те оставим тук. Дори в ъгъла на някоя пристройка. Махай се! Веднага се махай!

Нобуйоши също се разгневил на жена си:

— Как така ще останеш? Колко време ти е нужно да разбереш, че трябва да си идеш?

Той я извлякъл навън, а тя не могла да се сдържи и се заплакала, като се мъчела да скрие лицето си от погледите на съседите.

Отовака повел сляпата си майка за ръка и двамата се отправили към Киото, към храма Кийомидзу.

Когато стигнали, те изкачили три от стъпалата на храма, паднали на колене и отправили към богинята пламенна молитва:

— Дай ни сила за още едно проклятие!

Но богинята неочаквано се явила пред тях и им казала:

— Ако ме молехте за добро, щях да изпълня молбата ви, но повече не искам да имам нищо общо с коварните ви планове. А ти,

жено, ако трябва да умреш, умри още сега. А след смъртта си ще бъдеш изпратена в ада, където ще се вариш на дъното на железен котел!

Такъв е краят на историята за Шунтоку.
... Завършваме я ние така!
Весело! Весело! Весело!

[1] Балада за **Шунтоку-мару** е популярна легенда, залегнала в основата на пиесата за театър *Но* „Йоробоши“ — „Немощният монах“, авторството на която се приписва на Дзеами Мотокийо (1363–1443). — Б.р. ↑

[2] Двама от седемте щастливи богове в японския будизъм. — Б.р. ↑

[3] Обожественият дух на Сугавара Мичидзане (845–880) — калиграф, учен и поет, предан васал на император Уда (889–897) и сина му — император Дайго (898–930). Става жертва на дворцови интриги. В негова чест в Киото е построен храмът Китано. — Б.р. ↑

[4] Тук цифрите нямат конкретен смисъл, а изразяват само огромно множество. — Б.а. ↑

[5] Става дума за японската семейна традиция, по силата на която първородният син наследява бащиното си имущество и поема изцяло грижите за своите родители. — Б.р. ↑

[6] Става дума за Фуйго — бог на ковачите в японския будизъм. — Б.р. ↑

[7] Диамантената сутра. Една от трите основни сутри на сектата Шингон. — Б.р. ↑

[8] Наименование на 25-я раздел на Лotosовата сутра — най-почитаната в Япония. — Б.р. ↑

[9] Сутра, възхваляваща прелестите и удоволствията в свещената обител на буда Амида — един от най-тачените в средновековна Япония. — Б.р. ↑

[10] Правник в чест на годишнината от смъртта на Сугавара Мичидзане. Честват го всяка година на 25 юли. — Б.р. ↑

[11] Едно от значенията на „ота“ е „срещнах“, „срещал съм“. — Б.а. ↑

[12] Прическа на девойка. Тук — прическа, която се прави на покойница. — Б.р. ↑

[13] Моля! Ало! (яп.) — Б.р. ↑

[14] Порта пред шинтоистки храм. Наподобява арка. — Б.р. ↑

[15] Японски кипарис. — Б.р. ↑

[16] Криптомерия (яп.). — Б.р. ↑

[17] Японски бор. — Б.р. ↑

БАЛАДА ЗА ОГУРИ ХАНГАН^[1]

Всяка дума от този разказ е историята на Огури Ханган.

I. РАЖДАНЕТО

Прочутият Такакура Дайнагон, познат още и под името Кане-ие, бил толкова богат, че имал навред из страната къщи съкровищници.

Той притежавал скъпоценен камък с власт над огъня, и друг — с власт над водата. Имал също и нокти, изтръгнати от лапите на жив тигър, и дори ребра от жребче.

От всичко, което човек може да пожелае на този свят, той не искал нищо освен наследник и нямал друга причина за тъга.

Най-после един негов доверен слуга на име Икеношоджи му казал следното:

— Знам, че будисткото божество Тамонтен^[2], на което в свещената планина Курама е издигнат храм, се слави навред с божественото си милосърдие. Затова и коленопреклонно ви моля да отидете в този храм и да се помолите. Така желанието ви ще бъде непременно изпълнено.

Кане-ие се съгласил и веднага се заел с приготовленията за пътешествието.

Тъй като напредвал бързо, стигнал много скоро до храма, а там, след като пречистил тялото си, като се облял с течаща вода, отправил пламенни молитви към божеството да му изпрати наследник.

Цели три дни и три ноци Такакура Дайнагон се въздържал от всякаква храна. Ала всичко изглеждало напразно.

Тогавя, отчаян от безмълвието на божеството, Такакура решил да си направи в храма *харакири* и така да обезчести свещеното място.

Нещо повече, той решил след неговата смърт духът му да витае в планината Курама и да възпира и плаши всички поклонници по дългата девет мили планинска пътека.

След миг всичко щяло да завърши трагично, но добрият Икеношоджи притичал тъкмо навреме, за да предотврати замисъла на своя господар.

— О, господарю — извикал той, — прекалено много избързвате с решението си да умрете. Проявете търпение и ми позволете по-напред аз да опитам щастието си. Нека видим дали ако се помоля за вас, няма да постигна по-голям успех.

И след като пречистил тялото си двадесет и един пъти — седем пъти с гореща и седем пъти с ледена вода, както и още седем пъти със сноп от бамбукови пръчки, Икеношоджи отправил към бога следната молитва:

— Ако благодарение на милостта ти моят господар бъде дарен с наследник, кълна се, че ще подаря бронзови павета, за да се покрие с тях целият двор на храма. Ще подаря също и бронзови лампи, които да опасват в кръг цялото светилище, както и покритие от чисто злато и чисто сребро за всички колони вътре в храма.

И тъй, на третата нощ, която Икеношоджи прекарал в бдение и молитви, самият Тамонтен се явил пред предания слуга и заговорил:

— С искреното желание да удовлетвори молбата ти, търсих наблизко и далеч подходящ наследник. Стигнах чак до Тенджику (Индия) и до Кара (Китай). Но въпреки че хората са многобройни като звездите на небето и камъчетата по брега, аз бях дълбоко опечален, че не можах да намеря сред човешкия род достоен наследник за твоя господар. И най-последно, като не знаех какво повече да сторя, откраднах душата на най-малкото от осемте деца на единия от Шитенно^[3], който живее на върха Ари-ари в планината Данкоку^[4]. Това дете съм решил да дам за наследник на твоя господар.

Щом изрекло това, божеството се оттеглило във вътрешността на храма.

А отърсвайки се от видението, Икеношоджи се хвърлил девет пъти на земята, благодарил от все сърце и забързал към дома на господаря си.

Не след дълго жената на Такакура Дайнагон разбрала, че носи в утробата си дете, и след деветте щастливи месеца родила без всякакви мъки син.

И странно, детето имало върху челото си отчетлив белег — китайския йероглиф със значение ориз. А още по-странното било, че в

очите му се отразявали четири образа на Буда^[5].

Радостта на Икеношоджи и на родителите на новороденото нямала граници. На третия ден след раждането детето било именувано Аривака — Младият Ари, на името на планинския връх Ари в планината Данкоку.

II. ИЗГНАНИЕТО

Детето растяло бързо и когато станало на петнадесет години, тогавашният император го дарил с името и титлата Огури Ханган Кане-уджи — Огури Ханган от рода Кане.

Когато Ханган навършил пълнолетие, баща му решил да му намери невеста.

И тъй, Дайнагон огледал дъщерите на всички министри и висши сановници, но не открил нито една, достойна да стане съпруга на сина му.

Ала младият Ханган, като научил, че е дарен на своите родители от Тамонтен, решил на свой ред да му се помоли за съпруга. И придружен от Икеношоджи, той се отправил бързо към храма.

Там двамата се пречистили, като си измили ръцете и си изплакнали устата, и прекарвали три нощи в непрестанно бдение и религиозни занимания.

Но тъй като били само двамата, без придружители, младият принц скоро се почувствал самотен и за да разсее скуката, засвирил на своята флейта, направена от бамбуков корен.

Запленена от нежните звуци, огромната змия, която обитавала езерото на храма, се превърнала от страховито влечуго в прекрасна придворна дама, приближила се до входа на храма и се заслушала унесена в мелодията.

Тогава Кане-уджи помислил, че вижда пред себе си онази, която желаел от все сърце за съпруга. И като решил също така, че тя е избрана за него от самото божество, той настанил прекрасното създание в паланкин и го отвел в бащиния си дом.

Но съвсем наскоро след това върху столицата връхлетяла страшна буря, последвана от голямо наводнение. Бурята и наводнението продължили седем дни и седем нощи.

Императорът бил силно разтревожен от тази поличба и заповядал да повикат астролозите, за да разтълкуват страшното

знамение.

В отговор на зададените им въпроси астролозите отвърнали, че причината за бурята и наводнението е гневът на мъжката змия, която искала да си отмъсти, задето отвели женската ѝ. А тя била не друга, а красавицата, която Кане-уджи бил довел преди време със себе си.

Тогава императорът заповядал Кане-уджи да бъде заточен в провинция Хитачи, а преобразената женска змия да бъде върната незабавно в езерото край храма в планината Курама.

Така, принуден да се подчини на императорската заповед и да замине, Кане-уджи се отправил към провинция Хитачи, придружен единствено от верния Икеношоджи.

III. РАЗМЯНАТА НА ПИСМА

Наскоро след като Кане-уджи бил изпратен в изгнание, един пътуващ търговец, търсец пазар за стоката си, посетил дома на заточения принц в Хитачи.

Когато Ханган го попитал къде живее, търговецът отвърнал с думите:

— Живея в Киото на улица Муромачи, а името ми е Гото Саемон. Имам на склад хиляда и осем вида различни стоки за продан в Китай; хиляда и осем вида стоки за продан в Индия и още хиляда и осем само за Япония. Тъй че складовете ми съдържат три хиляди двадесет и четири вида стоки.

А що се отнася до страните, които съм посетил, мога да ви отговоря, че съм бил вече три пъти в Индия и три пъти в Китай, а това е седмото ми пътуване из тази част на Япония.

Като чул всичко това, Огури Ханган запитал търговеца не познава ли някоя девойка, подходяща за негова жена, тъй като той, принцът, е все още неженен и желае да си намери невеста.

Саемон отвърнал:

— В провинция Сагами, на запад оттук, живее богаташ на име Йокояма Чоджа, който има осем синове. Дълго страда той, че няма дъщеря, и дълго се моли за това на Божественото слънце. Така след време бе дарен с дъщеря. След раждането ѝ нейните родители решиха, че и подхожда по-високо положение от тяхното, и тъй като появата ѝ на този свят е резултат от божествената сила на височайшето небесно светило, те ѝ построиха отделен дом. Тази девойка наистина

превъзхожда всички жени в Япония. С една дума, не мога да се сетя за друга по-подходяща за вас във всяко отношение.

Новината доставила на Кане-уджи огромно удоволствие и той веднага помолил Саемон да стане негов *накодо* — посредник, а Саемон приел и обещал да направи всичко, което е по силите му, за да изпълни желанието на принца.

После Ханган заповядал да му донесат четка и туш, написал любовно писмо и го завързал така, както подобава да се завързват подобни послания.

Връчил той писмото на търговеца, за да го отнесе на дамата, дал му също и сто златни *рьо* като награда за услугата.

Саемон се поклонил много пъти в знак на благодарност а скрил писмото в сандъка, който винаги носел със себе си. После метнал сандъка на гръб и се сбогувал с принца.

Въпреки че пътуването от провинция Хитачи до провинция Сагами обикновено отнемало седем дни, търговецът пристигнал там по обяд на третия, защото бързал и не спирал ни ден, ни нощ.

Бързал с все сили и най-после спрял пред двореца Инуи-но Гошо, построен от богатия Йокояма за единствената му дъщеря Теруте-химе, в местността Соба, провинция Сагами. Търговецът помолил за разрешение да влезе.

Но строгите стражи му заповядали да си върви, като заявили, че дворецът е на Теруте-химе, дъщерята на прочутия Йокояма Чоджа, и че на нито един мъж, независимо кой е той, не се разрешава да влиза вътре. Казали му още, че те, стражите, са поставени да охраняват двореца — по десет души денем и по десет нощем — строго и бдително.

Но търговецът им обяснил, че е Гото Саемон от улица Муромачи в град Киото, че е прочут навред, че три пъти е ходил в Индия и три пъти в Китай, а това е седмото му пътуване из страната на изгряващото слънце. Казал им още:

— Пускали са ме да влизам свободно във всички дворци на Япония, затова ще ви бъда дълбоко признателен, ако ми разрешите да вляза и в този.

След тези думи той извадил много топове коприна и ги разгънал пред стражите, а алчността така ги заслепила, че те охотно пуснали търговеца в двореца.

Той минал през огромната външна порта, после по един мост и се намерил пред покоите на високопоставените придворни дами.

Саемон извикал много високо:

— Почтени дами, нося със себе си всичко, което бихте пожелали: какви ли не костюми за придворни особи, гребени, игли и фиби за коса; сребърни фуркети, перуки от Нагасаки и всевъзможни китайски огледала.

Искушени от желанието да видят всички тези неща, дамите позволили на търговеца да влезе в покоите им, които той скоро превърнал в магазин за дамски принадлежности.

Ала докато се пазарял и разпродавал успешно стоката си, Саемон не пропуснал предоставилия му се щастлив случай и като измъкнал от сандъка си повереното му любовно писмо, той се обърнал към дамите:

— Ако си спомням добре, намерих това писмо в един град в провинция Хитачи. Ще ми доставите огромно удоволствие, ако го приемете, за да го използвате като образец, в случай че е написано красиво и изискано, или пък да се посмеете, ако е непохватно и грозно.

Тогава най-високопоставената измежду придворните дами взела писмото и се опитала да разчете началото.

Цуки ни хоши аме ни араре да — кори кана, което означавало: „Луната и звездите! /Дъжд, след него и градушка —/ парченца лед!“ Ала дамата не проумяла загадката на тайнствените слова.

Останалите също не успели да отгатнат смисъла на думите и започнали да се смеят.

Те се смели толкова пронизително, че принцеса Теруте ги чула и излязла при тях, облечена в роба и с воал върху черната си като ноц коса.

Отдръпнали бамбуковия параван пред нея и тя попитала:

— Каква е причината за този смях? Ако има нещо забавно, то нека и аз да споделя веселието ви.

А придворните дами отвърнали:

— Смеехме се, защото не успяхме да разчетем едно писмо, което този търговец от столицата твърди, че е намерил на улицата. А ето и писмото — дори началото е загадка за нас.

Така писмото, положено върху разтворено алено ветрило, било поднесено по подобаващ начин на принцесата. Тя го поела и възхитена от красотата на почерка, възкликнала:

— Никога досега не съм виждала толкова изящно нещо! Сякаш е писано от самия Кобо Дайши^[6] или от Монджу Босацу^[7]. А може би това писмо е излязло изпод четката на някой от принцовете Ичиджо, Ниджо или Санджо^[8], известни като ненадминати калиграфи? Но от друга страна, с риск да сгреша, бих казала, че това изящество е дело на ръката на Огури Ханган Кане-уджи, тъй прочут сега в провинция Хитачи... Ще ви прочета писмото.

Теруте-химе го разгърнала и първата фраза, която прочела, била: *Фуджи но яма* („От планината Фуджи“), което тя изтъкувала като загатване, че писмото е от човек с висок ранг. Ето какво пишело по-нататък:

*... Кийомидзу косат — До хълмовете Кийомидзу
араре ни одзаса — градушката се сипе по тревата
итая ни араре — и върху покривите трополи.
Тамото ни кори — Ръкавите сковани са от лед.
нонака ни шимидзу — Но ето — бистър ручей сред
полето,
коике ни макото — а във водата — стръкове ориз!*

*Иноба ни цую — Върху листенцата искри роса
шакунага оби — като рисунките върху момински
пояс.*

*Шика ни момиджи — Елен тъжи сред алени листа,
футамата-гава — но над реката „раздвоена“
хосо танигава-ни марукибаши — ще хвърля ствол за
мост.*

*Цурунаши юми ни хануке дори — Лък без стрели и
без тетива, без крила птица...*

После тя разтъкувала йероглифите по следния начин:

*Мауреба ау — Ще те намеря и ще бъдем заедно
Араре най — и никога не ще се разделим,
Короби ау — сърцата и телата си щом слеем.*

А значението на останалото било следното:

Това писмо трябва да бъде отворено в ръкава на робата, така че никой да не се досети за него. Запазете тайната, дълбоко скрита в пазвата Ви.

Мечтая да ми се отдадете така, както тръстиката се огъва под напора на вятъра. Желая от все сърце да Ви служа винаги и във всичко.

Рано или късно съдбата ще ни събере, както и да ни разделя в началото. Копнея за Вас, както еленът копнее наесен за своята сърна.

Макар че дълго ще сме разделени, ние ще се срещнем, както се събират водите на река, разсечена на две в горното си течение.

Божествена моя, това писмо е моята молитва към Вас. Съхранете я в душата си! Помисля ли за Теруте-химе, усещам, че летя!

А в края на писмото принцесата открила името на онзи, който ѝ го изпращал — самият Огури Ханган Кане-уджи. Открила и собственото си име на получател на посланието.

И тя изведнъж се смутила, защото отначало не предполагала дори, че писмото е за нея, и без да подозира, го била прочела гласно пред придворните дами. Принцесата знаела много добре, че разбере ли за него, баща ѝ, коравосърдечният Чоджа^[9], ще я убие по най-жесток начин. Ето защо, обзета от ужас да не бъде смесена с пръстта на пустинното поле Уваногахара — подходящо място, на което един разгневен баща да посече дъщеря си, Теруте-химе прочела колкото се може по-неясно края на писмото, накъсала го на парчета и се запътила към покоите си.

Но търговецът знаел, че не може да се върне в Хитачи без отговор, и решил да го получи с хитрост. Той се втурнал след принцесата, като от бързане едва успял да си събуе сандалите, и извикал високо:

— О, принцесо! Учили са ме, че йероглифите били създадени в Индия от Монджу Босацу, а в Япония — от Кобо Дайши. Нима да разкъсаш писмо не е равносилно на това да унищожаш сътвореното от Кобо Дайши? Вероятно знаете, че жената не е тъй чиста като мъжа. Как тогава вие, родената жена, си позволихте да скъсате писмо? Ако откажете да напишете отговор, ще се обърна към всички богове, ще ги известя за недостойната ви постъпка и ще ги призова да ви прокълнат.

С тези думи той извадил от сандъка, който винаги носел със себе си, будистка молитвена броеница и започнал да трака със зърната й страшно разгневен.

Ужасена и объркана, принцеса Теруте го помолила да престане и обещала веднага да напише отговор.

Така отговорът бил написан и предаден на Саемон, който предоволен от успеха на мисията си, се отправил бързо назад към Хитачи със своя сандък на гръб.

IV. КАК КАНЕ-УДЖИ СЕ ОЖЕНИЛ БЕЗ СЪГЛАСИЕТО НА ТЪСТА СИ

Като пътувал, без да спира за отдых, посредникът търговец скоро стигнал до изгнаническият дом на Ханган и предал писмото на принца, който го разгърнал с треперещи от вълнение ръце.

Но отговорът бил твърде лаконичен:

Оки нака буне — „Носеща се в открито море лодка“.

Кане-уджи разтълкувал посланието така: „Сполуките и бедите съпътстват всеки от нас, тъй че не се бой, а се опитай да дойдеш незабелязано при мен.“

Тогава той повикал Икеношоджи и му заповядал да приготви всичко необходимо за път. Гото Саемон се съгласил да им бъде водач.

Щом стигнали местността Соба и наближили двореца на принцесата, търговецът се обърна към принца с думите:

— Къщата с черната порта пред вас принадлежи на всеизвестния Йокояма Чоджа, а онзи палат на север от нея с червената порта е на красивата като цвете Теруте-химе. Бъдете благоразумни във всичко и ще постигнете успех.

Като казал това, търговецът изчезнал.

Следван от верния си слуга, Ханган приближил към червената порта. Двамата с Икеношоджи се опитали да влязат, но стражите застанали на пътя им с упрека, че е крайно нахално от тяхна страна да искат да бъдат допуснати в двореца на Теруте-химе — единствената дъщеря на прочутия Йокояма Чоджа, свещена рожба, дошла на този свят с благословията на Божественото слънце.

— Имате право да говорите така — отвърнал Икеношоджи. — Но трябва да знаете, че сме полицаи от града и търсим избягал престъпник. И тъкмо защото на нито един мъж не е позволено да влиза в този дворец, а престъпникът се е скрил в него, ще трябва да ни пуснете да претърсим.

Смаяни, стражите се видели принудени да се отдръпнат от пътя им и станали свидетели на това как мнимите полицаи влезли в двора и как повечето от придворните дами се спуснали да ги посрещнат като дългоочаквани гости.

А принцеса Теруте, безмерно щастлива от появата на автора на онова любовно писмо, излязла пред своя жених, облечена в церемониални одежди и с воал, спускащ се по раменете ѝ.

Кане-уджи също бил неописуемо щастлив от сърдечното посрещане на красавицата. И сватбата била направена веднага за голяма радост в на двамата, а след нея имало весел пир, на който виното се леело щедро и прещедро.

Тъй голяма била веселбата, тъй радостни били всички, че приближените на принца и придворните дами на принцесата танцували, свирели и пеели заедно. А Огури Ханган извадил своята флейта от бамбуков корен и засвирил нежно.

Като чул тази весела врява в двореца на дъщеря си, бащата на Теруте много се удивил какво става там. Но когато му доложили, че Ханган се е оженил без негово съгласие за дъщеря му, Чоджа страшно се разгневил и замислил таен план за отмъщение.

V. ОТРАВЯНЕТО

На другия ден Йокояма изпратил на принц Кане-уджи послание, в което го канел да дойде у дома му, за да вдигнат церемониално чаши с вино и да се поздравят като тъст и зет.

Принцеса Теруте се опитала да убеди Ханган да не отива, защото през нощта сънувала сън, който не предвещавал нищо добро. Но Ханган не взел на сериозно страховете ѝ и тръгнал храбро към дома на Чоджа, следван от младата си свита.

Предоволен, Йокояма Чоджа наредил да приготвят множество вкусни ястия с всички деликатеси — и дарове на земята, и дарове на морето, посрещнал царски Ханган и го забавлявал добре.

А когато церемонията с виночерпенето била вече към края си, Йокояма изразил желание и гостът му, принц Кане-уджи, да позабавлява присъстващите.

— Какво бих могъл да направя за вас? — попитал Ханган.

— Честно казано, бих желал да ни покажете голямото си умение да яздите — отвърнал Чоджа.

— Добре — приел веднага принцът.

Довели му коня на име Оникаге^[10].

Животното било тъй необуздано, че по-скоро приличало на демон или дракон, отколкото на кон, и малцина дръзвали да се приближат до него. Но принц Ханган Кане-уджи освободил жребеца от дебелиите, и тежки вериги и го яхнал с учудваща лекота. И независимо от непокорния си нрав Оникаге се видял принуден да се подчини на всички желания на ездача. Присъстващите — и Йокояма, и останалите — онемели от почуда.

После обаче Чоджа извадил шесткрилен параван, изправил го, разгънал го и помолил принца да премине с жребеца по горния край на рамката.

Принц Огури се съгласил и изпълнил молбата му, след което яздил и по рамката на *шоджи*^[11].

Сетне поставили на земята шахматна дъска и Ханган яздил и върху нея, като карал коня под себе си да стъпва само в определени квадрати.

Най-накрая той накарал Оникаге да запази равновесие върху тънката дървена рамка на книжен фенер.

А Йокояма просто вече не знаел какво да прави и покланяйки се ниско на принца, успял само да промълви:

— Наистина съм ви благодарен за това, което ни показахте. Доставихте ми огромно удоволствие!

А принц Огури завързал Оникаге за едно вишнево дърво в градината и влязъл в къщата.

Ала Сабуро — третият син на Йокояма, успял да склони баща си да отрови Ханган и поканил принца да пийне вино, в което била забъркана отрова от синя стоножка, син гущер и стояла дълго в бамбукова кора вода.

Без да подозират, че виното е отровно, Ханган и приближените му изпили до дъно чашите си.

Тъжно е да се пише за това, но отровата била толкова силна, че проникнала във вътрешностите и разложила костите на жертвите.

Животът ги напуснал така бързо, както бързо изчезват сутрин капчиците роса от тревата.

Сабуро и баща му погребали телата в пустинното поле Уваногахара.

VI. ЗАХВЪРЛЕНА

След коварното убийство на принца безсърдечният Йокояма решил, че не може да остави дъщеря си да живее на този свят. Затова наредил на доверените си слуги, братята Онио и Ониджи^[12], да я откарат навътре в морето ма Сагами и да я удавят.

А братята, като знаели, че господарят им е твърде коравосърдечен и не биха могли да го склонят да размисли, се видели принудени да му се подчинят.

И тъй, те отишли при злочестата невеста и й открили за какво са изпратени при нея.

Теруте-химе останала тъй слисана от жестокото решение на баща си, че отначало приела чутото за кошмарен сън, от който искрено се молела да се събуди. Но след това промълвила:

— През живота си не съм извършила съзнателно никакво престъпление... Но каквото и да се случи с мен, повече от всичко на света бих искала да узная какво сполетя принца, след като бе поканен на пир у баща ми.

— Господарят Йокояма — отвърнали братята — бе разгневен, като узна, че двамата сте се оженили без законната му благословия, и според плана, замислен от брат ти Сабуро, отрови младия Ханган.

Още по-смаяна от това разкритие, Теруте изпитала справедлив гняв и проклела баща си за нечуваната му жестокост.

Ала не ѝ оставили време да оплаква съдбата си — Онио и брат му я съблекли и увили голото ѝ тяло в тръстикова рогозка.

През нощта двамата изнесли този злочест товар и принцесата се сбогувала с придворните си дами сред плач и тъжни вопли.

Братята Онио и Ониджи дълго гребали с веслата и навлезли с товара в лодката си много навътре в открито море. Но когато се оказали сами и далеч от хорските очи, Ониджи доверил на Онио, че ще е по-добре да се опитат да спасят младата си господарка. По-големият брат приел веднага и двамата започнали да кроят план как точно да я спасят.

Тъкмо тогава край тях преминала празна лодка, носена от морското течение.

Братята прехвърлили принцесата в нея и възкликнали: „Каква щастлива случайност наистина!“ После се сбогували с младата си господарка и загребали назад към Сагами.

VII. ГОСПОЖИЦА ЙОРИХИМЕ

Седем дни и седем нощи лодката с бедната Теруте била подмятана от вълните. И през цялото това време духал силен вятър и валял проливен дъжд. Най-после някакви рибари от Найое я открили случайно. Те обаче помислили, че красивата жена в лодката е духът, причинил продължилата няколко дни силна буря, и Теруте без малко да загине под ударите на веслата им, ако не бил един човек от Найое, който я взел под свое покровителство.

Този човек на име Муракими Даю решил да осинови клетата девойка, тъй като си нямал свое дете, което да го наследи.

И така, завел я той в дома си, дал ѝ името Йорихиме и се отнасял с нея тъй мило, че жена му започнала да го ревнува от осиновената и да се държи грубо с нея в отсъствие на мъжа си.

Ядосана още повече от това, че Йорихиме не се кани да си отиде доброволно, лошата жена взела да крои планове да се избави завинаги от нея.

Точно по това време в пристанището пуснал котва корабът на някакъв спекулант — похитител на деца. Няма нужда да обясняваме, че Йорихиме била тайно продадена на този търговец на човешка плът.

След сполетялото я нещастие злочестата принцеса сменила седемдесет и пет пъти своя господар! Последният, който я купил, бил някой си Йородзюя Чобей, известен като съдържател на голям провинциален публичен дом — *джороя*, в Мино.

Когато Теруте-химе била представена на новия си господар, тя му заговорила смирено и го помолила да я извини за несклопните маниери, грозната походка и липсата на каквато и да било изисканост. Чобей на свой ред я помолил да му разкаже всичко за себе си, за родното си място и за своето семейство.

Теруте-химе преценила обаче, че ще е неразумно да споменава дори името на родния си край, тъй като можела да се окаже принудена да разкрие и злодеянието на баща си, който отровил съпруга ѝ.

Вместо това предпочела да обясни само, че е родом от Хитачи, изпитвайки печално задоволство да заяви, че е родена в провинцията, в която е живял нейният любим.

— Родена съм, — казала тя — в Хитачи, но потеклото ми е твърде ниско. Затова ви моля да проявите добрината и да ми подберете подходящо име.

Така Теруте-химе била преименувана на Кохаги от Хитачи. Не пропуснали и да ѝ напомнят, че трябва да служи покорно на своя господар и да е мила с гостите на неговия дом. Но тя отказала да се подчини на това и заявила, че е готова да върши с удоволствие всякаква черна работа, но никога не ще приеме да стане *джоро* — жена за удоволствие.

— Тогава — извикал разгневен Чобей — твоите задължения през деня ще са следните:

Да храниш всичките ми коне, сто на брой, които държа в конюшните, и да прислужваш на всички в къщата, докато се хранят.

Да подреждаш по най-подходящ начин косите на всичките тридесет и шест *джоро* в този дом, както и да пълниш седем кутии с пресукани конопени нишки.

Да палиш всеки ден огън в седем пещи и да носиш вода от планинския извор, който е на часове път оттук.

Теруте разбирала, че задълженията, възложени и от жестокия стопанин, не са по силите на никое човешко същество. Тъй че не ѝ

оставало нищо друго, освен да оплаква съдбата си.

Но скоро тя разбрала, че плачът не ще ѝ помогне. Затова изтрила сълзите си и решила да се заеме за работа, пък каквото стане, стане. Вързала си престилка, запретнала ръкави и се заловила да храни конете.

Необяснимо е великото милосърдие на боговете! Но е сигурно, че щом Теруте-химе нахранила първия кон, благодарение на божествена намеса и останалите мигом се заситили. Същото удивително нещо се случило и когато Теруте прислужвала на масата, и когато правела прическите на момичетата, и когато пресуквала конопа, и когато палела огъня в пещите.

Най-тъжната гледка била Теруте-химе с двете ведра на кобилицата на път за далечния извор в планината. А като видяла във водата на извора отражението на промененото си лице, тя заплакала наистина горчиво. Само че изведнъж се сетила за безжалостния Чобей и душата ѝ се изпълнила с такъв страх, че нещастната принцеса забързала назад към сегашния си безрадостен дом.

Не минало много време обаче, и Чобей забелязал, че новата прислужница не е обикновена жена. Затова започнал да се отнася към нея много по-мило.

IX. ТЕГЛЕНЕТО НА КОЛИЧКАТА

А сега ще разкажем какво се случило с Кане-уджи.

Всеизвестният монах Югьо Шонин^[13] от храма Фуджисава в Кагами, който кръстосвал надлъж и шир Япония, за да проповядва будисткия закон из всички провинции на страната, минал случайно край Уваногахара.

Там той видял множество гарвани и сови да кръжат над някакъв гроб. Югьо Шонин се приближил и безкрайно удивен, съгледал същество без ръце и крака, което шавало между парчетата от разбитата надгробна плоча.

После си спомнил древното поверие, според което принудените да умрат, преди да са изживели отпускните им на този свят години, възкръсват във вид на *гаки-ами*^[14]. И си помислил, че съществото пред него е навярно тялото на някоя такава нещастна душа.

В доброто сърце на монаха веднага се събудило желанието да отведе това чудовищно създание в минералните извори при храма Кумано и да му помогне да си възвърне човешкия образ.

И така, той поръчал да направят количка за *гаки-ами*, положил в нея безименното същество и окачил на гърдите му дъсчица с едро изписани йероглифи. Написаното гласяло:

Проявете милост към това нещастно създание и му помогнете да стигне до горещите минерални извори при храма Кумано. Онези, които потеглят дори за малко количката с въжето, вързано за нея, ще бъдат възнаградени с много и големи сполуки. Да потеглиш количката дори само на крачка, е равносилно на това да нахраниш хиляда монаси; да я потеглиш на две крачки — да нахраниш десет хиляди монаси. Да я потеглиш на три крачки, е равносилно на това да помогнеш на свой покоен близък — майка, баща или съпруг, да поеме пътя на Буда.

Много пътници съчувствали на безформеното същество: някои теглели количката часове наред, други — по няколко дни.

Така след време количката на *гаки-ами* се озовала пред портите на Йородзуя Чобей. Щом я видяла, Кохаги от Хиташи се трогнала дълбоко от написаното върху дъсчицата и изпитала непреодолимо желание да потегли количката дори само ден и така да помогне на покойния си съпруг с онова, което милосърдната ѝ постъпка можела да му осигури.

Ето защо Кохаги помолила своя господар да я освободи от работа за три дни, за да може да потегли поне малко количката. Поискала това в името на родителите си. Не посмяла да признае, че го прави за мъжа си, от страх да не би, като разбере истината, господарят ѝ да се разгневи.

Отначало Чобей отказал, като заявил грубо, че щом тя преди време не се е подчинила на изискванията му, то и той няма да ѝ разреши да напусне дори за час дома му.

Но Кохаги му казала:

— Чуйте, господарю! Кокошките лягат в полозите, когато времето застудее, а птичките се приютяват дълбоко в гората. Така и хората, когато са в беда, бързат да се подслонят под покрива на милосърдието. Вие се славите като добър човек, затова и количката на *гаки-ами* спря за малко край оградата на вашия дом. А аз ви обещавам да дам, ако е нужно, и живота си за вас и вашата съпруга, ако сега ме дарите само с три дни свобода.

Ето така коравосърдечният Чобей бил в крайна сметка склонен да удовлетвори молбата, а жена му с радост добавила към определеното време още два дни от себе си.

Така, освободена за цели пет дни, Кохаги веднага се заловила с тежката си задача.

След като преминала през много прекеждия и през такива трудни места като Фуханосеки, Муса, Самегае, Оно и прохода Суенагатогге, тя стигнала до всеизвестния град Оцу само за три дни. Там трябвало да остави количката, за да успее за останалите ѝ два дни да се върне в провинция Мино.

По дългия ѝ път към Оцу единствените приятни гледки и звуци били красивите диви лилии край пътя, гласовете на полските чучулиги, песента на пролетните птички, които чуруликали в клоните на дърветата, както и песните на селските девойки, които разсаждали ориза.

Но тези гледки и звуци успявали да я зарадват само за миг, защото повечето от тях я карали да мечтае за други дни и ѝ причинявали болка, събуждайки спомена за безнадеждното положение, в което била изпаднала.

Въпреки умората от тридневния тежък път клетата девойка не потърсила странноприемница. Последната нощ прекарала край безименното тяло, с което на следващия ден трябвало да се раздели. „Чувала съм — мислела си тя, — че *гаки-ами* е същество, принадлежащо към света на мъртвите. Тогава този тук сигурно знае нещо за моя покоен съпруг. О, поне да можеше да вижда и да чува! Тогава бих го разпитала за Кане-уджи с думи или с писмо.“

Когато над околните, обвити в мъгла планински върхове се зазорило, Кохаги отишла да потърси четка и туш. Скоро намерила и се

върнала при количката. После под написаното върху дъсчицата на гърдите на *гаки-ами* добавила следното:

Когато възвърнеш човешкия си образ и тръгнеш назад към родния си край, отбий се, моля те, при Кохаги от Хитачи, слугиня на Йородзуя Чобей от град Обака, провинция Мино. Защото бих се радвала безкрайно да видя отново онзи, благодарение на когото получих с огромни усилия пет дни свобода, трите от които прекарах в теглене на неговата количка.

После Кохаги се сбогувала с *гаки-ами* и забързала назад към къщата на стопанина си, макар да ѝ било много тежко да изостави така количката.

Х. ВРЪЩАНЕТО КЪМ ЖИВОТ

Най-после *гаки-ами* бил докаран до минералните извори на прочутия храм Кумано и с помощта на състрадателни хора всеки ден бил подлаган на целебното въздействие на минералните бани.

Благодарение на техния чудотворен ефект само след седмица се появили очите, носът, ушите и устата му, а след четиринадесет дни се възстановили напълно и крайниците му.

И тъй, след двадесет и един дни странното същество се преобразило окончателно в истинския Огури Ханган Кане-уджи — съвършен и красив като преди.

След удивителното преобразяване Кане-уджи се огледал и останал безкрайно учуден кога и как се е озовал на това непознато място. Но благодарение на намесата на бога на Кумано всичко се подредило така, че възроденият принц да се върне благополучно у дома си — двореца Ниджо в Киото, където родителите му — владетелят Кане-уджи и съпругата му, го посрещнали с неописуема радост.

Тогава, като чул за случилото се, императорът си помислил колко чудесно е, че негов поданик, след като е бил цели три години покойник, е могъл да се върне в света на живите.

И той не само простил с радост вината, заради която Ханган бил изпратен в изгнание, но го и назначил за управител на трите провинции — Хитачи, Сагами и Мино.

XI. СРЕЩАТА

Един ден Огури Ханган напуснал своя дворец и се отправил на обиколка из поверените му провинции. А като стигнал в Мино, решил да посети Кохаги от Хитачи и да ѝ изкаже благодарността си за изключителната ѝ добрина.

Ето защо той отседнал в дома на Йородзуя, където бил настанен в най-изисканата гостна, украсена с позлатени паравани, китайски килими, индийски завеси и други скъпоценни неща.

Когато заповядал да извикат Кохаги от Хитачи да се яви пред него, отговорили му, че тя е само една от най-долните прислужници и че е прекалено мръсна, за да се появи пред очите му. Но той не обърнал внимание на тези думи и пожелал да я види веднага, колкото и мръсна и неугледна да е тя.

Така, пряко волята си, Кохаги трябвало да се яви пред владетеля, когото тя най-напред успяла да зърне иззад един параван и останала смаяна от изумителната му прилика с Ханган.

Огури я попитал за истинското ѝ име, но Кохаги отказала да му го съобщи, като рекла:

— Щом не ще мога да поднеса вино на господаря, без да му открия истинското си име, тогава ще трябва да го освободя от нищожното си присъствие.

Но точно когато вече си тръгвала, Ханган ѝ извикал:

— Не, почакай малко! Имам пълното право да те питам за името ти, защото аз всъщност съм онзи *гаки-ами*, когото ти така милостиво тегли с количката до Оцу миналата година.

И той извадил дъсчицата, на която Кохаги била написала своето послание.

Дълбоко развълнувана, тя рекла:

— Безкрайно съм щастлива да ви видя прероден. А сега ще ви разкажа с удоволствие цялата си история, като се надявам единствено на това, господарю, че вие ще ми разкажете нещичко за призрания свят, от който сте се завърнали и който, уви! обитава моят съпруг... Аз съм (... болно ми е да говоря за отминалите дни!) единствената дъщеря

на Йокояма Чоджа от областта Соба в провинция Сагами и името ми е Теруте-химе. Все още ме изгаря споменът за това как преди три години се омъжих за един високопоставен и прочут млад мъж на име Огури Ханган Кане-уджи, който живееше в провинция Хитаги. Но той беше отровен от родния ми баща, който пък бе подучен да стори това злодеяние от третия си син Сабуро. Аз самата бях осъдена да ме удавят в морето на Сагами и дължа живота си на верните слуги на баща ми — Онио и Ониджи.

Тук Ханган я прекъснал и възкликнал:

— Теруте, пред теб е Кане-уджи, твоят съпруг. Макар и убит заедно със свитата си, съдено ми било да живея още дълго на този свят. Бях спасен от мъдрия монах от храма Фуджисава и не един добър човек тегли количката ми чак до горещите извори на Кумано, където възвърнах предишния си облик и здравето си. Сега съм назначен за управител на трите провинции и мога да имам всичко, което пожела.

Като чула това, Теруте не могла да повярва, че всичко не е просто сън, и заплакала от радост. После промълвила:

— О, да знаеш само през колко прежеждия преминах, откакто те видях за последен път! Седем дни и седем ноци морските вълни ме подхвърляха в една лодка; после в залива Найое изпаднах в такава опасност, че за малко не си загубих живота, но един добър човек на име Мураками Даю ме спаси. После пък ме купуваха и продаваха седемдесет и пет пъти, докато накрая попаднах тук, където трябваше да понасям всякакви трудности и лишения само защото отказах да стана *джоро* — жена за удоволствие. Затова ме намираш сега в такава окаяно положение.

Като чул за жестокото отношение на коравосърдечния Чобей, Кане-уджи се разгневил ужасно и се спуснал веднага да го убие. Но Теруте възпряла своя съпруг и така изпълнила обещанието, което преди много време била дала на Чобей — да пожертва, ако е нужно, и живота си за своя господар и съпругата му в замяна на петте дни свобода.

Тогава в знак на дълбока благодарност Чобей подарил на Ханган стоте коня от конюшните си, а на Теруте дал за прислужници тридесет и шестте момичета от своя дом.

ХІІ. ОТМЪЩЕНИЕТО

Ето и областта Соба в провинция Сагами — родното място на Теруте-химе. Колко много радостни и колко много печални спомени събудило това място в сърцата на двамата!

Ето ги и Йокояма и сина му, който погубил Огури с отрова.

Сабуро, третият син, бил заведен на пустинното поле Тоцуканохара и наказан.

А Йокояма Чоджа, макар и толкова жесток, не бил наказан, защото, колкото и да са лоши, родителите трябва да са за децата си като слънцето и луната. Като чул, че го помилват, Йокояма се разкалял дълбоко за своето злодеяние.

Двамата братя Онио и Ониджи били възнаградени богато за това, че спасили живота на принцеса Теруте.

И тъй, добрите били богато възнаградени, а лошите получили заслужено възмездие.

Богати и щастливи, Огури Ханган и Теруте-химе се завърнали в столицата, където заживели в двореца Ниджо и сияйният им живот бил красив като разцъфнала пролет.

[1] **Огури Ханган** — освен именит художник (вж. бележката в „Историята на Кашин Коджи“) Огури Ханган е герой на много невероятни истории и легенди, най-популярната от които е тази. — Б.р. ↑

[2] **Тамонтен**, или **Бишамон** — един от пазителите на четирите посоки на света. Пази северната и е известен и с това, че много обича да слуша да му четат проповеди и сутри. — Б.р. ↑

[3] Четирите небесни богове — пазителите на четирите посоки на света: Джикокутен (на изток), Дзоджотен (на юг), Комокутен (на запад) и Тамонтен (на север). — Б.р. ↑

[4] Планина в Северна Индия, на която в едно от предишните си съществувания Буда, роден като принц Судана, пребивава като будисатва. — Б.р. ↑

[5] Знак, че не е земно създание. — Б.р. ↑

[6] **Кобо Данши** (774–835) — посмъртното име на будисткия монах Кукай, който въвежда японската сричкова азбука *хирагана*. — Б.р. ↑

[7] **Монджу Босацу** — будисатва, символ на мъдростта и осъществяването на всички буди. Той е лявата ръка на Шакиямуни —

историческия Буда, и често го изобразяват възседнал лъв. — Б.р. ↑

[8] Три от петте аристократични семейства, потомци на знатен древен род. От тях са избирали императриците, върховния дворецов съветник — *кампаку*, и регента — *сешишо*. — Б.р. ↑

[9] Чоджа не е собствено име. Означава „богаташ“, но все още се използва почти като собствено. Често така наричат най-богатия и най-влиятелния човек в града, околността и пр. — Б.а. ↑

[10] Буквално Необязден кон. — Б.р. ↑

[11] Тънка преграда в японски дом, направена от лека дървена рамка и полупрозрачна хартия. — Б.р. ↑

[12] **Онио** — буквално Цар на дяволите; **Ониджи** — буквално Най-високопоставеният дявол след царя. — Б.р. ↑

[13] Буквално Пътуващ монах. Прозвище, давано векове наред на настоятеля на главния храм на сектата Джишу (Секта на времето), проповядваща ревностно идеята за Чистата земя, тоест за будисткия рай. — Б.р. ↑

[14] Буквално „гладен дух“. — Б.р. ↑

БАЛАДА ЗА О-ШИЧИ

През есента ловците подмамват сърните със звуците на флейта, наподобяващи зова на влюбените елени, и така ги убиват.

Почти по същия начин една от петте най-прелестни девойки в Едо, чисто красиво лице очаровало столицата така, както цъфналите вишни, се отрекла от живота си в момент на любовно заслепение.

След необяснимата ѝ постъпка тя била изправена пред градоначалника и той започнал разпита на младата престъпничка:

— Не си ли ти О-Шичи, дъщерята на продавача на зеленчуци? И как ти, която си толкова млада, извърши такова тежко престъпление като опожаряването на своя дом?

А О-Шичи, плачейки и кършейки ръце, отвърнала следното:

— Повярвайте, това е единственото ми престъпление! И нямах друга подбуда освен тази: преди време, когато тук избухна голям пожар — толкова голям, че унищожи почти целия Едо, нашата къща също изгоря. Ние тримата — родителите ми и аз, като не знаехме къде другаде да идем, се приютихме в един будистки храм и останахме там, докато си построихме нова къща... Необяснимо е провидението, което събира две млади сърца!... В този храм имаше един послушник и ние се залюбихме. Срецахме се тайно и си обещавахме никога да не се забравим. Врекохме се взаимно, като порязахме пръстите на ръката си и всеки пи от кръвта на другия. Разменихме си и писмени клетви, че ще се обичаме вечно. Но още преди да разменим възглавниците си^[1], новата ни къща в квартала Хонго беше готова и ние — родителите ми и аз, трябваше да се пренесем в нея. Но от деня, в който се сбогувах тъжно с Кичидза-сан, на когото се бях връкла за цели два живота, нито едно писмо от моя послушник не дойде да утеши сърцето ми. Нощем, сама в постелята, си мислех ли, мислех и най-последно в един мой сън ме споходи чудовищната идея да запаля къщата. Струваше ми се, че това е единствената възможност да се срещна отново с моя красив възлюблен.

Така една вечер взех сноп суха тръстика, мушнах в него няколко живи въглена и хвърлих незабелязано снопа в една барака зад къщата.

После избухна пожар, настъпи голяма суматоха, арестуваха ме и ме доведоха тук. О, колко ужасно беше всичко това! Никога, никога повече няма да повтора тази грешка! Но каквото и да стане, моля ви, помогнете ми, спасете ме! Оо, съжалете се над мен!

Ех, какво простосърдечно разкаяние!... Но на колко години била всъщност тя? На дванадесет? На тринадесет? На четиринадесет? След четиринадесет идва петнадесет. И, о, господи, тя била петнадесетгодишна и не можела да бъде спасена.

Затова О-Шичи била осъдена според закона. Но най-напред я завързали с яки въжета и цели седем дни я държали изложена на показ на моста Нихонбаши.

Каква печална гледка представлявала тя!

Лелите и братовчедите ѝ, и даже Бекурай и Какусуке — домашните слуги, трябвало често-често да изстискват ръкавите си, тъй мокри били те от сълзи.

Но тъй като престъплението не можело да бъде оправдано, О-Шичи била разпъната на четири кола. Под кея запалили огън, пламъците лумнали и...

Клетата О-Шичи изгоряла в тях.

Независимо от всичко лете насекомите неизменно се стремят към огъня.

[1] Този странен израз произтича от японската поговорка: „Влюбените си разменят възглавниците“. В тъмнината малките японски дървени възглавници могат лесно да се разменят. Тук смисълът е, че двамата все още се срещат тайно нощем. — Б.а. ↑

МОНИКА БРО

ГРАДИНАТА НА ДУШИТЕ

ИЗ КНИГАТА „ТОКИО, МОЕ РОДНО МЯСТО“, ПОСВЕТЕНА НА ЛАФКАДИО ХЪРН И ИЗДАДЕНА В
СТОКХОЛМ ПРЕЗ 1988 Г.

Небето е ясносиньо и стволовете на дърветата чернеят. Гробището сякаш няма край, простира се надлъж и нашир тъй голямо, че пазачът на входа предлага карта. Отвъд пределите му се издига шестдесететажният небостъргач Съншайн Сити в Икебукуро, сграда, символизираща всичко онова, към което Лафкадио Хърн изпитвал дълбоко омерзение: западната цивилизация, технокрацията, припряният живот и забравените приказки за вълшебства.

„Постави костите ми в урна за няколко сена и я зарови в някой храм, издигнат на хълм“, помолил той сина си, склонен над неговия смъртен одър.

Днес дори йената, която прави сто сена, няма никаква стойност, но надгробие то му е твърде впечатляващо. Очертанията на хълма тънат в сянката на Съншайн Сити: Хърн почива тук, в Дзо-шигая, в Градината на душите, както красиво се изразяват японците на своя език. Да, ето къде е погребан Коидзуми Якумо, чието име означава още Осем облака — сред храмовете, пред чиито божества-лисици^[1] и буди все още има хора, вгълбени в молитва. Частица от Великата цялост, той сигурно е доволен, че неговото рождено име, чуждо за тази страна, е окончателно забравено.

Пристигнал тук преди близо столетие, неуспял журналист с баща ирландец, който изоставил майка му, гръкоиталианка; израсъл при възрастна леля в Англия; изпратен в Япония от американски седмичник... Всъщност той още не бил слязъл на сушата в Йокохама, а вече бил развалил договора си със своя работодател — влязъл в спор с него и отказал да му служи. Ала наместо да се почувства в безизходица, в беда, Хърн стъпил на брега с убеждението, че се е завърнал в истинската си родина. И действително никой дотогава не

бил видял Япония като него. Обикнал я изцяло, особено заради малките неща: градинка с три пейзажа, щурче в специално направена клетка...

Известно време живял в Мацуе, град, разположен край бурното и ледовито Японско море. Там и до ден-днешен има мост, прехвърлен над неподвижните води на канал, по който можеш да се разминеш с грациозна дама, разперила чадърче, съвсем както се полага лете. Едната страна на улицата е заградена с боядисана в бяло стена, отвъд която тъмнеят вирове, пълни е угоени шарани. От другата страна клечи въдичар, подслонил се под дърво с грапава кора, обзет от надеждата за добър улов на риба от крепостния ров. Полски цветя пъстрейт чак до самата вода, а високо горе на отсрещния бряг се издига триставековната кула на замъка, кацнал връз хълма.

В една от къщите на тази улица живял някога Лафкадио Хърн. За своя дом и за неговата градина той написал дълъг разказ, от който читателят може да остане с впечатлението, че е притежавал цял парк. Нещо тъй малко вероятно за беден чужденец, заврян зет в семейството на самурай. Според думите на Хърн обаче, по-точно на Осем облака, той наистина имал не една, а три градини. И ето как обрисова тази откъм лицевата страна на къщата:

Обърната е на юг, но също и на запад, където граничи със северния край на другата градина, от която я дели странен бамбуков параван. В нея едрейт камъни, плътно покрити с мъх, всевъзможни съдове, пълни с вода, фенери, зеленясали от годините... Там има също и хълмчета със стари дървета, и полегати затревени склонове, по които хвърлят сянка цъфтящи храсти, обрамчили ги като брегове на река. Хълмчетата приличат на малки острови на сред нея. И всички тези зеленеещи форми се открояват на фона на бледожълт пясък, мек като коприна и набразден с криволици и чупки като повърхността на езеро...

Ако коленичиш на някоя от рогозките на Хърн, пред очите ти се открива изглед към парка на замъка. И тогава разбираш всичко. Защото неговите три градини, от които черпел толкова много впечатления, та

изписвал купчини страници, са в действителност тъй малки, че един задъхан от бързана турист би могъл да ги обгърне с взор за не повече от две минути.

Тук, както и на южния остров Кюшу, а в края на живота са и в Токио, чудакът Хърн разказвал за онова, което на мнозина други изглеждало незначително, недостойно за вниманието им: за разни дреболии, за мимолетни наблюдения, за нашепнати истории, за всевъзможни неща, които и вкупом, и поотделно утвърждават Битието — не само тук, а и навред. „Дори да е съвсем нищожна по размерите си, всяка твар носи душа“, гласи една поговорка, от която той се е възползвал като повод, за да разкаже за болката, причинена му от смъртта на щурче:

Клетката му е точно два японски дюйма висока, а дюйм и половина широка; през дървената ѝ вратичка, закачена на кукичка, едва мога да пропъхна кутрето си. Но за него има достатъчно място — да обикаля, да подскача, да подхвърква; пък и нима не е бездруго тъй мъничък, че трябва да огледаш клетката от кафява мрежеста коприна много внимателно, за да го съзреш. Що се отнася до мен, аз винаги съм принуден да я въртя насам-натам, и то на ярка светлина, докато най-сетне зърна къде се е разположил — най-често в някой от горните ѝ ъгли, увиснал надолу с главата от прозирния таван.

Представете си щурче не по-голямо от обикновен комар, с две антени, значително по-дълги от телцето му и толкова тънки, че можеш да ги забележиш само в контражур. *Куса-хибари* — тревна чучулига, — така му викат японците и на пазара можеш да го купиш за дванадесет цента, т.е. за много повече, отколкото теглото му в злато. Дванадесет цента за такова завързаче!

През цялата есен, много след като себеподобните му бяха измрели, щурчето, тревната чучулига, пеело в своята клетка, докато един ден в стаята се възцарила непривична тишина. То лежало мъртво

на пода на клетката, защото забравили да го нахранят с микроскопично късче плод. Прегладняло, щурчето се опитало да се самоизяде.

„... И все пак да изядеш от глад собствените си крачка не е най-тежката участ, която може да сполети създание, прокълнато с дара на песента. Не са малко човешките щурци, принудени да изяждат сърцата си, за да могат да пеят“, пише Хърн по повод на тази загуба.

Днес над гроба му е сведена плачеща върба. А и за дървета е разказвал, например за призрачното дърво, одушевено от една нещастна жена, която се сдобивала със свобода само нощем, и то с помощта на любовта. Денем косата ѝ се влачела вяло по земята, подобно на клоните на върбата. Във вдлъбнатината на един камък наблизо някой — очевидно съвсем наскоро — е поставил свежи цветя. Върбата докосва надписа на надгробие то с името на покойника: Осем облака. И ако на шега попиташ пазача на гробището дали това не е призрачно дърво, израсло тук, в сянката на Сьншайн Сити, можеш да не се учудваш, ако получиш следния отговор:

„Не, в Градината на душите нямаме такива дървета. Ала ей там, при Храма на лисицата, май има едно.“

Така е в този град.

[1] Според шинтоизма, една от основните религии в Япония, чрез поклонението пред обожествени животни, растения, предмети и пр. се постига връзка с душите на прадедите. Лисицата е едно от най-често обожествяваните животни. — Б.пр. ↑

Издание:

Лафкадио Хърн. Погребаната тайна
ДИ „Народна култура“, София, 1990

Редактор: Дора Барова

Художник: Петър Тончев

ЗАСЛУГИ

Имате удоволствието да четете тази книга благодарение на *Моята библиотека* и нейните всеотдайни помощници.

МОЯТА БИБЛИОТЕКА

<http://chitanka.info>

Вие също можете да помогнете за обогатяването на *Моята библиотека*. Посетете **работното ателие**, за да научите повече.